AVRUPA BİRLİĞİ VE ÜLKEMİZ MEVZUATLARINDA BİYOGÜVENLİK

Serkan SOYKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİYOLOJİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ 2007
ANKARA

Serkan SOYKAN tarafından hazırlanan AVRUPA BİRLİĞİ VE ÜLKEMİZ MEVZUATLARINDA BİYOGÜVENLİK adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof.Dr.Hayri DUMAN

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Biyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr.Hayri DUMAN

Üye :Prof.Dr.Mecit VURAL

Üye :Prof.Dr.Cengiz SANCAK

Tarih : 17 / 7 / 2007

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Serkan SOYKAN

AVRUPA BİRLİĞİ VE ÜLKEMİZ MEVZUATLARINDA BİYOGÜVENLİK
(Yüksek Lisans Tezi)

Serkan SOYKAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2007

ÖZET

Modern Biyoteknoloji; ulaştığı seviye, kapsadığı alanın genişliği ve kullandığı materyalin insan dâhil tüm canlı organizmalar olması nedeniyle 21 inci yüzyılın teknolojisi olarak kabul edilmektedir. Söz konusu teknoloji, gerek yapısı gerekse kullanılan materyal itibarıyla bir takım riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerden dolayı "Biyogüvenlik" modern biyoteknoloji ile birlikte gelişen bir bilim dalı olma yolundadır. Biyogüvenlik kapsamında gerek ulusal ve gerekse uluslar arası tedbirler almak amacıyla mevzuat çalışmaları yapılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; modern biyoteknoloji kullanılarak üretilen Genetiği Değiştirilmiş Organizma(GDO)'larla ve GDO'lu ürünlerle ilgili olarak halen uygulamada olan veya üzerinde çalışılan Avrupa Birliği ve Ülkemiz Biyogüvenlik mevzuatlarının incelenmesidir. Çalışmada Avrupa Birliği ve Ülkemizdeki Biyogüvenlik mevzuatları konusunda yayınlanmış olan yurt içi ve yurt dışı bilimsel yayınlardan yararlanılmıştır.

Sonuç olarak; yeni yüzyılda dünya nüfusunun beslenebilmesi için, kıt kaynaklar kullanılarak yeterli tarımsal üretim yapmada yegâne çözüm; "Tarımsal Biyoteknoloji" veya "Modern Biyoteknoloji" olarak görülmektedir. Bu

teknoloji ve ürünlerine ilişkin tüm çalışmaların Dünya'daki gelişim ve uygulamalara paralel şekilde, ilgili Kurumlar, Üniversiteler, Özel Sektör, Sivil Toplum Örgütleri ve halkın katılımı ile işbirliği içerisinde yürütülmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, insanımızın ortaya çıkabilecek risklerden korunması, çevre ve gelecek nesiller için oluşabilecek risklerin en aza indirilmesi ve yeni teknolojilerin azami faydayla güvenli bir şekilde kullanımının sağlanması, Ülkemiz Biyogüvenlik sisteminin oluşturulması ile mümkün olacaktır.

Bilim Kodu : 203.1.017
Anahtar kelimeler : GDO, Biyogüvenlik, AB mevzuatı,Türk mevzuatı
Sayfa Adedi : 170
Tez Yöneticisi : Pof.Dr.Hayri DUMAN

EUROPEAN UNION AND TURKISH REGULATIONS ON BIOSAFETY
(M. Sc. Thesis)

Serkan SOYKAN

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
July 2007

ABSTRACT

Modern Biotechnology; accepted as the technology of 21 st century for the level it reached, the wide area it enclosed and the material it used is all living organisms including human. This technology accompany some risks due to its structure and the material used. Because of these risks, "Biosafety" is on the way to become a discipline, developing with modern biotechnology. In order to take national and international measures within the context of bio-safety, legislation studies are being made.

The purpose of this study is to examine European Union's and Turkey's Biotechnology legislations under application or studied on Genetically Modified Organisms (GMO's) which are produced under modern biotechnology and GMO products. In the study, national and international scientific work on European Union's and Turkey's Biotechnology legislations was used.

As a result, the solution to make enough agricultural production by using limited sources in the new century in order to feed the people seen as "Agricultural Biotechnology" and "Modern Biotechnology". All studies related to this technology and these products, should be managed parallel to the developments and applications in the world, with the participation and

cooperation of related Institutions, Universities, Private Sector, Non-Governmental Organizations (NGO) and public.

In this context, the protection of our people from foreseen risks, minimization of the risks for environment and posterity and the utilization of new technology safely with the maximum benefit will be possible by the constitution of Biosafety system of Turkey.

Science Code : 203.1.017
Key Words : GMO, Biosafety, EU regulation, Turkish regulation
Page Number : 170
Adviser : Pof.Dr.Hayri DUMAN

TEŞEKKÜR

Lisansüstü çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Sayın Prof.Dr.Hayri DUMAN'a, değerli görüşleri ve katkılarıyla beni yönlendiren değerli hocam Sayın Prof.Dr.Murat ÖZGEN'e (Ankara Üniversitesi Tarla Bitkileri Bölümü), konuyla ilgili kaynaklara ulaşmamı sağlayan Sayın Dr.Vehbi ESER'e (Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Bitkisel Üretim Dairesi Başkanı), Sayın Dr.Arzu ÜNAL'a (Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), Sayın Birgül GÜNER'e (Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), Sayın Uzman Iraz HASPOLAT'a (Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü), Sayın Dr.Halide ACAR'a (T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü), Sayın Biyolog Hüsniye KILINÇARSLAN'a (Çevre ve Orman Bakanlığı), Sayın Uzman Sinan YANAZ'a (Dış Ticaret Müsteşarlığı, İthalat Genel Müdürlüğü), Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Merkezi kıymetli personellerine, mesai arkadaşlarıma ve hayatım boyunca bana her yönden destek olan çok değerli aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Sayfa

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklama
gd	Genetiği değiştirilmiş
gdo	Genetiği değiştirilmiş organizmalar
gm	Genetik modifiye
gmo	Genetically modified organism
gyi-gdo	Gıda, yem ve işleme amaçlı gdo'lar
lmo	Living modified organism

Kısaltmalar	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
BÇS	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
BM	Birleşmiş Milletler
Bt	Bacillus thuringiensis
CBP	Cartagena Biyogüvenlik Protokolü
DNA	Deoksiribo nükleik asit
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
GEF	Global Environment Facility (Küresel Çevre Fonu)
FDA	Gıda ve İlaç Dairesi
EPA	Çevre Koruma Ajansı
KORGEM	Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

Kısaltmalar	Açıklama
TTSM	Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü
TÜGEM	Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
UNEP	United Nations Environment Program (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)

1.GİRİŞ

Biyoteknolojik süreçlerin insan yaşamında kullanımının çok eski bir geçmişi vardır. Ekmek ve şarap yapımı gibi biyoteknolojik uygulamalar, insan yaşamında çağlar boyunca önemli bir yer tutmuştur. Modern bilgi ve teknolojilerin kullanımını gerektirmeyen ve insanlık tarihi boyunca deneme yanılma yoluyla geliştirilen biyoteknoloji, geleneksel biyoteknoloji olarak adlandırılmaktadır [1].

Son yıllarda genetiği değiştirilmiş organizmalar ile ilgili politikalar hem ticaret hem de çevre ile ilgili müzakerelerde en hararetle tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Bazıları; ikna edici olmayan yönetmelikler, genetik mühendisliği ve genetiği değiştirilmiş organizmaların insan sağlığı ve ekosistemlerin dengesi yönünde temel bir tehlike oluşturduğu konusunda endişelenirken, diğerleri insan gelişimine karşı bir tehdit oluşturmadığı ve güvenilir bilime yönelik herhangi bir sınırlama getirilmemesi gerektiğini düşünmektedirler. Yine bazıları, genetiği değiştirilmiş organizmalara yönelik serbest piyasa girişimlerini, emperyalizmin kendi çevresel, kültürel, etik ve sosyal değerlerini dayatmak isteyen yeni bir tarzı olarak algılarken, diğerleri korumacı önlemler yoluyla GDO'lar üzerine kısıtlamalar getirilmemesi gerektiği görüşündedirler. Birbiri ile çelişen korkular, umutlar, değerler ve ilgiler nedeni ile GDO'lara ilişkin tartışma ve politikaların fazlasıyla duygusallaştığı düşünülmektedir. Konuya ilişkin farklı ilgi ve endişeleri yansıtmaya ve bunlara saygılı olmaya çaba gösteren yeni, daha yapıcı ve işbirliğine dayalı bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu açıktır [1].

Genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO'lar), genetiği değiştirilmiş organizmalardan üretilen veya genetiği değiştirilmiş organizma içeren gıdalar ile ilgili düzenlemeler; hükümetlerin sağlık, gıda güvenliği, çevre, ticaret ve etik gibi alanlarda daha fazla mücadele etmelerini gerektirmektedir [1].

Genetiği değiştirilmiş gıdalar ile ilgili kamuoyu tartışmalarının önemli bir bölümü, genetik modifikasyon süreçlerinden elde edilen ürünlere yönelik etiketleme politikalarına odaklanmıştır [1].
Tüketicilerin kendilerine sunulan mal ve hizmetler arasından bilgilendirilmiş seçim yapma hakları vardır. Etiket yolu ile sağlanan bilgi, tüketicinin korumasında önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir [1].

Yukarıda anlatılanlar ışığında ve genel olarak Modern Biyoteknoloji, pek çok alanda ürün ve hizmet üretebilmeye imkân tanımaktadır. Bu ürün ve hizmetlerin tüm insanlığın yararı gözetilerek üretilmesi ve tüketilmesi; aynı zamanda varolan risklerin en aza indirilmesi ancak güvenli bir kontrol mekanizması bir başka deyişle Biyogüvenlik Sistemi ile olanaklıdır.

Bu çalışmada; GDO'larla ve GDO'lu ürünlerle ilgili olarak Avrupa Birliği ülkeleri ve Ülkemiz mevzuatlarında Biyogüvenlik sistemi ve uygulamaları incelenmiştir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde Biyoteknoloji ve Modern Biyoteknoloji kavramları üzerinde durulmuş, ikinci bölümde Biyogüvenlik başlığı adı altında tanımı ve kapsamı, Dünya'da ki Biyogüvenlik uygulamaları, Uluslararası bağlayıcılığı olan Cartagena Biyogüvenlik Protokolü ve açılımı, Biyogüvenlik mevzuatları kapsamında Avrupa Birliği ve Ülkemizde ki mevcut durum ve yürürlükteki mevzuatlar irdelenmiş, üçüncü bölüm olarak sonuç ve öneriler kısmında ise çalışmanın bütününden çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler dile getirilmiştir.

2. BİYOTEKNOLOJİNİN TANIMI VE KAPSAMI

Biyoteknoloji; “özel bir kullanıma yönelik olarak ürün veya işlemleri dönüştürmek veya meydana getirmek için biyolojik sistem ve canlı organizmaları veya türevlerini kullanan teknolojik uygulamalar” olarak tanımlanmaktadır. Modern biyoteknoloji ise "rekombinant DNA, nükleik asitlerin hücre veya organellere doğrudan enjeksiyonu, farklı taksonomik gruplar arasında uygulanan hücre füzyonu gibi tabii fizyolojik çoğalma ve rekombinasyon engellerini ortadan kaldıran ve klasik ıslah ve seleksiyon yöntemlerince kullanılmayan *in vitro* nükleik asit tekniklerinin tamamı" olarak tanımlanmaktadır [2].

Pek çok bilim adamı tarafından 21. yüzyılın teknolojisi olarak kabul edilen modern biyoteknolojinin önemi ise, ulaştığı düzey, kapsadığı alanın genişliği ve kullandığı materyalin insan dâhil tüm canlı organizmalar olmasından kaynaklanmaktadır.

Atıkların biyolojik arıtımından, mayalanma (fermantasyon) gerektiren gıda üretimlerine kadar çok farklı biçimlerde uygulama alanı bulan biyoteknoloji, 1970’lerin başından itibaren geliştirilen modern biyoteknoloji teknikleri ile canlıların genetik yapısında geleneksel ıslah metotları ve doğal üreme-çoğalma süreçleriyle elde edilemeyen değişiklikler yapılmasını da mümkün kılmıştır.

Bir canlı türüne başka bir canlı türünden gen aktarılması veya mevcut genetik yapıya müdahale edilmesi yoluyla yeni genetik özellikler kazandırılmasını sağlayan bu modern biyoteknoloji tekniklerine gen teknolojisi, gen teknolojisi kullanılarak doğal süreçler ile edinilmesi mümkün olmayan yeni özellikler kazandırılmış organizmalara da "*Genetik Yapıları Değiştirilmiş Organizma (GDO) = Genetically Modified Organisms (GMO)*" adı verilmektedir [2]. Transgenik ise, gen aktarımı yolu ile yeni gen ya da genler kazandırılmış ürünler için kullanılan bir terimdir [1,5].

Modern biyoteknolojik çalışmaların aşamaları sırasıyla, (i) istenen genlerin bulunması, (ii) karakterize edilmesi, (iii) izolasyonu ve (iv) hedef türe aktarılmasıdır.

Bitkilere gen aktarımında kullanılan tekniklerin esasını; istenilen geni taşıyan bir DNA parçasının doku içerisindeki hücrelerin kromozomlarına yerleştirilmesi, daha sonra doku kültürü tekniklerinin kullanılarak bu hücrelerden transgenik bitkilerin elde edilmesi oluşturur. Bu teknikler içinde en çok bilineni; bir partikül tabancası kullanılarak söz konusu genin hedef hücre veya dokuya süratle fırlatılmasıdır. Bu yöntemin temel ilkesi; DNA taşıyan 1-2 μm çapındaki altın veya tungsten parçacıklarına çok yüksek hız kazandırıp, bitki hücrelerine girmelerinin sağlanmasıdır. Parçacıklar hücre içerisine girdikten sonra DNA'lar bitki genomuyla birleşmektedir. Gen aktarımında yoğun olarak kullanılan diğer bir araç ise, *Agrobacterium tumefaciens* isimli bakteridir [2].

Agrobacterium, *Rhizobiaceae* familyasından, toprakta yaşayan gram (-) bir bakteri olup, çoğu çift çenekli bitkiyi kök boğazında oluşan yaralardan enfekte ederek kök boğazı uruna neden olmaktadır. Bu yöntemlerden hangisi kullanılırsa kullanılsın sonuçta yabancı gen, alıcı hücredeki kromozomlardan bir ya da birkaçına tesadüfi bir şekilde yerleşir. Söz konusu genin hangi hücrelere aktarıldığının belirlenmesi gerekir. Bu durum, gen aktarılan dokuların ilk aşamada bir dizi seçici ortamda ve daha sonra da sürgün oluşturmayı teşvik eden ortamlarda kültüre alınmaları ile sağlanır. Elde edilen bu bitkiler çeşitli testlere tabi tutularak, yabancı genin mevcut olup olmadığı ve gereği gibi işlev görüp görmediği belirlenmektedir. Yabancı bir gen başka bir bitkiye başarılı bir şekilde transfer edildikten sonra, geleneksel bitki ıslahı tekniklerini kullanmak suretiyle artık o geni başka bitkilere aktarmak çok daha kolay olmaktadır. Örneğin, genetik mühendisliği teknikleri kullanılarak zararlılara dayanıklı tek bir mısır bitkisi elde edildikten sonra transgenik bitkiler diğer mısır bitkileri ile melezlemek suretiyle söz konusu özelliğin başka mısır bitkilerine aktarılması mümkündür.

İlaç, genetik, tarım ürünleri, gıda, çevre temizliğine kadar biyoteknoloji dünyada 65 milyar dolarlık bir ciroya sahiptir. Gittikçe global bir endüstri haline gelen "Biyoteknoloji" bütün ülkeler için olduğu gibi Türkiye içinde kaçınılmaz, yok sayılamaz bir teknolojidir. Biyoteknoloji, günlük hayatı her gün artan oranlarda

etkileyen bir bilim ve sanayi dalıdır. Birçok sektör biyoteknoloji tarafından olumlu ya da olumsuz açıdan etkilenmekte ve yeniden yapılandırılmaktadır. İnsanların sağlığına ve yiyeceğine etkide bulunarak yaşam biçimlerini ve anlayışlarını etkileyen, ama aynı zamanda biyoterör gibi ne zaman ve ne şekilde ortaya çıkacağı belli olmayan tehlikelere de yol açabilecek bir teknolojidir.

Biyoteknoloji denildiğinde akla genellikle ileri seviyede teknoloji gelmektedir. Oysa biyoteknoloji sadece ileri teknolojiden ibaret değildir. Aksine günlük hayatta her an karşılaşılan, kolaylıkla kullanımı mümkün bir teknolojidir. Söz konusu teknoloji şu anda Türkiye'de birçok firma tarafından ekmek mayasından tanı amaçlı kitlerin üretimine kadar pek çok alanda kullanılan bir teknolojidir.

Biyoteknolojinin yaygın olarak kullanımı, tarım, hayvancılık, gıda, çevre ve enerji sektörlerinde, enzim kullanan birçok endüstriyel sektörde ve ilaç ile tıbbı kapsayan sağlık sektörlerinde büyük kazanımlar sağlamaktadır. Bu kazanımlar hem modern bioteknoloji hem de klasik biyoteknoloji tarafından geliştirilen teknolojiler sayesinde gerçekleşmektedir [6].

3. BİYOGÜVENLİK

3.1. Biyogüvenliğin Tanımı ve Kapsamı

Biyogüvenlik terimi, transgenik ürünlerin varlığıyla ortaya çıkmış ve bu ürünlerin olası risklerinin değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması anlamına gelmektedir. Transgenik ürünlerden doğabilecek risklerin azaltılması ve beklenen azami faydanın sağlanması mümkündür. Bu amaçla transgenik ürünlerin üretiminde ve ithalatında öncelikle, bu ürünlerden beklenen azami fayda ile doğabilecek azami riskler kıyaslanmalıdır. Beklenen azami fayda için, transgenik ürünlerin ülkenin gerçekten tarımsal bir sorununa çözüm olup olmadığı ve ülkenin gerçekten bu ürünlere ihtiyacı olup olmadığı sorularına yanıt aranmalıdır. Öte yandan, transgeniklerin üretimlerinden doğabilecek azami riskler saptanarak, bu ürünlerin üretimi ile alınabilecek azami faydaların, ülkede doğabilecek azami risklere değip değmeyeceğine karar verilmelidir. Bütün bunlar yapılırken, tabii ki tüketicinin tercihleri de göz önünde bulundurulmalıdır [3].

Her ne olursa olsun, risk oluşturma ihtimali olan bu ürünlerde risk analizi yapılmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır. Böylece bu ürünlerin üretiminde risklerin minimuma indirilmesi ve bazı durumlarda ise ortadan kaldırılması mümkündür [3].
Risk analizi başlıca üç aşamadan oluşmaktadır.

Bu aşamalar;
* Risk değerlendirme,
* Risk yönetimi,
* Risk iletişimi,
şeklinde sıralanmaktadır.

Risk değerlendirme, modern biyoteknoloji teknikleri uygulamalarının ve modern biyoteknoloji ürünlerinin insan sağlığı ve biyolojik çeşitlilik üzerinde oluşturabileceği olumsuz etkilerin belirlenmesi sürecini kapsamaktadır.

Risk yönetimi, belirlenen risklerin meydana gelme olasılığının ortadan kaldırılması ya da meydana gelme durumunda oluşacak zararların kontrol altında tutulması için gerekli tedbirlerin alınmasıdır.

Risk iletişimi ise, risk değerlendirme aşamasında belirlenen risklerin ve risk yönetimi sırasında kontrol altında tutulmaya çalışılan risklerle ilgili alınması gerekli tedbirlerin ilgili tüm mercilere duyurulması ve risk bilgi akışının ilgili taraflar arasında sağlanmasıdır [3].

Transgenik ürünlerden doğabilecek risklerin azaltılması ve beklenen azami faydanın sağlanması biyogüvenlik önlemlerinin alınması ile mümkündür.

Biyogüvenlik, hukuki düzenlemeler ve bilgi paylaşımı dâhil, değerlendirme-izleme-kontrol mekanizmalarını kapsayan kurumsal yapılanma olarak iki kısımda ele alınabilir.

Biyogüvenliğin bir diğer boyutu da halkın bilgilendirilmesidir. Bilgilendirme doğru yapıldığı takdirde, hem getirilen yeniliklerin etkin kullanımı sağlanır ve hem de riskler asgariye indirilmiş olur. Ancak, bilgilendirmenin de doğru kişi ve kurumlar tarafından yapılması, bilgilendirme yapılması kadar önemlidir. Küreselleşme sürecinde tüm sınırların, gelişmiş ülkelerin pazar gereksinimini gidermeye yönelik olarak kaldırmaya zorlandığı süreçte, biyogüvenlik bu sınırı korumanın önemli bir aracıdır.

Biyoteknoloji uygulamalarında teknolojinin kullanımı, sonuç ürün ve ürünün kullanım amacı ile yeri farklı riskler oluşturduğundan ayrı tedbirler gerektirmektedir. Bu nedenle biyogüvenlik, laboratuar ve sera çalışmaları; gıda güvenliği ve çevreye salım durumları için ayrı düzenlemeleri içermektedir.

3.2 Dünya’da Biyogüvenlik

Dünyada mevcut hukuki düzenlemeler, bağlayıcılığı olmayan, kılavuz niteliğindeki ve gönüllü uygulamaya dayalı uluslar arası biyogüvenlik düzenlemeleri ile ülke bazında bağlayıcı niteliği olan yasal düzenlemeler olarak ele alınabilir.

Başlıca uluslararası biyogüvenlik düzenlemeleri şunlardır:
*UNIDO (BM Endüstriyel Kalkınma Organizasyonu) Sekretaryası’nın 1991 Temmuz ayında yayınladığı “Organizmaların Çevreye Salımı Konusunda Gönüllü Talimatı”,
*FAO (BM Gıda ve Tarım Organizasyonu) tarafından, Bitki Genetik Kaynakları Komisyonu (CPGR)’nun talebi üzerine hazırlatılarak, 1991 Kasım ayında yayınlanan “Bitki Biyoteknolojisi Talimatı”,
*Gündem 21 (1992) ve Gündem 21’i hayata geçirme amacını taşıyan Biyoteknolojinin Risklerinin Önlenmesi için Uluslararası Teknik Direktifler,
*Gelişmekte olan ülkelerin, biyogüvenlik kapasitelerini oluşturmalarında kılavuzluk yapmak amacıyla UNEP (BM Çevre Programı) tarafından hazırlanmış olan “Biyogüvenlik Kılavuzu” (1997),
*BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Özellikle 8(g) ve 19. Maddeler),
*BM Cartagena Biyogüvenlik Protokolü.
Bunlardan son ikisi, uluslararası bağlayıcı özellik taşımaktadır.

Uluslar arası seviyede doğrudan doğruya modern Biyoteknolojinin ve ürünlerinin güvenli kullanımını ele alan tek bağlayıcı hukuki düzenleme, Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin ek Protokolü olan "Cartagena Biyogüvenlik Protokolü "dür. Protokolün temel konusu biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımıdır.

Protokol dışında, uluslararası seviyede "Gıda ve Tarım Örgütü" (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü bünyesinde Gıda Kodeksi (Kodeks Alimentarius) Komisyonu, Uluslararası Bitki Koruma Sözleşmesi bünyesinde "Bitki Sağlığı Tedbirleri

Komitesi", "Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü" (OIE) gibi oluşumlar ülkelere gıda güvenliği, bitki ve hayvan sağlığı alanlarında, bağlayıcı olmayan yol gösterici nitelikte düzenlemeler geliştirmektedir. Gıda Kodeksi Komisyonu gıda güvenliğinin sağlanması amacıyla standartlar, genel prensipler, rehberler ve tavsiyeler geliştirir. Komisyon GD gıdaların risk analizleri ve etiketleme kuralları üzerinde çalışmalarını devam ettirmektedir. Gıda kodeksinde GD gıdaların geleneksel karşılıkları ile "tam eşdeğerliliği" risk analizlerinin temel yaklaşımıdır. Uluslar arası Bitki Koruma Sözleşmesi bünyesinde, Bitki Sağlığı Tedbirleri Komitesi, GDO’larla ilgili bitki zararlılarının risk değerlendirmesi standartlarını geliştirmiştir. GD hayvanlar ve ürünleri ile ilgili güvenlik konularında ise, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü bünyesinde çalışmalar devam etmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü anlaşmaları, biyogüvenlik alanında bir düzenleme getirmemekle birlikte, uluslararası ve ulusal biyogüvenlik düzenlemelerinde ve uygulamalarında dikkate alınması gereken yaptırımlar içermektedir. Örneğin, DTÖ üyesi bir ülke herhangi bir ürünün ticaretine kısıtlama getirdiğinde bu kısıtlamayı gerekçeleri ile birlikte DTÖ'ye bildirmek zorundadır. Cartagena Biyogüvenlik Protokolü, GDO' ların Dünya Ticaret Örgütü anlaşmaları ile öngörülen serbest ticaret kurallarının dışında tutulmasına, böylece ülkelerin biyogüvenlik için gerekli ihtiyati tedbirleri alabilmelerine ve uluslar arası ticarette de biyogüvenlik kurallarının belli bir standardın altına düşmeyecek şekilde uygulanmasına olanak sağlamaktadır [12].

Diğer ülkelerdeki Biyogüvenlik uygulamalarına örnek verilecek olursa; Ulusal seviyede yapılan hukuki düzenlemeler iki farklı yaklaşım sergilemektedir: Bir grup ülke, GDO’ların piyasaya sürülecek diğer yeni ürünlerle aynı mevzuat kapsamında ele alarak, Özel biyogüvenlik mevzuatı hazırlamamış, mevcut mevzuatlarda değişiklikler ve eklemeler yapma yoluna gitmişlerdir. ABD, Kanada, Yeni Zelanda bu gruba örnek gösterilebilir. Çoğunluğu oluşturan diğer yaklaşım ise biyogüvenlik konusunu ayrı bir kanun ile ele alan bütüncül yaklaşımdır. Bu grup ülkelerde yürürlüğe konulan biyogüvenlik mevzuatı, "genetik mühendisliği kanunu", "gen teknolojisi kanunu", "biyogüvenlik kanunu", "GDO kanunu" gibi farklı isimler

taşımakla birlikte, kapsam ve temel prensipler itibariyle birbirlerine ve Protokole benzerlik göstermektedir. AB üye ülkeleri, Norveç, İsviçre, Avustralya, Almanya, Çin, Güney Afrika bu gruba örnek gösterilebilir.

Bu örnekler arasında, uluslar arası platformlarda, GDO'ların üretimine ve ticaretine olumlu yaklaşım sergileyen Avustralya'nın, 12 Bölüm ve 194 maddeden oluşan gen teknoloji kanunu dikkat çekicidir. AB müktesebatında, Avustralya'nın, Norveç'in ve İsviçre'nin kanunlarında ihtiyatlılık prensibi açıkça yer almaktadır. İnsan sağlığının, çevrenin, biyolojik çeşitliliğin korunması, ulusal biyogüvenlik mevzuatlarının ortak noktalarıdır. Bu ortak noktalar dışında, Norveç'in kanunu GDO'ların üretim ve kullanımlarının etik ve sosyal gerekçelere dayandırılmasını; İsviçre'nin kanunu geleneksel ürünlerin, tüketicinin ve canlıların itibarının korunmasını, Çin'in kanunu GDO üretiminin ekonomik kayba neden olmamasını, Almanya'nın ve Avusturya'nın kanunu geleneksel üretim yapılan alanların GDO kontaminasyonuna karşı korunmasını amaçlamaktadır.

İster "yeni ürün" olarak, ister GDO olarak ele alınsın, GDO'larla ilgili faaliyetler ülkelerin pek çoğunda izne ve belli kurallara bağlanmıştır veya bu yönde hazırlıklar yapılmaktadır. İzin işlemleri ve biyogüvenlik kurallarının uygulanması için kurumsal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrı bir biyogüvenlik kanunu olsun veya olmasın, biyogüvenlik düzenlemelerine sahip ülkelerin pek çoğunda GDO'larla ilgili kararların alınması için çok disiplinli komitelerden yararlanılmaktadır. Bu komitelerin teknik olarak desteklenmesi ve biyogüvenlikle ilgili diğer işlemlerin yürütülmesi için Çevre Bakanlıkları veya Tarım Bakanlıkları bünyesinde Biyogüvenlik Birimleri ile bilimsel ve etik danışma komiteleri kurulmuştur. Avustralya, Yeni Zelanda, Küba gibi bazı ülkeler bağımsız kurumlar oluşturmayı tercih eden ülkelerdir.

ABD'de GDO'ların üretim onayı, Çevre Koruma Kurumunun (EPA) görüşü alınarak Gıda ve İlaç Kurumu (FDA) tarafından verilir. ABD Tarım Bakanlığı bünyesinde Bitki ve Hayvan Sağlığı Denetim Servisi tam risk değerlendirmesi yapılması gerekli

görülen GDO’ları belirleyerek GDO'nun çeşidine göre yetkili kuruma iletir. Kanada'da Sağlık, Gıda Denetim ve Çevre Kurumları, GDO’ların çeşidine ve kullanım amacına göre yetkileri paylaşmıştır.

Almanya, Fransa gibi bazı AB ülkeleri de, mevcut ilgili kurumlar arasında yetkileri paylaştırma yoluna gitmektedir. Norveç insan sağlığına ve çevreye zararları araştırıldıktan ve danışma organları tarafından değerlendirildikten sonra, GDO’larla ilgili nihai karar yetkisini Kral'a bırakmaktadır.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde pazara sürülmesi planlanan GDO ve ürünleri için Konsey kararı gerekmektedir. Konsey karar alırken, Avrupa Gıda Güvenliği Kurumu (EFSA) tarafından yapılan risk değerlendirme sonuçlarını içeren tavsiyeleri ve üye ülkelerin görüşlerini dikkate alır.

Ayrıca halkı bilgilendirmek ve karar sürecine halkın katılımını sağlamak üzere gazete ilanı, internet, duyuru, toplantı gibi yöntemler uygulanmaktadır. Güney Afrika ve Filipinler, halka duyuru yapma görevini başvuru sahibine vermiştir. Meksika yerel yönetimler vasıtasıyla bilgilendirme ve katılım sağlama yoluna gitmektedir. Avrupa Birliği, karar alınmadan önce, başvurularla ilgili bilgilerin 30 gün süreyle halka açılarak görüşlerinin alınmasını zorunlu tutmaktadır.

Ülkelerin uygulama çerçeveleri, Protokolde belirlenen izin, risk yönetimi, izleme, denetim, belgeleme gibi temel konular açısından benzerlik göstermektedir. Ancak ülkelerin özel ihtiyaçları, öncelikleri ve hedefleri, farklı şekillerde uygulamaya aktarılmaktadır. Örneğin, organik tarıma önem veren Almanya, GDO üretimi yapılan alanların kayıt altına alınmasını yasal zorunluluk haline getirmiştir. GDO üretilen alanlarda izolasyon mesafeleri, GDO gübrelerin kullanım kuralları, GDO ticareti yapanların kullanıcıları kullanım kuralları hakkında bilgilendirmesi gibi konulara önem verilmektedir.

İsviçre, GDO'larla birlikte GDO metabolitlerinin ve atıklarının muamelesinde güvenliğin sağlanmasına mevzuatında yer vermektedir. Antibiyotik direnç geni taşıyan GDO'ları yasaklamıştır. GDO'ların deneysel amaçlı çevreye salımına; ancak kapalı alan denemeleri ile istenen verilerin elde edilmesi mümkün değilse, organizma bertaraf edilebiliyorsa ve araştırma biyogüvenliğe katkı sağlayacaksa izin vermektedir, İsviçre, biyoteknoloji araştırmalarına da etik kısıtlamalar getirmiştir. Genetik yapısı değiştirilmiş omurgalılar, sadece insanlarda ve hayvanlarda; araştırma, tedavi, teşhis amaçlarıyla üretilebilir ve pazara sürülebilir. Ürün akışının izlenerek bulaşmaların önlenmesinde de izin ve faaliyet sahiplerine sorumluluk verilmiştir. Almanya, İsviçre, Avustralya, G. Afrika, Filipinler izin sahibine kullanıcıları bilgilendirme yükümlülüğü vermektedir.

AB üye ülkelerinde, İsviçre'de, Brezilya'da, Avustralya'da, Yeni Zelanda'da, GDO'ların etiketlenmesi zorunludur. Kanada ve ABD'de ise etiketleme gönüllülük esasına dayandırılmıştır, GDO yerine "genetik mühendisliği ürünü" ifadesi tercih edilmektedir, isteyenler "genetik mühendisliği ürünü değildir" şeklinde, geleneksel ürünlerde de etiketleme yapabilmektedir. Etiketlemede kullanılan eşik değerler de etiketleme gibi tartışma konusudur. AB %0.9'un, Brezilya %4'ün, Avustralya %1'in, Kanada %5'in üzerinde GDO içeren ürünleri etiketleme kapsamına almaktadır.

Avustralya GDO izinlerinde, GDO'nun risk değerlendirmesi yanında çevreye salım için üreticinin yeterliliğini, kapalı kullanımda kurumun akreditasyonu ön şart olarak kullanmaktadır.

AB müktesebatında, GDO'ların çevreye salımı, uyum ve izleme planı çerçevesinde aşamalı olarak yapılabilmektedir. Piyasaya sürülen GDO ve ürünlerinin doğru etiketlenmesi, çevre ve sağlık üzerindeki etkilerinin izlenmesi ve gerektiğinde iznin iptali de dahil olmak üzere uygun risk yönetimi tedbirlerinin uygulanması amacıyla "iz sürülebilirlik" sistemi kurulmuştur. Gıda ve yem olarak piyasaya sürülecek GDO'ların ve ürünlerine izin verilebilmesi için insan sağlığı, hayvan sağlığı veya çevre üzerinde olumsuz etkiye sahip olmadığının belirlenmesi, bunların tüketiciyi

yanıltmaması ve yerine geçeceği gıdadan veya yemden, normal tüketimi beslenme açısından tüketici için dezavantaj oluşturacak boyutta faklı olmaması gerekmektedir.

GDO'ların izinsiz kullanımlarını önlemek, izin verilen GDO'ların belirlenen kurallara uygun olarak üretilmesini ve kullanılmasını sağlamak, ülke mevzuatlarında öngörülen diğer konuların uygulanmasını sağlamak amaçlarıyla, ülkeler izleme kontrol ve denetim mekanizmaları kurmakta ve geliştirmektedir.

GDO'lardan kaynaklanabilecek zararlarda Almanya, Norveç, Avustralya, Yeni Zelanda kusursuz sorumluluk ilkesini benimsemiştir. Almanya GDO ile ilgili faaliyette yer alanları müştereken ve müteselsilen sorumlu tutmakta, diğer ürünlere GDO bulaşması olması halinde ise üreticinin sorumluluğunu esas almaktadır. Norveç ve Avustralya faaliyet sahibine sorumluluk yüklemektedir. İsviçre, zarar ile genetik değişiklik arasında illiyet bağı kurulması halinde izin sahibini sorumlu tutmaktadır. Bu ülkelerin pek çoğunda, para cezalarının yanı sıra hapis cezaları da öngörülmektedir [12].

3.3 Cartagena Biyogüvenlik Protokolü

Modern Biyoteknoloji ile;

*Doğal olmayan rekombinasyonlar oluşturulur.

*Yeni ve yabancı genler veya DNA dizinleri önceden planlanamayan lokasyonlara yerleştirilir.

*Gen aktarımı için etken genetik parazitler taşıyıcı (vektör) olarak kullanılır. Taşıyıcılar en etken genetik parazitlerden çıkartılmış genetik element ve sıraların mozayiğidir; hareketli genetik elementler taşırlar, özel olarak türlerin bariyerlerini kırmak üzere yapılmışlardır, konukçu aralığı geniştir; yeni veya mevcudu artıran direnç genleri, bu günkü kullanımı ile antibiyotik ve herbisit direnç genleri taşırlar [7].

Modern biyoteknolojinin temel işlevi; türlerin "tür" olma özelliğini korumak için binlerce yılda oluşturduğu üreme-çoğalma engellerini kırmak, böylece farklı türler, hatta canlı familyaları arasında gen aktarımı yapmaktır. Bu işlem sonucu doğaya ve kendi orijinal türüne yabancı yeni çeşitler üremeye-çoğalmaya başlayacaktır. Genetik yapısı değiştirilmiş canlıların ve metabolik ürünlerinin kısa ve uzun vadede ekosistem süreçleri ve işlevleri üzerinde nasıl bir etki yapacağı henüz bilinmemektedir. Bu belirsizlik nedeniyle konu 1992 yılında yapılan Rio Konferansının çıktılarından birisi olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinde, hem ulusal önlemler almak, hem de uluslararası bağlayıcılığı olan bir protokol hazırlama ihtiyacını değerlendirmek anlamında yer almıştır [3].

Ön tedbir alma prensibi ile serbest ticaret yaklaşımını esas alan DTÖ kuralları arasında ortaya çıkan çelişkiler nedeniyle, biyolojik güvenlik protokolü taslak metni görüşmeleri sırasında uyuşmazlıklar ortaya çıkmıştır. “Miami” grubu olarak anılan ABD, Kanada, Arjantin, Uruguay ve Şili’nin oluşturduğu grup, GDO’ların serbest ticaretini kısıtlayacak düzenlemeleri hiçbir şekilde kabul etmek istememişler; AB ülkeleri ise protokolün DTÖ anlaşmaları ile çatışmayacak ve ticarette gereksiz engellemeler getirmeyecek şekilde düzenlenmesini savunmuşlardır. Buna karşın, aralarında Türkiye’nin de bulunduğu biyolojik kaynakları zengin Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinin oluşturduğu “Linke-Minded” (benzer düşünenler) grubu ise, biyolojik çeşitliliğe gelebilecek zararların önlenebilmesi amacıyla, GDO’ların ticaretinde ve kullanımında sıkı güvenlik tedbirlerinin alınması için çaba göstermişlerdir [3].

Uzun süren süreç sonucunda; Birleşmiş Milletler (BM) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’nin 8(g) ve 19.3 Maddelerinin uygulanmasına yönelik olarak ve Sözleşmenin II/5 no’lu Taraflar Konferansı Kararı gereğince hazırlanan Biyogüvenlik Protokolü 11 Eylül 2003 tarihinde dünyada, 24 Ocak 2004 tarihinde ise ülkemizde 4898 Sayılı Kanun, 24.06.2003 tarih ve 25148 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Protokole 127 ülke taraf olmuş durumdadır. Dolayısıyla, ulusal seviyedeki uygulamalar, genel olarak Protokol ile

belirlenen temel prensiplere ve kurallara uygun olarak yapılmakta ve hukuki, kurumsal ve teknik düzenlemeleri içermektedir [12].

Bir ülkenin bir protokolü imzalaması protokolün genel ilkelerine destek verdiğini belirtmekte ve o ülkenin yasal olarak protokolün hükümlerine bağlanmak için niyeti olduğunu göstermektedir. Ancak, yasal olarak yürürlüğe girmesi için imzalayan ülkece onaylanması da gereklidir. Protokol metni EK–1 de verilmiştir.

Protokol insan sağlığına ilişkin riskleri de dikkate alarak biyoçeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı ve korunmasına etkisi olabilecek tüm GDO'ların sınıraşan hareket, transit, ele alınış ve kullanımını kapsamaktadır. Ancak, insan kullanımına yönelik GDO'lu eczacılık ürünleri eğer başka bir uluslararası sözleşme veya düzenlemede yer alıyor ise Protokol kapsamı dışında tutulmuştur. Protokol ile esas olarak GDO'ların uluslararası ticaretine bir düzenleme getirilmektedir. Bu itibarla Protokolün "Biyo-Ticaret Protokolü" olarak isimlendirildiği de görülmektedir [3].

3.3.1. Protokolün amacı

Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, bu Protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır [7].

Protokolün Temel Prensipleri, Protokol ön tedbirlilik prensibine dayanmakta, riskleri önceden belirlemeye ve önlem almaya yönelik bir sistem içermektedir. Hükümler, GDO'nun doğaya veya insan sağlığına olabilecek olumsuz etkileri konusunda bilimsel verilerin yetersiz olması veya belirsizlik içermesi durumunda, veriler

tamamlanıncaya ve belirsizlik giderilinceye kadar söz konusu GDO'nun doğayla etkileşime girmesine izin verilmemesinden yanadır. "Doğayla etkileşim" protokolün kapsamını ve uygulama şeklini belirlemekte temel kriterdir.

Tüm GDO'lar, yaşamsal aktivitelerinden dolayı doğanın biyotik ve abiyotik bileşenleri ile etkileşime girebilir. Bu nedenle Protokol doğal üreme-çoğalma engellerini aşarak elde edilmiş tüm canlıları, yani tüm GDO'ları kapsamaktadır. Protokolün öngördüğü risk değerlendirme, risk yönetimi, bilgi alışverişi, kaza ve acil durum tedbirleri, kaçak sınıraşan hareketlere karşı önlemler, sosyo-ekonomik yapının karar sürecinde dikkate alınması ve halkın bilgilendirilmesi maddelerinden oluşan genel tedbirler tüm GDO'lar için geçerlidir. Genel tedbirler ulusal seviyede yapılacak düzenlemelere dayanmaktadır [3].

3.3.2. Protokolün temel mekanizmaları ve uygulamaları

Protokolün öngördüğü ve uluslararası seviyede düzenleme gerektiren temel mekanizmalar ise takas mekanizması, ön bildirim anlaşması ve dokümantasyon sistemleridir [7].

Bu mekanizmalar uygulamada "doğayla etkileşim" kriterine dayanarak GDO'ları kasıtlı olarak çevreye salımı gerçekleşecek olan ve kasıtsız olarak çevreye salınabilecek olan GDO'lar şeklinde ayırmaktadır. Kasıtsız çevreye salım kapsamında gıda, yem ve işleme amaçlı GDO'lar, transit geçişler ve kapalı kullanıma tabi GDO'lar ayrı ayrı ele alınmaktadır [7].

Kasıtlı çevreye salımı, yani açık ve geniş alanlarda üretimi söz konusu olan GDO'lar "Ön Bildirim Anlaşması"na tabidir. Ön Bildirim Anlaşması işlemi gereğince, ihracatçı taraf ithalatçı tarafa Protokolün Ek-1'de belirtilen bilgileri içeren bir bildirimde bulunacaktır. İthalatçı ülkenin yetkili mercii bildirimi aldığında uygulayacağı karar sürecini, yani bildirimdeki bilgilerin yeterliliğine ve sınıraşan

hareketin hangi şartlar altında başlayabileceğine dair bilgileri belirterek bir ön cevap verecektir.

İthalatçı ülke GDO'nun ithalatı konusunda karar vermeden önce GDO'yu Protokol Ek-III'de belirlenen metodoloji doğrultusunda "vaka vaka" (case by case) risk değerlendirmeye alacaktır. Aksi ithalatçı ülke tarafından belirtilmediği sürece GDO'nun sınıraşan hareketi ithalatçı ülkenin yazılı izni alınmadan başlamayacaktır. GDO'nun taşınması sırasında eşlik eden belgelerde GDO olduğu açıkça belirtilecek, GDO'nun kimliği, özellikleri, güvenli muamele, depolama, taşıma ve kullanım şartları, ihracatçının irtibat bilgileri, hareketin protokole uygun olarak gerçekleştiğine dair deklarasyon bulunacaktır [7].

Gıda, yem ve işleme amaçlı GDO'lar (GYİ-GDO) için uygulanacak işlemler 11. Madde ile belirlenmiştir. Buna göre, her bir taraf ülke dâhilinde doğrudan gıda veya yem veya işleme amacıyla kullanımını ve pazara sürülmesini onayladığı bir GDO ile ilgili olarak 15 gün içinde protokol Ek-III'de belirtilen bilgileri içeren bildirimini takas mekanizması vasıtasıyla tüm taraf ülkelere yapacaktır. Yine takas mekanizması vasıtasıyla her bir taraf ülke GYİ-GDO'lar için öngördüğü ulusal yasa ve işlemlerini diğer ülkelere bildirecektir. Böylece her ülke uluslararası pazara sürülmeden önce kullanımı onaylanmış yeni bir GYİ-GDO'dan haberdar olacak ve iç mevzuatını harekete geçirecektir. Bu tür GDO'lara eşlik eden belgelerde " GDO içerebilir" ibaresi açıkça konacak ve kullanım amacının çevreye salımı içermediği belirtilecektir [7].

Transit geçişteki GDO'lar için protokol uygulanacak işlemi yine ulusal sistemlere bırakmıştır. Aksi o ülke tarafından belirtilmediği sürece transit geçişteki GDO'lar ön bildirim anlaşmasına tabi değildir. Ülkeler bu konudaki düzenlemelerini takas mekanizması vasıtasıyla diğer ülkelere bildirecektir [7].

Kapalı kullanıma tabi GDO'lar da ön bildirim anlaşmasına tabi değildir. Her ülke kapalı kullanım şartlarını ve standartlarını kendisi belirleyecek ve takas

mekanizmasına bildirecektir. Bu kapsamdaki GDO'lara eşlik eden belgelerde "GDO" olduğu açıkça belirtilecek, güvenli taşıma, depolama, kullanma bilgileri bulunacaktır [7].

GDO ürünlerinin doğaya kontrolsüz olarak salımını önlemek üzere protokol gereği yapılan bildirimlerin bu tür GDO ürünlerine ilişkin bilgileri ve ürünün kullanım amacını içermesi öngörülmektedir. GDO'nun risk değerlendirmesi yapılırken GDO'nun ürünleri dikkate alınacak ve GDO ürünlerine ilişkin bilgiler takas mekanizmasına bildirilecektir [7].

3.3.3. Temel tedbirler

Protokolün temel hükümlerinden birisini oluşturan risk değerlendirme, GDO'nun olası potansiyel alıcı çevrede, vaka vaka, yeni genotipik ve fenotipik özelliklerinin belirlenmesi, olumsuz etkilerinin ortaya çıkma olasılığının ve gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak sonuçların değerlendirilmesi, sebep olduğu genel riskin kabul edilebilirliğinin ve yönetilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi, alıcı çevre içerisinde gözlenmesi yoluyla bilgi eksikliklerinin ve belirsizliklerin giderilmesi amaçlarını taşımaktadır [7].

Tüm işlemler tamamlanıp, GDO piyasaya sürüldükten sonra da olabilecek olumsuzlukların önceden belirlenmesi amacıyla risk yönetimi öngörülmektedir. Risk yönetimi GDO'nun bulunduğu çevrede izlenmesi esasına dayanmaktadır [7].

Protokolün yürütülmesinde protokolün uygulanması için gereken teknik kapasitenin oluşturulması ve ulusal yasal düzenlemelerin yapılması, takas mekanizmasının kurulması öncelik taşımaktadır [7].

Protokol yürürlüğe girdikten sonra ise belgeleme ve etiketleme standartları, protokole uygunluk şartları, sorumluluk ve telafi mekanizması Protokol taraflarınca belirlenecektir [7].

3.3.4. Protokolün içeriği

CBP, GDO'ların iki kategorisini kapsamaktadır. Çevreye kasti (bilinçli) olarak bırakılacak GDO'lar (ekim amaçlı tohumlar ve yetiştirme amaçlı hayvanlar gibi). Gıda, yem veya işleme amaçlı GDO'lar (mısır, pamuk, soya gibi hacimli -bulk- mallar) [3].

Protokolde işlem (processing) konusu tanımlanmamıştır. Bu nedenle Protokolün tekstil üretimi ile insanlar veya hayvanlar tarafından tüketilmeyen diğer ürünleri de kapsayabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır. Ayrıca, CBP'de gıda güvenliği (food safety) konusu yer almamıştır. İşlenmiş gıda ürünleri de Protokol kapsamı dışında bırakılmıştır [3,7].

İleri Bildirim Anlaşması (m.7) Protokolün önemli mekanizmalarından birisidir. Bilinçli olarak çevreye salınacak GDO'ların ilk sınır aşan hareketinden önce izlenmesi zorunlu bir prosedürdür. İhracatçı ithalatçı ülkeye ilk yüklemeden önce (the first shipment) GDO'ları tanımlayan yazılı ve ayrıntılı bilgi sağlamak zorundadır. İthalatçı bilginin alındığını 90 gün içinde karşı tarafa yazılı olarak bildirecektir ve 270 günü aşmadan açıkça bu yüklemeyi onayladığını ya da reddetmesi halinde de nedenlerini bildirecektir. Bununla birlikte, söz konusu süre içerisinde herhangi bir karar bildirilmemesi ithalatın onayı veya reddi anlamına gelmemektedir.

İleri Bildirim Anlaşması sürecinden beş tip GDO hariç tutulmuştur.

Bunlar;
*İnsanlara yönelik eczacılık ürünlerinin çoğu,
*Üçüncü ülkeye yönelik GDO'lar,
*Kapalı kullanım amaçlı GDO'lar,
*Gıda, yem veya işleme amaçlı GDO'lar,
*Taraflar toplantısında güvenli olarak ilan edilen GDO'lardır [3,7].

Protokol tarafları ileride bu kapsamı genişletmeye karar verebilirler. Bu kategorilerin anılan prosedürden hariç tutulması, ülkelerin kendi ithalat mevzuatında düzenleme yapamayacakları anlamına gelmemektedir [7].

Ülkeler risk değerlendirmesi (m.15) temeline dayanarak GDO'ları ithal edip etmeyeceklerine karar vereceklerdir. Değerlendirmeler GDO'ların insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olabilecek potansiyel olumsuz etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi amacıyla, en az Protokolün 8. Maddesinde istenen bilgilere ve bilimsel olarak sağlam temellere dayanacaktır. Ancak, ilgili bilimsel bilgilerin yokluğu veya yetersizliği durumunda, bir ülke ön önlem alma veya ihtiyat yaklaşımını (precautionary approach) kullanabilir ve GDO'ların ithalatını reddedebilir. Bu yaklaşım Protokolün özellikle GDO'lar açısından en önemli hükmü olarak nitelendirilebilir. Yaklaşımda (veya ilkede) iki ana öğenin bulunduğu söylenebilir. Birincisi, bilimsel belirsizlik olgusu ikincisi ise potansiyel çevresel zarar verme riskidir. Risk ile ihtiyat arasında bir seçim yapılması söz konusu olmaktadır. Riskin kabul edilmesi sonucu çevrede ve/veya insan-hayvan sağlığına önemli bir zarar veya beklenenden daha küçük bir zarar ortaya çıkabilir. Tercihin ihtiyattan yana yapılması halinde ise, zararın ortaya çıkması ya önlenebilir ya da umulandan çok düşük olması sağlanabilir. Bunun maliyeti ihtiyat için alınacak önlemin niteliğine göre değişiklik gösterecektir [3].

Ayrıca, ithalatçının GDO ithalatına karar verirken sosyal ve ekonomik değerleri de dikkate alabileceği hükmü de önemli hükümlerden birisidir. İthalatçı ihracatçının risk değerlendirmesi yapmasını şart koşabilecektir.

Protokol GDO'lara ilişkin önemli mekanizmalar kurarken, gıda, yem ve işleme amaçlı GDO'lar için çevreye kasti salınacak GDO'lardan faklı bir işlem öngörmesi Protokolün uygulama gücünü zayıflatmaktadır.

Protokol metninin hazırlanması sırasında tüm konular çözüme ulaştırılamamış olup, sorumluluk ve telafi, karar sürecinin kolaylaştırılması, Protokole uyum süreci ve mekanizması ile izleme ve rapor verme sistemi konularında Protokolün taraflar konferansına görev verilmiştir.

CBP ilk bağlayıcı küresel biyogüvenlik rejimidir ve belli GDO'ların sınır ötesi hareketlerine ilişkin önemli uluslararası yükümlülükler getirmiştir. Protokol esas olarak GDO'ların potansiyel olumsuz etkilerinden çevreyi korumayı amaçladığından tarımsal ticarette en çok etkisini ekilmek üzere ihraç edilen tohumlar üzerinde gösterecektir [3].

Protokol özet olarak, GDO'ların sınıraşan hareketlerinde "ön bildirim" yapılmasını, etiketleme yapılmasını, gıda ve yem olarak kullanılacak GDO ürünlerinde risk değerlendirilmesi yapılmasını, GDO'ların ekolojik riskleri ile ticareti arasındaki dengelemenin öngörülmesi, protokol ile ticaret anlaşmaları arasında karşılıklı destekleyicilik, bağımsızlık ve aynı uygulama gücünün öngörülmesi unsurlarını içermektedir [3].

3.4. Avrupa Birliği'nde Biyogüvenlik

3.4.1 Avrupa Birliği Mevzuatı

AB'nin düzenlemeleri ve konuya yaklaşımı hem niteliği gereği hem de üyelik ilişkilerimiz göz önünde tutulduğunda bizim için büyük önem taşımaktadır.

AB, GDO'lar ve ürünleri ile ilgili uygulamaları aşağıda verilen mevzuata göre yürütmektedir:

*2001/18/EC……………….;GDO'ların çevreye kasıtlı salımı hakkında direktif (eski 90/220/EEC),

*98/81/EC………………...;GD mikroorganizmaların kapalı kullanımı hakkında direktif (eski 90/219/EEC),

*1829/2003…………………;GD gıda ve yem hakkında düzenleme (eski 258/ 97 Yeni gıda ve gıda içerikleri), Gıda ve yem kullanım amaçlı GDOlar, GDO içeren veya GDO olan gıda ve yem, GMO'lardan üretilen veya GDO'ları içeren bileşenlerden üretilen gıda ve yemlerin pazara sunumu ile ilgili izinlerine ait düzenlemeleri içerir.

*1830/2003…………………;GDO'ların izsürülebilirliği ve etiketlenmesi ile GDO'lardan elde edilen gıda ve yem ürünlerinin iz sürülebilirliği hakkında düzenleme,

*1946/2003………………… ;GDO'ların sınır aşan hareketi hakkında düzenleme (Cartagena Protokolünün AB'deki yasası), AB üye ülkeleri ile üçüncü ülkeler arasındaki kasıtlı veya kasıtsız sınır ötesi hareketleri düzenler. Topluluk içindeki kasıtlı hareketleri kapsamaz.

*65/2002/EC……………….. ;GDO'lara ait ayırıcı kimlik ve bunun geliştirilmesi ile ilgili mevzuat Ayırıcı kimlik; Tescilden itibaren, ürünlerin teşhisini, tespitini ve izlenmesini 2001/18/EC'ye göre kolaylaştırarak GDO'lara ait spesifik bilgilere girmeyi sağlar.

*641/2004/EC………………;1829/2003/EC yönetmeliğine göre yeni GD gıda ve yem'in iznine ilişkin uygulamaları 1829/2003/EC yönetmeliğine göre yeni GD gıda ve yemin iznine ilişkin uygulamalarını, var olan ürünlerin bildirimlerini ve uygun bir risk değerlendirmesine göre yararlı olduğu belirlenen GD materyalin teknik olarak sakınılmazlığının varlığı veya avantajları ile ilgili mevzuat.

*2004/87/EC…………………;GDO'ların ve 1830/2003/EC yönetmeliği kapsamındaki ürün içinde veya ürün olarak GDO'lardan üretilen materyal ve GDO'ların tanımlanması ve numune alınmasına ait teknik rehber.

*2003/556/EC ……………; Geleneksel ürünlerde GDO varlığı hakkında rehber, ulusal stratejileri geliştirmek ve organik tarım ve konvansiyonel tarım ile genetik modifiye ürünlerin aynı anda yer almasının en iyi uygulamalarını sağlamak amaçlı düzenleme.

AB'nin genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların çevreye salımı konusunda 2001/18/EC (eski 23 Nisan 1990 tarih ve 90/220/EEC kodlu) direktifi, GDO'ların ticaretinde ve doğaya salınışında uygulanacak kuralları belirlemektedir. Direktif, modern biyoteknoloji yöntemleri, bu yöntemlerle geliştirilmiş GDO'ların ticareti ve karar sürecinde dikkate alınacak bilgiler ile üye ülkelerin izin işlemlerini kapsamaktadır.

Buna göre, AB üyesi ülkeler kendi sınırlarından girecek GDO'ların alan denemeleri ile piyasaya sürülmesi konusunda AB Komisyon kararına başvurmaktadırlar. Direktife göre GDO'ların bilinçli çevreye salımı ve sınır aşan hareketi risk değerlendirme ve ön bildirim şartlarına bağlanmıştır. AB Komisyonu her bir GDO için etikette yer alacak bilgilere kadar ayrıntılı kararlar almaktadır. Söz konusu direktif 1990 yılından beri bazı değişikliklere konu olmakla belirtilen hususlarda herhangi bir değişiklik olmamıştır [2].

AB'nin genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı kullanımı konusunda da 98/81/EC (eski 23 Nisan 1990 tarih ve 90/219/EEC kodlu) bir direktifi bulunmaktadır. Bu direktifin amacı çevre ve insan sağlığının, kapalı kullanıma tabi genetik olarak değiştirilmiş mikroorganizmalardan kaynaklanabilecek risklere karşı korunmasıdır. Direktif genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmaların fiziksel ve biyolojik engellerle çevre ile temasa geçmesinin önlenmesini, direktif ekinde belirlenen parametrelere göre risklerin belirlenmesi için ön değerlendirme

yapılmasını ve üye ülkelerin söz konusu mikroorganizmaların yaratacağı riskleri önleme yolunda tedbirler almasını gerektirmektedir [2].

AB'nin GDO'ları içeren bir diğer direktifi GD gıda ve yem hakkında düzenleme konusundaki 1829/2003 (eski 27 Ocak 1997 tarih ve 97/258/EEC kodlu, yeni gıdalar ve içerikleri konusunda) direktifidir. Bu direktif diğerlerinin yanı sıra, GDO'lardan üretilmiş veya GDO içeren gıdaların insan sağlığı için tehlike oluşturmamasını garanti altına almayı amaçlamaktadır.

Bu amaçla yeni gıdalar pazara sürülmeden önce AB'nin değerlendirmesine alınmaktadır. Pazara sürüm başvurusunu alan üye ülkenin yeni gıda için bir ön değerlendirme yapması gerekmektedir. Direktif içinde GDO'lara ayrıca değinilmiş ve GDO ürünü yeni gıdaların çevresel risk değerlendirmesine ağırlık verilerek özel değerlendirmeye alınmaları öngörülmüştür.

Direktife göre herhangi bir üye ülke kendi sınırlarında GDO ürünü yeni gıdaların pazarlanmasını yasaklayabilmektedir. Yine Direktife göre yeni gıdaya verilen izin, etiketleme ve kullanım şartlarını da belirlemekte ve etikette yeni gıdanın GDO ürünü olduğunun gösterilmesi istenmektedir [2].

2001/18/EC kodlu direktifte GDO'ların çevreye kasıtlı salınımı üzerindeki direktifleri içermektedir. Ancak burada da kıstas "temel eşdeğerlik"tir. Son olarak AB, 49/2000 kodlu düzenlemesiyle % 0,9 ve daha fazla GDO içeren ürünlerin GDO içerdiğini belirtir şekilde etiketlenmesini zorunlu kılmıştır.
AB'nin bu ürünlere bu kadar ihtiyatlı yaklaşmasının ve bu denli sıkı kurallara bağlamasının başlıca nedenleri:

*1996 yılında ortaya çıkan "Deli Dana" hastalığı,
*1999'da yaşanan dioksin krizi,
*Tüketici örgütleri önderliğinde hareket eden duyarlı ve bilinçli kamuoyu,
*Toplumun taleplerine duyarlı demokratik yönetimler,

*Avrupa’nın bu konuda gerek bilimsel araştırma geliştirme, gerekse ticarileşme bakımlarından üstünlüğü Amerika Birleşik Devletleri’ne kaptırmış olması, vb. olarak sıralanabilir [2].

AB Komisyonu ile endüstri arasında Haziran 1999’da iki yıl süreyle, söz konusu ürünlerin güvenilirliklerinin iyice araştırılması amacıyla bir "moratoryum" ilan edilmiş ve bu ürünlerin ticareti tümüyle dondurulmuştur. Avrupa’da sadece alan denemeleri ve laboratuvar çalışmaları yapılabilmektedir [2].

Ancak 2004 yılında moratoryum delinerek, özellikle hayvan yemi olarak GDO’ların sınırlı kullanımına olanak tanınmıştır. Bu düzenlemelerin ülkemizi de etkilemesi ve bu alanda ülkemizde de yeni düzenleme yapılması ihtimali ortaya çıkmıştır.

3.4.2. GDO’ların çevreye kasıtlı salınması

AB'de GDO'ların çevreye kasıtlı salımına ilişkin ana hükümler, 90/220/EEC sayılı ve 23 Nisan 1990 tarihli Konsey direktifiyle belirlenmiş, bu direktif daha sonra yeni gelişmeler ışığında düzenlenerek, 2001/18/EC sayılı ve 12 Mart 2001 tarihli Konsey direktifine dönüştürülmüştür [4].

GDO'ların doğal çevreye ve insan-hayvan sağlığına zararsızlığının henüz bilimsel olarak tam anlamda kanıtlanamaması, AB'nin, bu konuda "ihtiyatlılık" ilkesini benimsemesinin kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle, ihtiyatlılık ilkesinin esas alındığı direktif düzenlemelerine göre, genetiğinde değişiklik yapılmış organizmaların deneysel ya da ticari amaçla çevreye bırakılması ve bu organizmalara ait özellikleri içeren ürünlerin pazara sürülebilmesi için "ön bildirim" zorunlu tutulmaktadır.

2001/18/EC sayılı ve 12 Mart 2001 tarihli AB direktifinde, genetiğinde değişiklik yapılmış organizmalar, "yüksek yapılı bitkiler (GDOHPs)" ve "yüksek yapılı

bitkilerin dışında kalan organizmalar" olmak üzere iki ayrı kategoride ele alınmakta ve her bir kategori için ayrıntılı düzenlemeler öngörülmektedir.

Sözü edilen Konsey direktifinde yer alan düzenlemeler, "bildirim prosedürleri" (md.13), "değerlendirme raporu" (md. 14) ve "izleme ve uygulama" (md.20), "etiketleme" (md.21), "serbest dolaşım" (md.22), "güvenlik" (md.23) ve "halkın bilgilendirilmesi" (md.24) olmak üzere, GDO'ların doğal çevreye salımı ve yönetimine yönelik unsurlardan oluşmaktadır.

GDO'ların çevreye salımı için gerekli iznin alınmasına ilişkin olarak gerekli ilk işlem olan ön bildirimin içeriği ve prosedürü (md.13), konsey direktifinde ayrıntılı şekilde belirlenmiştir. Bu çerçevede verilecek bildirimin şunları içermesi öngörülmüştür:

*EK-3 ve EK-4'te belirtilen bilgiler,

*Çevresel risk değerlendirmesi ve EK-2'de belirtilen bilgiler,

*Ürünün piyasaya sunum koşulları ile özel kullanım ve taşıma koşulları,

*Madde 15(4)’e göre, 10 yılı geçmemek koşulu ile izin için önerilen süre,

*İzleme planı için önerilen zaman periyodunu da içeren, EK-7'ye uygun hazırlanmış izleme planı,

*EK- 4'deki kurallara uygun hazırlanmış etiket örneği

GDO'ların çevreye salımına yönelik getirilen düzenlemelerde, ön bildirim başvurusunda, GDO-alıcı çevre etkileşimi, izleme teknikleri, salım kontrolü, atık arıtımı ve acil müdahale gibi bilgiler istenmektedir. Yetkili otoritenin, başvuruyu takiben 90 gün içinde diğer devletlerle bilgi alış-verişi içinde gerekli incelemeyi yaptıktan sonra, kararını Ek-5'te öngörüldüğü gibi değerlendirme raporuyla (md.14) bildirmesi gerekmektedir. Ancak, ilgili üye devletin topluluk izin prosedürüne başvurması durumunda, komisyon üyelerinin 60 gün içinde yapacakları değerlendirme sonucunda ilgili GDO'nun yasaklanması ya da görüş ayrılığının çıkmaması halinde bütün birlik devletlerinde serbestçe dolaşması yönünde kararın alınması öngörülmektedir. Direktifte izin süresi en fazla 10 yıl olarak hükme bağlanmıştır. Uygulama açısından ise, her 3 yılda bir üye devletlerden gelen bilgiler

doğrultusunda GDO-Çevre etkilenişi hakkında raporun yayınlanmasının öngörüldüğü belirtilmektedir [4].

2001/18/EC sayılı ve 12 Mart 2001 tarihli Konsey Direktifinde GDO'ların çevreye salımını takiben yerine getirilmesi gereken, "izleme, kontrol ve uygulama" (md.20) işlemleri şeklinde belirlenmiştir.

Bu çerçevede, antibiyotik direnç geni içeren GDO'ların çevreye salımına ayrıca dikkat edilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Direktife göre, antibiyotik direnç geni içeren GDO'ların çevreye salımının aşama aşama (step-by-step) yapılmasının hükme bağlandığı belirtilmektedir [4].

Direktifin 20. maddesinde, GDO'ların çevreye salımını takiben çevreyle etkileşim sonuçlarının periyodik şekilde izlenmesi ve düzenli aralıklarla komisyona rapor edilmesi hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda, direktifin ilgili maddesinde, "Yazılı izin verildikten sonra kullanıcılar ve diğer kaynaklardan GDO' nun insan sağlığı ve çevre ile ilgili risklerine yönelik yeni bilgiler elde edildiği takdirde bildirimci insan sağlığı ve çevreyi koruyacak tedbirleri almalı ve yetkili makama bildirmelidir" hükmü yer almaktadır. Ayrıca, açıklık ilkesi uyarınca aynı direktif maddesinde, "Şeffaflığı sağlamak için, Bölüm C'de ki izleme sonuçları halka açık hale getirilmelidir" hükmüne yer verilmiştir

Çevreye salınan GDO'ların, beklenmeyen etkilerinin ortaya çıkması durumunda yapılacak işlemler, direktifin "Güvenlik" isimli 23. maddesinde açıkça belirtilmektedir. Bu kapsamda, "İznin verildikten sonra, çevresel risk değerlendirmesini etkileyecek veya yeniden değerlendirmeyi gerektirecek bilimsel temellere dayanan yeni bilgiler elde edilirse ve bu bilgiler GDO veya ürünlerinin insan sağlığı ve çevre için risk oluşturduğu sonucunu doğruluyorsa, söz konusu ürünlerin üye ülkelerce kullanım ve/veya satışı yasaklanabilir veya kısıtlanabilir" hükmü getirilmektedir.

3.4.3. GDO'ların pazara sürülmesi

GDO içeren ürünlerin pazara sürülmesine yönelik düzenlemeler, Birliğin 93/572/EEC sayı ve 19 Ocak 1993 tarihli, 97/258/EEC sayı ve 27 Ocak 1997 tarihli ve son olarak 2001/18/EC sayı ve 12 Mart 2001 tarihli direktifleriyle yapılmıştır. "Yeni Gıda" olarak tanımlanan ve GDO içeren ürünlerin pazara verilmesine ilişkin getirilen hükümlerde, diğerlerinde olduğu gibi imalatçı ya da ithalatçının ilgili otoriteye ön bildirimle başvurması gerekmektedir. Ön bildirimin, pazara verilmesi istenen GDO içeren ürünün türünü tanıtıcı ve çevreye verebileceği risk düzeyini açıklayıcı bilimsel rapora dayandırılması gerekmektedir. Üye devletler arasında yapılacak bilgi paylaşımına bağlı olarak, ürünün bütün birlik ülkelerini bağlayıcı şekilde pazara sürülmesinin mümkün olacağı, onaylanan ürünle ilgili olarak, tanıtıcı bilgilerin verilmesi ve ürünün etiketlenmesi zorunluluğu getirilmektedir. Direktifler, onayın en fazla 10 yıl geçerli olmasını öngörmektedir [4].

Kullanım sırasında pazarda bulunan bir ürünün bilimsel araştırmalarla tehlikeli olduğunun anlaşılması halinde ise, üye devletlerin ilgili ürünün satışını ve piyasaya sürülmesini yasaklaması ve konu ile ilgili olarak halkı uyarması gerekmektedir. Birlik içindeki denetimi sağlamak üzere ise, her üye devletin Komisyon'a üç yılda bir GDO içeren ürünlere yönelik olarak getirilen hükümleri uygulamak üzere almış oldukları tedbirleri gösteren bir raporu vermesi öngörülmektedir [4].

97/258/EEC kodlu, Yeni Gıdalar ve Yeni Gıda Muhteviyatı Hakkındaki 27 Ocak 1997 tarihli" Konsey direktifiyle, GDO içeren ürünlerinden insan ve hayvan sağlığına gelebilecek zararların önlenmesi amacıyla düzenlemeler getirilmektedir. Bu kapsamda, pazara sürümden önce, üye devletin "ön değerlendirme" yapması öngörülmektedir. Bu direktifle, diğerlerinden farklı olarak, herhangi bir üye devletin kendi sınırları içinde yeni gıdaların pazarlanmasını yasaklayabilmesi öngörülmektedir. Pazara sürüme söz konusu olan GDO içeren gıdaların, kullanım şartlarının belirlenmesi ve "Temel Eşdeğerlilik" kriterine göre etiketlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, AB'nin 49/2000 kodlu düzenlemesi uyarınca % 0,9 ve

daha fazla GDO özelliği içeren ürünlerin etiketlenmesinin zorunlu tutulduğu belirtilmektedir [4].

Pazara sunulan GDO içeren gıda ve ürünlerin nasıl etiketleneceği, 2001/18/EC sayı ve 12 Mart 2001 tarihli direktifin 21. maddesinde Ek-IV'teki kriterlere atıfta bulunarak ayrıntılı şekilde belirtilmektedir. Bu kapsamda, ilgili maddenin 1.bendinde, "Üye ülkeler piyasaya sunumlarındaki bütün aşamalarını ve piyasadaki GDO'ların veya ürünlerinin etiketlenmeleri ve ambalajlanmalarının Madde 15 (3), 17 (5) ve (8), 18 (3) de belirtilen kriterlere uygun olması için gerekli tedbirleri almalıdırlar" hükmü getirilmektedir. Ek IV' ün 8. maddesinde ürünün yeni gıda olduğunun anlaşılması için, "Bu ürün Genetiksel Modifiye organizma içermektedir" ifadesinin konulması öngörülmektedir.

Ayrıca, ilgili direktif uyarınca ürünlerin teklif edilen ticari isimleri ve spesifik tanımları ile bildirim sırasında GDO'yu tanımlamak için kullanılan kod veya isim gibi belgelerin anlaşmadan sonra yetkili otoriteye verilmesi gerekmektedir.

Direktifin ilgili ekinde (Ek-IV) bulunması gerekli bilgiler, şu şekilde belirtilmektedir

*Ürünlerin pazarda yer almasından sorumlu olan üretici, ithalatçı veya dağıtıcıların isim ve tam adresleri,

*Kontrol amaçlı numunelerin alındığı kişi ve/veya kuruluşların isim ve tam adresleri,

*GDO'lu ürünün amaçlanan kulanım şeklinin tarifi, GDO ürününün, genetik olmayan bir ürünle kıyaslanarak GDO’nun yönetimi ve kullanımındaki farklılıklar,

*Topluluk içinde ürünün kullanılacağı çevrenin özellikleri ve coğrafik bölgelerin tanımı (her bir bölgede tahmin edilen kulanım miktarı dâhil),

*Endüstri tarım ve ticaret ve tüketici kullanımı gibi ürünün kullanacak grubun kategorisi,

*Pazarlama sonrası, kontrol ve denetimi kolaylaştırmak amacıyla belirli GDO ürünlerinin tespit ve teşhisi için kullanmak üzere tescil işlemlerinde yer alabilecek genetik modifikasyon bilgileri.

Birlik direktifinin serbest dolaşımla ilgili 22. maddesi ise, onay alan GDO ürünlerinin piyasada kullanımını birlik içinde güvence altına almaktadır. Bu bağlamda direktifin ilgili maddesi, "Madde 23 ile çelişmediği sürece bu Yönetmeliğe uygun olan GDO'ların veya ürünlerinin piyasaya sunumunu üye ülkeler yasaklayamaz, kısıtlayamaz veya engelleyemez" hükmünü içermektedir.

GDO içeren ürün ve gıdaların pazara sürümünü takiben, ortaya çıkan her türlü gelişmeden halkın bilgilendirilmesi, ilgili direktifin 24. maddesinde açıkça hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede, ilgili maddesinin 2. hükmü, "Madde 25 (patent hakları) ile çelişmediği sürece, bu Yönetmeliğe göre piyasaya sunumu için yazılı izin alan GDO'lar veya ürünlerinin veya piyasaya sunumu reddedilen GDO'lar veya ürünlerinin, değerlendirme raporları ve bilimsel komite görüşleri halka (kamuoyuna) açılmalıdır" şeklinde düzenlenmiştir.

3.4.4. GDO'ların (Mikroorganizmaların) kapalı kullanımı

Gen aktarımlı mikroorganizmaların gerek laboratuar gerekse endüstri tesislerinde kullanılabilmelerine ilişkin ilk düzenleme, 90/219/EEC saydı 23 Nisan 1990 tarihli direktifle yapılmış, daha sonra ise revize edilerek 98/81/EC sayılı ve 26 Ekim 1998 tarihli Konsey direktifiyle değiştirilmiştir. Aradan geçen 8 yıl içinde, 90/219/EEC sayılı direktifin uygulanmasından çıkan deneyimler ve yeni gelişmeler doğrultusunda, bazı değişiklikler yapılarak 98/81/EC sayılı direktif getirilmiştir.

Yeni direktif hazırlanırken, uygulanabilirliğin işlerliğine yönelik olarak idari prosedürlerin basitleştirilmesi, bildirim yükümlülükleri ile kısıtlı kullanımdan kaynaklanan riskler arasındaki bağlantının belirtilmesi ve tehlikesiz kullanılabilecek GDO'ların listesinin eklenmesi şeklinde yeni düzenlemeler yapılmıştır [4].

Sözü edilen direktiflerle, esas olarak, GDO'larla laboratuarda yapılan araştırma faaliyetleri sırasında, olası kazara salım ve bu organizmaların endüstri tesislerinde kullanılması sırasında atıkların çevreye rutin olarak geçmesine bağlı olarak meydana gelebilecek risklerin önlenmesine yönelik hükümler getirilmektedir.

AB'nin, sözü edilen direktif hükümlerine göre, genetik manipülasyon amaçlı kullanılabilecek GDO'lar risk seviyesine göre "Tip A" ve "Tip B" olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Direktiflere göre, araştırma-geliştirme faaliyetleri ile ticari amaçlı olmayan endüstriyel faaliyetlere konu olan organizmalar Tip A, bunun dışında kalan bütün kapalı sınırlı işlemler ise Tip B kapsamına alınmaktadır [4].

Direktif hükümleri, her iki grupta yer alan GDO'ların, kapalı kullanımları sonucu meydana gelebilecek risklerin önlenmesi ve risk yönetimine ilişkin ayrı ayrı önlemler getirmektedir. Bu kapsamda, GDO'ların kapalı kullanım faaliyeti için, resmi otoriteden ön bildirimle izin alınması zorunluluğu getirilmektedir.

Ancak, Tip B kapsamındaki organizmaların sınırlı kullanımına yönelik daha katı hükümler getirilmiştir. Nitekim Tip A kapsamındaki organizmaların kullanımı için gereken izine, 90 gün içinde resmi otoritenin karşı çıkmaması yeterli sayarken, Tip B kapsamındaki organizmaların kullanımı için resmi otoriteden ayrıca yazılı bir iznin alınmasının gerektiği ifade edilmektedir [4].

Ayrıca, ilgili direktifler, GDO'ların kapalı kullanımları sırasında meydana gelebilecek olası riskler konusunda etkilenecek kişilere bilgi verilmesini ve kazalara karşı acil durum planı yapılmasını gerekmektedir.

Olası bir kaza durumunda ise, açıklık ilkesi uyarınca kullanıcının resmi otoriteye bilgi vermesi ve ilgili ülkenin, durumu hemen diğer üye devletlere bildirmesi öngörülmektedir [4].

3.5. Türkiye'de Biyogüvenlik

Dünyada, çevre sorunlarının artmasına bağlı olarak, BM öncülüğünde yürütülen çevre koruyucu faaliyetlerin sonucunda varılan anlaşmalar ve AB'de getirilen düzenlemelerin yansımasının sonucu olarak, Türkiye'de de bu yönde adımlar atılmaya başlanmıştır.

Bu kapsamda, genel çevre koruma sürecinde benimsenen ilkeler ve oluşturulan politikalarla ilişkili olarak, GDO'ların yönetimini düzenlemeye yönelik gerekli mevzuat çalışmaları, AB'nin bu yöndeki normları dikkate alınarak yürütülmektedir.

Türkiye'de, genelde çevre koruma, özelde ise modern biyoteknoloji ve biyolojik güvenlik politikalarının gelişimi, dünya ve AB'deki sürece göre oldukça yakın bir döneme dayanmaktadır.

3.5.1.Türkiye'de mevzuat

Taraf olduğumuz ve Kanun hükmü taşıyan BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 8(g) bendi gereğince GDO'lardan kaynaklanabilecek riskleri kontrol altına almak amacıyla gerekli yasal, idari ve kurumsal mekanizmaları kurmak ve sürdürmek uluslararası seviyede yükümlülüğümüzdür [3].

Biyogüvenlik Protokolü Hükümetimiz adına Çevre Bakanı Fevzi AYTEKİN tarafından 24 Mayıs 2000 tarihinde imzalanmış olup, 24 Ocak 2004 tarihinde Ülkemizde yürürlüğe girmiştir.

Protokolün uygulanması ve Ülkemizin genetik kaynaklarının zarar görmemesi için biyogüvenlik sisteminin kurulması doğrultusunda insan kaynağı ve teknik altyapı oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda kaçak girişlerin önlenmesi için gümrük kontrollerinde yeni bir yapılanmaya da ihtiyaç duyulmaktadır [3].

Ülkemizde Transgenik Bitkilerle ilgili mevzuat hazırlığı çalışmalarını Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 31 Mart-1 Nisan 1998 tarihlerinde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünde “Transgenik Bitkiler ve Güvenlik Önlemleri” konusunda, ilgili araştırma kuruluşları ve Genel Müdürlükler ile Üniversitelerden temsilcilerin katılımıyla yapılan bir toplantı ile başlatmıştır.

Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen çalışmalar neticesinde, ilgili mevzuat çalışmalarında çok kısa sürede büyük aşamalar kaydedilmiştir. Transgenik bitkilerle ilgili mevzuat çalışmaları dünyanın diğer ülkeleri ve uluslararası mevzuat çalışmaları ile paralel olarak yürütülmektedir.

Ülkemizde gerek özel sektör ve gerekse Kamu kuruluşları tarafından yapılan Biyoteknolojik çalışmalar yakından takip edilerek gerekli müdahale ve yönlendirmeler yapılmaktadır. Toplantı sonucunda; Transgenik bitkilerin ve ürünlerinin ülkemize girişlerinde ne gibi teknik uygulamaların yapılacağına ilişkin görüş ve raporların hazırlanmasına karar verilmiştir. Daha sonra, belirlenen ana esaslar çerçevesinde teknik uygulamalara temel teşkil edecek görüş ve raporlar oluşturulmuştur.

Bu kapsamda, konu “Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri, Transgenik Kültür Bitkilerinin Tescili ve Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmaların (GDO) Üretilmesi, Pazara Sürülmesi ve Gıda Olarak Kullanımı” olarak üç kısma ayrılmıştır. Bunlardan “Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat” 14.5.1998 gün ve TGD/TOH-032 sayılı karar ile yürürlüğe konulmuştur. Ancak, bu talimat kapsamında uygulamada ortaya bazı aksaklıklar çıkmış ve ayrıca tescil ile ilgili düzenlemelerin de yapılmasına acil ihtiyaç hâsıl olmuştur.

Her iki hususunda “Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelik” kapsamına alınmasının uygun olacağı düşünülmüş ve ilgili kuruluş ve özel sektör temsilcilerinin de katılımı ile Aralık 1998'de bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda çıkan görüşler doğrultusunda söz konusu yönetmelikte ilgili değişikliklerin yapılması

için çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, daha önce çıkartılan talimat gereği Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri, Bakanlığa bağlı Enstitülerde devam etmekte olduğundan, herhangi bir aksaklığa meydan vermemek için, "Bitki Çeşitlerinin Tescil Edilmesine İlişkin Yönetmelikte" gerekli değişiklikler yapılıncaya kadar, "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri" ile ilgili talimatın aksayan yönlerinin düzeltilmesi amacıyla adı geçen talimatta yapılan değişiklikler 25.03.1999 tarihli karar ile yürürlüğe girmiştir.

Belirtilen geçici düzenleme çerçevesinde Ülkemize resmi yollardan genetik yapısı değiştirilmiş canlıların üretim amacıyla girişi önlenmiş durumdadır. Talimat gereği genetik yapısı değiştirilmiş bir tarım çeşidinin Ülkemize ithal edilmesinden önce alan denemesine alınması gerekmektedir. Ancak her genetik yapısı değiştirilmiş tohumun da alan denmesine alınması söz konusu değildir.

Alan denemesine alınabilmesi için transgenik tohumun geliştirildiği ülkede ve biyogüvenlik düzenlemeleri olan ülkelerde kayıtlı olması ve 5 yıldır üretiliyor ve tüketiliyor olması şartı aranmaktadır. Böylece hiç denenmemiş, risk değerlendirmesi daha önce yapılmamış bir transgenik canlının Ülkemizde denenmesi, yani ülkemizin deneme tahtası olarak kullanılması önlenmektedir. Bu tedbirler acil olarak alınmış tedbirlerdir. Orta ve uzun vadede Ülkemizin daha kapsamlı tedbirler alması ve risk değerlendirme risk yönetimi sistemlerini kurması gerekmektedir [3].

Transgenik bitkilerin alan denemelerinin tamamlanmasını takiben tescili, üretime sokulması ve gıda zincirinde kullanılması gündeme gelecektir. Bu hususların mevzuat kapsamına alınması öngörülmektedir.

Transgenik bitkilere ilişkin yönetmelik hazırlanması ile ilgili olarak ayrıca Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde, Çevre Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, TÜBİTAK, A.Ü.Ziraat Fakültesi, APK, TAGEM, TÜGEM ve TTSMM’den konu uzmanlarının katılımıyla Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğünde muhtelif tarihlerde müteaddit defalar toplantı

düzenlenmiştir. Söz konusu toplantılarda transgenik bitkiler veya daha geniş anlamıyla GDO'lar konusunda ülkemizde şimdiye kadar yapılan çalışmaların tespiti ile bundan sonra yapılacak faaliyetlere ilişkin çalışma takvimi, program ve öncelik arz eden konular belirlenmiş olup belirlenen konuları kapsayan ayrıntılı bir rapor hazırlanmıştır. Hazırlanan rapor, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünce Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı(yeni adı Strateji Geliştirme Başkanlığı)'na gönderilmiştir.

Söz konusu Raporda, Transgenik Bitkilere İlişkin Yönetmelik hazırlanmadan önce bu yönetmeliğin dayanağını teşkil edecek Biyogüvenlik Çerçeve Kanununun hazırlanması ve yürürlüğe girmesi daha sonra bu Kanuna dayanılarak diğer ilgili mevzuatın hazırlanmasının gerekliliği vurgulanmış olup, Acil Eylem Planı kapsamında yer alan Transgenik Bitkilere İlişkin Yönetmelik hazırlanması konusunda Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünce çalışmalarının sürdürülmesi, konunun aciliyeti nedeniyle Avrupa Birliği Direktifleri de esas alınarak Transgenik Bitkilerin Tescili ve Sertifikasyonu Hakkında Yönetmelik taslağı hazırlık çalışmalarına başlanılması kararlaştırılmıştır.

Ancak, 23 Haziran 2003 tarihinde Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünde daha önce teşekkül ettirilen Komisyon tarafından bir toplantı yapılmış olup, bu toplantıda, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Ulusal Biyogüvenlik Çerçevelerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında kurulan Komisyona, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Hizmetleri Genel Müdürlüğünden de konu uzmanlarının katılımının sağlanması ve bu Komisyonca Biyogüvenlik Çerçeve Kanunu Taslağının hazırlanması yönünde karar alınmıştır. Bunun yanında, Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün TBMM'nde onaylanarak 24 Haziran 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği bilinmektedir. Transgenik bitkilere ilişkin mevzuat hazırlanması ile ilgili çalışmaların bu Protokol çerçevesinde ele alınması konusunda 15 Temmuz 2003 tarihinde Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünde daha önceki toplantılara iştirak eden Komisyon tarafından bir toplantı düzenlenerek konu değerlendirilmiştir. Toplantıda, transgenik bitkilere ilişkin mevzuatın

dayanağını teşkil eden Biyogüvenlik Çerçeve Kanununun hazırlanarak yürürlüğe girmesi, daha sonra bu Kanuna dayanılarak diğer mevzuatın hazırlanması yönünde nihai karar alınmıştır.

Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Ülkemizde biyogüvenlik alanında yapılan ilk ve tek yasal düzenleme olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 1998 yılında çıkartılan, "Transgenik Kültür Bitkilerin Alan Denemeleri Hakkında Talimat"tır [12].

Söz konusu Talimatın amacı; "Ülkemize yurtdışından getirilenler de dâhil olmak üzere bitki biyoteknolojisi yöntemleriyle yeni özellikler kazandırılmış kültür bitkilerinin kontrollü alanlarda denenmesine izin verilmesi için yapılacak başvuruların şekli, zamanı, değerlendirilmesi, alan denemelerinin tabi olacağı kurallar ve her aşamadaki yetki hak ve sorumluluk konularına açıklık getirmektir" denilmekte ve "Bu düzenleme, ithal edilen veya yurt içinde geliştirilen transgenik bitkilerin kontrollü şartlar altında denenmeleri hakkındaki esasları kapsamaktadır" [8].

Talimat da alan denemesi, "transgenik bitki çeşitlerinin sahip olduğu ileri sürülen agronomik özelliklerin ve bunların çevre üzerine olası etkilerinin kontrollü şartlarda test edilmesi için yapılan denemedir. Bu denemeler, amaca göre laboratuar, sera ve açık alan çalışmalarından bir veya birkaçını kapsayabilir. Bir alan denemesi ise; belirli bir özellik göstermek üzere modifiye edilmiş veya belirli bir genetik kurgu ile transforme edilmiş bir bitki çeşidinin, belirli bir deneme lokasyonunda, belirli bir amaç için, belirli bir uygulamacı tarafından, belirli bir yılda, test edilmesini kapsar" şeklinde tanımlanmaktadır [8].

Talimata göre; Türkiye'de yetiştirilmek üzere yurtdışından getirilecek olan veya yurt içinde geliştirilen transgenik bitkilerin alan denemelerine alınması için ilk başvuru makamı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüdür. Söz konusu başvuru ve ekinde sunulan dosyanın, bu Talimatnamenin 6 ıncı ve 7 nci maddelerinde istenilen belgeleri içerip içermediğinin incelenmesi için Tarımsal Araştırmalar Genel

Müdürlüğü, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünden 2 üye ve Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezinden 1 üye olmak üzere toplam 7 uzmandan oluşturulan "Başvuru Kabul Komitesi" yetkilidir. Bu komitenin sekretaryası Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Talimata göre; başvuru ile birlikte sunulması gereken belgeler Madde 6 da belirtilmiş "başvuru dilekçesinde; denemenin amacı, bitki türü, değiştirilen özellik(ler)i, kaç deneme için başvurulduğu, istenilen deneme lokasyonları ve ruhsatlandırılmamış pestisit veya ruhsatlı pestisitlerin, bu bitki için ruhsat amaçları dışında kullanılıp kullanılmayacağı hususları açıkça belirtilir" denilmiştir [8].

Başvuru dilekçesinin ekinde ise:
*Transgenik bitki çeşidinin geliştirildiği ülkede ve OECD ülkelerinden birinde tescil edilmiş olduğuna dair belgeler;
*Eğer transgenik çeşit daha önce "çeşit olarak tescil edilmemiş ise", çeşide transgenik özelliği kazandıran gen veya genlerin çeşidin geliştirildiği ülkede tescil edildiğine dair belgeler. Bu takdirde, çeşit tesciline kadar geçecek süre zarfında Risk Değerlendirme Analizleri Türkiye'de yapılacak, bu çalışmalar için icap eden masraflar başvuruda bulunan kuruluşlarca karşılanacak ve ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlardan başvuru sahibi sorumlu tutulacaktır.
*Transgenik bitki çeşidinin veya ona bu özelliği veren gen veya genlerin geliştirilmiş bulundukları ülkede başvuru yılından en az üç yıl önce tescil edilmiş olduklarına dair belgeler;
*Başta tescil edildiği ülke olmak üzere, transgenik bitkilerle ilgili mevzuatın uygulanmakta olduğu ülkelerde de ticari olarak üretildiğine ilişkin belgeler;
*Denenecek transgenik bitkinin insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı yönünden riskler taşımadığına ilişkin bilimsel rapor ve veriler sunulacaktır.

Talimatın 7. Maddesinde transgenik bitkilerin alan denemelerine alınması için yapılacak başvurularda istenilecek spesifik belgeler maddeler halinde verilmiştir.

Talimatın başvuruların değerlendirilmesi başlıklı 8.maddesinde; “Başvuru Kabul Komitesi dosyayı 15 gün içerisinde inceler. Belgelerin tamam olması durumunda dosya, bilimsel değerlendirilmesi yapılmak üzere, Madde 17’de belirtilen Bilimsel Komite içerisinden başvurusu yapılan ürünün özelliğine göre seçilen üyelerden Makam Oluru ile oluşturulan “Ön Değerlendirme Komitesine” Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından gönderilir. Belgelerin eksik olması halinde ise en geç 15 gün içinde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından başvuru sahibine eksiklikler bildirilir. Başvuru sahibi, en geç 15 gün içinde eksiklikleri tamamlar. Eğer süre yeterli olmayacaksa 15 gün dolmadan başvuru sahibi Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne yazılı olarak, 15 günü geçmeyecek şekilde ek süre talebinde bulunur.

Başvuru Kabul Komitesinden, Ön Değerlendirme Komitesine gönderilen dosya en geç 30 gün içerisinde incelenir. Ön Değerlendirme Komitesi, kararını verirken, özellikle transgenik bitkilerin Türkiye flora ve faunası için potansiyel bir tehlike oluşturup oluşturmadığını dikkate alır. Bu bağlamda, Türkiye’de yakın akrabaları bulunan türlere ait transgenik bitkilerin ülkeye sokulmasına izin verilmez.
Ön Değerlendirme Komitesi kararını Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildirir. Kararın olumlu olması durumunda, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü söz konusu denemelerin yapılmasına izin verildiğini yazılı olarak Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğüne bildirir. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından, yurt dışından getirilecek tohumluklara ithal izni verilir. İthal izni verilen tohumluklar için Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünden ithal permisi alınır. İthal permisi alan tohumluklar, gümrükte inspektör ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü temsilcisi ile denemeyi kurmak üzere görevlendirilen Araştırma Enstitüsünün yetkilisine teslim edilir” denilmektedir [8].

Talimatnamenin 9. Maddesinde; “Ön Değerlendirme Komitesi’nin ülkede denenmesini kabul ettiği çeşitlere ilişkin bütün bilgi ve belgeler Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce muhafaza edilir. Tarımsal Araştırmalar Genel

Müdürlüğü, denemenin özelliğine göre araştırma kuruluşlarından bir veya birkaçını tarla denemelerini yürütmekle görevlendirir. Denemeler, Standart Transgenik Deneme Metotları çerçevesinde kurulur ve değerlendirilir. Denenecek ürün için metot olmadığı takdirde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanır. Risk analizleri gereğine göre, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından araştırma enstitülerine veya üniversitelere yaptırılır." denilmektedir [8].

Talimatın üçüncü bölümü, alan denemelerinin uygulama şekli ile ilgili esasları kapsar. Madde 11 de; "TAGEM tarafından Alan Denemelerini Yürütmekle görevlendirilen Araştırma Kuruluş(lar)ı, transgenik çeşitle ilgili özelliklerin test edilmesine ve çevresel etkilerin incelenmesine imkân verecek şekilde deneme planlarını hazırlar ve bilgi için TAGEM'e gönderir. Bu testler, çoklu disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kıldığından; ıslah, yetiştirme ve bitki sağlığı disiplinlerinden araştırmacı personel ve araştırma kapasitesinin aynı amaç doğrultusunda bir araya getirilmesinde TAGEM yetkili ve sorumludur" hükmü belirtilmiştir.

Deneme planında yer alması gereken bilgiler ve hususlar, deneme protokolünde yer alacak hususlar, Materyalin eklenmesi, İlaçlama, Hasat ve Deneme sonrası arazi kullanımı bilgileri talimatnamedeki şekliyle bildirilmek zorundadır. Bu konularla ilgili hükümler Madde 11, Madde 12 ve Madde 13 de verilmiştir. Madde 14 de, alan denemelerinin izlenmesi; Madde 15 de, halka yapılacak bildirim konuları karar bağlanmıştır. Madde 16 da, transgenik bitkilerden akraba ve yabani türlere polen transferi yoluyla gen aktarımını en aza indirmek üzere alınacak tedbirler, izolasyon mesafeleri ve yok etme kuşakları ve üreme organlarının alternatif izolasyon metotları olarak verilmiştir.

Madde 17'ye göre; Alan denemelerine ait gelişme raporları ile sonuç raporlarının incelenerek, Makama sunulmak üzere Değerlendirme Raporlarını hazırlamaya 2 yıllık süre ile Bakanlık Makamı tarafından belirlenen veya görevlendirilen; 1 Nükleik Asit Teknoloğu, 1 Populasyon Genetiği Uzmanı, 1 Su Ürünleri Biyoloğu, 1 Patolog, 1 Mikrobiyolog, 1 Virolog, 1 Entomolog, 1 Moleküler Genetiği Uzmanı, 1

Orman Uzmanı, 1 Taksonomi Uzmanı, 1 Biyokimya Uzmanı, 1 Zoolog, 1 Tarla Bitkileri Biyoteknoloğu, 1 Bahçe Bitkileri Biyoteknoloğu, 1 Bitki Biyoloğu veya Botanik Uzmanı, 1 Veteriner, 1 Agronomist, 1 Ekoloji Uzmanı, 1 Epidemiyoloji Uzmanı, 1 Gıda İşleme Teknoloji Uzmanı, 1 Toksikoloji Uzmanı, 1 Halk Sağlığı Uzmanı, 1 İnsan Beslenmesi ve 1 Hayvan Besleme uzmanında oluşturulan “Bilimsel Komite” yetkilidir.

Bilimsel Komite Makamın daveti üzerine toplanır. Toplantı çalışma şekli komite tarafından belirlenir. Bilimsel Komite tarafından hazırlanan Değerlendirme Raporları bir tutanak ekinde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne iletilir. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, söz konusu raporlar hakkında Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün yazılı görüşlerini alır. Bu görüşlerle beraber raporları karar verilmek üzere Bakanlık Makamına iletir. Bakanlık Makamının kararı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yazılı olarak başvuru sahibine iletilir.

Talimatnamenin dördüncü bölümünde, çeşitli hükümler altında, deneme ücreti ve sorumluluk konuları mevcuttur. Sorumluluklar Madde 19’a göre; “Transgenik türlerin alan denemeleri sırasında ortaya çıkabilecek insan, hayvan ve çevre sağlığı risklerinin sorumluluğu, çeşidin sahibi olan ve denenmesini talep eden kişi ve kuruluşa aittir. Alan denemesini yürüten araştırma kuruluşu, deneme protokolünün gereklerinin tam anlamıyla yerine getirmekten sorumludur” şeklinde belirtilmiştir [8].

TKB tohumluk ithalat uygulama genelgesi (2007/1)

Bu genelgeye göre; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ilke olarak bir yandan yurt içi tohumluk üretimini artırma yönünde çaba göstermekte diğer yandan ise ileri teknolojilerin Ülkemize transferini mümkün kılmak için gerekli her türlü destek ve kolaylığı sağlamaktadır. Ancak, bununla beraber, alternatif bir tedarik politikası olarak Bakanlıkça uygulanmakta olan tohumluk ithalatında göz önünde bulundurulan

önemli husus ise yurt içi tohumluk üretimini artırmak ve her türlü tohumluk ihracatını özendirmektir. Bir kısım bitki türlerinde bu hususta halen önemli gelişmeler sağlanmış olmakla birlikte, bazı türler itibarıyla yurt içi üretim ve ihracat kapasiteleri oldukça yetersizdir. Hatta bazı bitki türlerinde tohumluk tedariki yurt dışı ticari tohumluk programlarına geniş ölçüde bağımlı durumdadır. Bu sebeple Bakanlığımız tohumluk ithalat izinlerinde esas olarak, "doğrudan doğruya son kullanıcıya yönelik bir dağıtım ve pazarlama" yaklaşımı yerine; ülkemizin ekolojik, ekonomik ve pazar hacmi bakımlardan tohumluk üretmeye son derece elverişli olan şartlarını değerlendiren ve özellikle yurt içi tohumluk üretimini çeşitlendirmeyi ve artırmayı hedefleyen ithalat girişimlerine öncelik tanımaktadır [9].

Aynı genelgenin 7 nci madde 6 ncı bendinde, 10 uncu madde 5 inci bendinde ve 14 üncü madde 4 üncü bendinde GDO'larla ilgili olarak şöyle denilmektedir;

Madde 7 nci madde 6 ncı bendinde; Genetik Mühendisliği yöntemleri ile elde edilmiş aktarma genli (transgenik) bitki çeşitlerine ait tohumluklara, ürün yetiştirmede kullanma amacıyla ithal izni verilmez. Bununla beraber, yalnızca araştırma ve deneme amaçlı olmak üzere, Bakanlıkça uygun görülen bu tip tohumlukların ithaline mevzuat çerçevesinde izin verilir.

10 uncu madde 5 inci bendinde; Taahhütname–2, EK–5, İthal edilecek çeşidin transgenik olmadığına dair ithalatçı ve ihracatçı kuruluşlardan alınacaktır. İhracatçı kuruluş bu beyanını proforma faturada da belirtebilir.

14 üncü madde 4 üncü bendinde ise; Aktarma genli (transgenik) çeşitlerin ve çoğaltım materyallerinin Ülkemizde üretim amaçlı ithaline izin verilmez, ithal müracaatlarında ithalatçı ve ihracatçı firmanın, çeşidin aktarma genli olmadığına dair taahhütname vermeleri gerekir (Taahhütname–2 (EK–5)). İhracatçı kuruluş bu beyanını proforma faturada da belirtebilir [9].

Aynı genelgeye göre; tohumluk ithali için yapılacak başvuruda yer alması gereken belgelerde, başvuru dilekçesinde kendisinden tekrar tohumluk, fide veya fidan elde edilecek materyal için "çoğaltım amaçlı", doğrudan bitkisel ürün elde etme maksadıyla kullanılacak materyal için ise "ürün yetiştirme amaçlı" veya "ticari amaçlı" ifadesi kullanılır. Bütün türler ve tohumluklar için söz konusu olmak üzere, dilekçede ayrıca, ithali talep edilen materyalin aktarma genli (transgenik) bitki çeşitlerine ait olmadığı hususunun ithalatçı firma tarafından taahhüt edilmesi zorunludur. Keza başvuru dilekçesinde ithalat miktarının, (ton, kg., gr. ve adet cinsinden) rakamla ve yazı ile açık bir şekilde yazılması, tohumluk veya bitki dikim materyalinin giriş yapacağı gümrük kapısının belirtilmesi ve Bitki İthal Permisi'nin ise gümrük kapısının bulunduğu il'de yer alan yetkili kuruluştan alınacağının ifade edilmesi gerekir [9].

"Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat" gereğince; Transgenik çeşitler kamu tarımsal araştırma kuruluşları tarafından tamamen kontrollü ve izole şartlarda denemelere tabi tutulmakta ve deneme sonucunda tüm materyal kontrollü şartlarda çevreye en küçük bir bulaşma ve kaçmaya meydan vermeden imha edilmektedir. Transgenik çeşitlerin tescili, üretim izni, sertifikasyonu, çevreye bilinçli salımı ve tüketimi konularında ülkemizde yürürlükte olan herhangi bir mevzuat bulunmadığından, Transgenik çeşitlerin tesciline, üretimine, ithalatına ve ticaretine izin verilmemekte olup, bu nedenle Türkiye'de tescilli veya üretimde olan hiçbir Transgenik bitki mevcut değildir.

Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğünce yayınlanan 2007/1 sayılı "Tohumluk İthalatı Uygulama Genelgesi"ne göre Transgenik çeşitlerin ithaline ön izin verilmemektedir. Bu maksatla hem ithalatçı hem de ihracatçı kuruluştan çeşidin transgenik olmadığına dair yazılı belge alınmaktadır. Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü sorumluluğunda olan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Karantina Kanunu hükümleri ve buna bağlı Zirai Karantina Yönetmeliği gereğince; Transgenik olmadığı taahhüt edilen ve TÜGEM tarafından ithalat izni verilen söz konusu bitki ve bitkisel ürünlere, ülkeye ithalatı aşamasında Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ve Genel Müdürlüğün yetkilendirdiği iller tarafından ithal permisi verilmektedir.

İthal permisi verilen ürünler ile ilgili Zirai Karantina Müdürlükleri ve İl Müdürlüklerince, hastalık ve zararlı etmenleri yönünden gerektiğinde laboratuar kontrolleri yapılarak temiz olanların ülkeye girişine izin verilmektedir.

Çevre ve orman bakanlığı genelgesi

Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğünün 04 Haziran 1999 tarih, B.10.0.ÇKG.0. 00.13.03.1267.4404 sayı ve "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Canlılar" konulu 81 İl Valiliğine gönderilen 1995/15 no'lu Genelgesinde;

"4177 Sayılı Kanun ile ülkemizde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin 8(g) maddesi gereğince, genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerinin önlenmesi ve olumsuzlukların giderilmesi amacıyla ulusal bir sistem kurulması gerekmektedir. Bu sistemin en önemli bölümlerinden birisi halkın, özellikle tarım sektörü çalışanlarının transgenik çeşitlerin taşıdığı risklerden haberdar edilmesidir.

Bu kapsamda, halkın, çiftçilerin ve il idari çalışanlarının transgenik çeşitlerin riskleri konusunda uyarılması ve bilgilendirilmesi; kaynağı ve tescilli olduğu bilinmeden yeni bitki ve hayvan çeşitlerinin satılmasının, halk tarafından alınmasının, kullanılmasının ve üretilmesinin engellenmesi; kaynağı bilinmeyen ve tescilli olmayan bir çeşidin satıldığı, üretildiği ve kullanıldığının tespiti durumunda, bir tutanakla söz konusu çeşide el konması, çevreyle temasının engellenmesi ve ivedilikle Bakanlığa durumun bildirilmesi" denilmektedir.

Ulusal biyogüvenlik mevzuat çalışmaları

Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün uygulamaya konulması için çerçeve yapının geliştirilmesini amaçlayan ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün koordinatörlüğünde yürütülmekte olan Birleşmiş Milletlerin UNEP/GEF ''Ulusal Biyogüvenlik Çerçevelerinin Geliştirilmesi Projesi'' faaliyetleri kapsamında "Ulusal Biyogüvenlik Kanun Taslağı" hazırlanmış ve gelen görüşler neticesinde düzenlenerek Bakanlığımız Hukuk Müşavirliğine Başbakanlığa iletilmek üzere gönderilmiştir. Ulusal Biyogüvenlik Kanunu'nun yasalaşmasının akabinde, EDP-80

faaliyet kodlu Acil Eylem Planı faaliyetleri kapsamında yer alan Transgenik Bitkilere İlişkin Yönetmelik çıkarılması çalışmalarına başlanacaktır.

Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Bu Taslağın hazırlanmasındaki gerekçe; ülkede üretilen, ithal edilen, tüketilen, kullanılan tüm GDO ve GDO'lu ürünlerin kontrol altına alınmaya çalışılmasıdır. Söz konusu Kanun Taslağı Ek–3 de verilmiştir. Kanun Taslağının amacı "ülkemizde çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile bitki, hayvan ve insan sağlığı ve yaşamının korunması için 4898 sayılı Kanunla onaylanan Birleşmiş Milletler Cartagena Biyogüvenlik Protokolü de dikkate alınarak, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar (GDO) ve ürünleri ile ilgili faaliyetleri düzenlemek, denetlemek, izlemek ve izsürebilmek üzere biyogüvenlik sistemini kurmak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamaktır." [10].

Kanun Taslağı; GDO ve ürünlerinin araştırılması, geliştirilmesi, tescili, sertifikasyonu, kullanımı, üretimi, tüketimi, işlenmesi, ticareti, nakli, transiti, muamelesi, tanımlanması, belgelenmesi, ambalajlanması, etiketlenmesi, depolanması, kontrol ve denetimi, izlenmesi, izsürülebilirliği ve ilgili diğer her türlü faaliyete yönelik risk değerlendirme dâhil her türlü tedbir ve düzenlemeyi içeren biyogüvenlik sisteminin kurulması, geliştirilmesi, uygulanması ve belirtilen faaliyetlerle ilgili gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine dair hükümleri kapsar [10].

Kanun Taslağında; biyogüvenlik ile ilişkili terimlerin açıklamalarına yer verilmiştir. Taslakta geçen "İzsürülebilirlilik" terimi, çevreye serbest bırakılan ve/veya piyasaya sürülen bir GDO'nun ve/veya ürününün ilk ithalatçısına veya yurt içindeki ilk üreticisine kadar, her aşamada geriye dönük takibini, belirlenmesini ve tanımlanmasını, "Eşik değer" terimi ise bir ürünün GDO ve/veya GDO ürünü olarak kabul edileceği, nicel GDO ve/veya GDO ürünü içeriğinin alt sınırını tanımlar [10].

Taslağın ikinci bölümünde temel esaslar başlığı altında; izin, başvuru ve değerlendirme, gizli bilgi, risk değerlendirme ve yönetimi, halkın bilgilendirilmesi, sosyo-ekonomik değerlendirme, karar verme, yasaklar, basitleştirilmiş işlem, izleme, denetleme, kontrol ve ürün analizi, iznin iptali, belgeleme, etiketleme ve izsürülebilirlik, taşıma, depolama, ambalajlama ve saha kullanımı, acil eylem planı konuları açıklanmış, gerekli bilgiler verilmiştir [10].

Kanun Taslağı GDO'larla ilgili her türlü işlem izne tabi olup iznin verilebilmesi için gerekli hususlar verilmiştir. Başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için bilimsel esaslara göre risk değerlendirmesi yapılır veya yaptırılır ve risk yönetim planı hazırlanır veya hazırlattırılır. Transitte gerekli görüldüğü takdirde risk değerlendirme istenebilir. Risk değerlendirme ile ilgili tüm masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanır.

Kanun Taslağında GDO ve ürünleri için sosyo-ekonomik değerlendirme yapılması zorunluluğu getirilmiş, yasaklar belirtmiştir. Yasaklar başlıklı maddeye göre GDO ve ürünlerinin bebek mamalarında kullanımı, bu tür ürünleri içeren bebek mamalarının ithalatı ve ülke içinde dağıtımı yasaktır. İzleme ve ürün analizi başlıklı madde de izin verilen GDO ve ürünleri için takip edilecek "izleme" prosedürü karar bağlanmıştır.

Söz konusu Taslakta; GDO ve ürünlerinin denetleme ve kontrolü hakkındaki konular, GDO ve ürünleri ile ilgili olarak hangi koşullarda verilen izinin iptal edilebileceği, GDO ve ürünlerinin piyasaya arzı durumunda etiketlenmesi gerektiği, izsürülebilmesi amacıyla her bir GDO ve ürününe ayırıcı kimlik verilmesi gerekliliği belirtilmiştir [10].

Taslağın ikinci kısmı, "kapalı kullanım, piyasaya sürme ve transit" başlığı altında verilmiştir. Birinci bölüm de "kapalı kullanım" başlığı altında, kapalı kullanım koşulları, başvuru, kapalı kullanımda risk değerlendirme, standardizasyon ve yetkilendirme, kapalı kullanım izni gibi konular hükme bağlanmıştır [10].

Kanun Taslağına göre; genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmaları, virüsleri, viroidleri, plazmitleri ve çoğalabilir değiştirilmiş genetik materyali kullanacak olan gerçek ve tüzel kişiler ile Kamu Kurum ve Kuruluşlar kapalı kullanım koşullarına ve standartlarına sahip olmalıdır.
Taslakta kapalı kullanım amacıyla verilen iznin içermesi gereken hususlar; iznin geçerlilik süresi, kullanım amacı, izleme ve izsürülebilirlik koşulları, belgeleme ve etiketleme koşulları, ambalajlama ve nakil kuralları, risk sınıfı ve risk yönetimi, güvenlik ve acil durum tedbirleri, işleme, atık ve artık imha koşulları, muhafaza koşulları ve raporlama olarak belirtilmiştir [10].

İkinci bölüm de "çevreye serbest bırakma amacıyla piyasaya sürme" başlığı altında; başvuru, risk değerlendirme, çevreye serbest bırakma amacıyla piyasaya sürme izni konuları hükme bağlanmıştır. Üçüncü bölüm de "gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla piyasaya sürme" başlığı altında; başvuru, gıda, yem, işleme ve tüketim ürünlerinde eşik değer, risk değerlendirme, kullanım amacıyla piyasaya sürme izni konuları açıklığa kavuşturulmuştur. Dördüncü bölüm de "transit ve ihracat kuralları" başlığı altında; transit, ihracat konuları ele alınmıştır [10].

Kanun Taslağına göre; çevreye serbest bırakma amaçlı GDO ve ürünlerinin risk değerlendirmesi, biyolojik çeşitlilik ile çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığı üzerindeki olası riskler esas alınarak, her GDO ve ürünü, olası alıcı çevre ve kullanım amacı için ayrı ayrı yapılır. Risk değerlendirmesinde laboratuar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri ile gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin yapılması zorunludur.

Taslakta çevreye serbest bırakılma amacıyla verilen piyasaya sürme izninin içermesi gerekli hususları; tedarik ve çevreye serbest bırakma koşulları, iznin geçerlilik süresi, kullanım amacı, izleme ve izsürülebilirlik koşulları, belgeleme ve etiketleme, atık ve arıtım koşulları, risk yönetimi ve aşamalı üretim planlaması, acil durum tedbirleri, ambalajlama, muhafaza ve nakil kuralları, raporlama şeklinde belirtilmiştir.

Gıda, yem, işleme ve tüketim ürünlerinde eşik değer başlıklı maddeye göre; gıda olarak işleme ve tüketim, hayvan yemi olarak işleme ve tüketim, gıda ve yem dışında amaçlar için işleme ve tüketim amacıyla ithal edilecek ve/veya piyasaya sürülecek ürünlerde GDO eşik değeri yetkili birimce belirlenir.
Kullanım amacıyla piyasaya sürme izni başlıklı madde de, gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla verilen piyasaya sürme izninin, içermesi gereken hususlar belirtilmiştir [10].

Taslağın üçüncü kısmında, hukuki ve cezai sorumluluklar ele alınmıştır. Birinci bölüm hukuki sorumluluk ve telafi ile ilgili bilgileri kapsar. İkinci bölüm cezai hükümleri belirtir ve yasak fiilleri işleyenlere verilebilecek hapis ve/veya para cezalarını hükme bağlar [10].

Kanun Taslağında; GDO ve ürünleriyle ilgili faaliyetler nedeniyle tarım ve orman işletmelerine, bu işletmelerin ürünlerini tüketenlere ve çevreye gelen zararlardan doğacak sorumluluğun belirlenmesinde, GDO ve ürünlerini kapalı kullanımda kullananlar yanında, çevreye serbest bırakma veya yem, gıda, işleme ve tüketim amaçlı piyasaya sürenler ile diğer kişilerin sorumluluklarına ilişkin genel esaslar verilmektedir.

Söz konusu Taslakta; GDO'ları muameleye tabi tutanlar, muamele nedeniyle çevrenin zarar görmüş veya tahrip olmuş unsurlarının eski haline getirilmesi veya aynı değerdeki unsurların bunların yerine konması için yapılması gerekli masraflar yanında, zararın meydana gelmemesi veya sonuçlarının ağırlaşmaması için alınması gereken tedbirler nedeniyle yapılması gerekli ve makul masrafları da karşılamakla yükümlüdürler. Zarar gören veya tahrip olan çevre unsuru bir ayni hak konusu değilse ya da hak sahibi durumun gerektirdiği girişimlerde bulunmuyorsa, meydana gelen zararın tazminini (ikamesini) talep hakkı yetkili idari makama aittir denilmektedir [10].

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Modern biyoteknoloji geldiği seviye, açtığı yeni ufuklar ve vaat ettiği imkânlarla gelecek yüz yıla damgasını vuracak teknoloji olarak kabul edilmektedir. Olumlu yönleriyle kullanıldığında insanlığa büyük faydalar sağlayacağı muhakkaktır. Ancak, olumsuz kullanıma açık olması yanında, yenilikler ile birlikte gelen bilinmeyenlerin ortaya koyduğu risklerde ihmal edilemeyecek durumdadır. Modern biyoteknolojinin en büyük olumsuzluğu kullandığı materyalin doğrudan "canlı" varlıklar olmasından kaynaklanmaktadır.

Yeni bir sektörün bu teknoloji ile birlikte oluşması, yeni ticari imkânları ve kavgaları da birlikte getirecektir. Bu kavgaların odağı ise her türlü canlı organizma olacaktır. Gelecek yıllarda oluşacak olan gen pazarı şimdiden her türlü canlı organizmanın bir kazanç kaynağı olarak görülmesine yol açmaktadır.

Ülkemiz sahip olduğu bitkisel, hayvansal ve mikrobiyolojik zenginlik ile bu tür faaliyetlerin odağında bulunmaya aday ülkelerin başında gelmektedir. Burada önemli olan bu kaynakların bizim tarafımızdan kullanılabilmesidir. Ancak mevcut yapımız ve şartlar bunun kısa vade de mümkün olmayacağını göstermektedir. Gerekli tedbirler alındığında ise 10 yıl gibi bir süre içerisinde biz de bu alandaki yerimizi alabileceğimizdir.

2050'de dünya nüfusunun 9 milyarı aşacağı tahmin edildiğinde, insanlık için en önemli sorunlardan biri tarım sistemindeki gelişmelerden kaynaklanacaktır [11].

Öte yandan, transgenik bitkilerin artan dünya nüfusunu besleme endişelerinin giderek arttığı bir dönemde büyük önem taşıdığı da yadsınmaz bir gerçektir.. Yürütülen genetik mühendisliği çalışmalarıyla, kültür bitkilerinde hastalık ve zararlılarla, olumsuz koşullara (örneğin kuraklığa, tuzluluğa, düşük sıcaklığa...) tolerans, dayanıklılık ile kalite ve kantiteyi yükseltmek amaçlanmaktadır. Elde edilen bu bitkiler; hastalık ve zararlılara dayanıklılıkta tarım ilaçlarından kaynaklanan çevre

kirliliğinin önlenmesinde katkıda bulunabileceklerdir. Tüm olası riskleri bir tarafa, doğal ortamda yabancı tür olmaları ve geleneksel kültür türlerinden farklı besin içeriğine sahip olmalarından dolayı üretimleri ve tüketimleri kontrollerini gerektirir. Biyolojik çeşitliliğin, insan sağlığının, kültür türlerinin ve ülkemiz ekonomik çıkarlarının olası tehlikelerden korunması için yasal ve idari önlemlerin alınması gerekmektedir.

Ülkemizde hâlihazırda yapılan biyoteknolojik çalışmalarla ilgili sorunların başında koordinasyonsuzluk ve bunun neticesinde çalışmaların birbirinden kopuk ve dağınık olması gelmektedir. Oysa mevcut imkânlarla bile bir kısım gelişmelerin kaydedilmesi mümkün olabilecektir.

Özellikle tarımsal üretim ve ekonomi dikkate alınarak öncelikle dışalımı, ülke içinde geliştirilmesi ve üretimi konularında ulusal politikanın ivedilikle oluşturulmasında ve bu politikaya uygun tedbirlerin hayata geçirilmesinde yarar vardır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğine önem verilmeli, oluşabilecek tüm riskler en aza indirilmeli, gereken tüm yasal koruma ve kontrol önlemleri alınmalı, GDO ya da transgenik oldukları saptananlar mutlaka ve farklı renk ve irilikteki harflerle etiketlenmeli, tüketiciler sürekli ve doğru bir şekilde bilgilendirilmelidir.

Diğer yandan, biyogüvenlik bilincinin oluşmamış olması da önemli bir sorundur. Üzerinde çalışılan canlı organizma olduğundan sonuçların ne kadar güvenli olduğunun tam olarak ortaya konulabilmesi için uzun bir zaman dilimine ihtiyaç vardır. Bu nedenle biyogüvenlik, tüm dünya gibi ülkemiz için de birinci derecede önemli konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modern biyoteknoloji vasıtasıyla elde edilen her ürün risk taşımamakla birlikte, risk taşıyanların varlığı tüm dünya tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenledir ki, bir çok gelişmiş ülke bu konuda güvenliği sağlamak amacıyla gerekli hukuki ve kurumsal alt yapıyı kurmaktadır. Ülkemiz de, bu konu ile ilgili hukuki ve kurumsal alt yapıyı oluşturmak zorundadır. Aksi takdirde, gen kaynaklarımız ve tarımsal ürün

ticaretimiz başta olmak üzere bir çok konuda zorluklarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

Yukarda bahsedilen nedenlerle, ülke içinde yapılan ve yapılacak olan çalışmaların ve ithal edilecek transgenik ürünlerden ilk defa ülkemize girecek olanların biyogüvenlik kuralları kapsamında değerlendirilmesi önemlidir. Bunun yapılabilmesi için, biyogüvenlik ile ilgili her türlü konuyu çalışabilecek bir merkezi laboratuarın kurulmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca, ithalatta hızlı testler yapma kabiliyetine sahip küçük laboratuarların belirli gümrük kapılarına kurulması işlemlerin hızlandırılmasını sağlayacaktır.

Transgenik ürünlerden doğabilecek risklerin azaltılması ve beklenen azami faydanın sağlanması mümkündür. Risk oluşturma ihtimali olan ürünlerde risk analiz ve değerlendirmeleri yapılmalı ve risk yönetimi uygulanmalıdır. Bu ürünlerin üretiminde gerekli önlemler alındığında riskler minimuma indirilebilir, hatta bazı durumlarda ortadan kaldırılabilir.

Biyogüvenliğin bir diğer önemli boyutu da halkın bilgilendirilmesidir. Bilgilendirme doğru yapıldığı takdirde, hem getirilen yeniliklerin etkin kullanımı sağlanır ve hem de riskler asgariye indirilmiş olur. Ancak, bilgilendirmenin de doğru kişi ve kurumlar tarafından yapılması, bilgilendirme yapılması kadar önemlidir.

Modern Biyoteknoloji üzerinde yapılan tartışmaların, teknolojinin kendisine değil, bu teknoloji kullanılarak üretilen son ürünlere yönlendirilmesi varılacak sonuçların doğruluğu açısından önemlidir. Bu nedenle üzerinde durulması gereken husus "Modern Biyoteknolojinin kullanılıp kullanılmayacağı değil, nasıl kullanılacağı "olmalıdır [5].

Sonuç olarak; 21. yüzyılda altı milyarın üzerine çıkacak dünya nüfusunun beslenebilmesi için, kıt kaynakların kullanılarak yeterli tarımsal üretim yapmada yegâne çözüm olarak ‘’Tarımsal Biyoteknoloji” veya “Modern Biyoteknoloji”

görülmektedir. Ancak bu alanda, çevremiz ve gelecek nesiller için olabilecek risklerin minimuma indirilmesi ve bunun için gerekli önlemlerin alınması göz ardı edilmemelidir. Modern Biyoteknoloji ürünleri önümüzdeki yıllarda tarımsal üretim yanında tüm yaşantımızda önemli bir yer tutacaktır. Bu teknolojinin Ülkemizde güvenli kullanımı için gerekli tedbirler alınmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Özellikle bu tedbirlerin esasını teşkil edecek olan mevzuatın bir an önce çıkartılması için başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olmak üzere tüm ilgili Bakanlıklar üzerine düşeni yapmaktadır.

Tüm bu çalışmalarda Ülke içerisinde konunun tüm boyutları ile ele alınabilmesi için, ilgili Kurumlar, Üniversiteler, Özel Sektör ve Sivil Toplum Örgütleri ve halkın katılımı ile birlikte çaba sarf edilmesi ve tüm çalışmaların birlikte işbirliği içerisinde sürdürülmesi çalışmaların temelini oluşturmakta olup; bu ürünlerle ilgili çalışmaların Dünya'daki çalışmalarla paralel götürülerek insanımızın GDO'lu ürünlerin çevreye salımında ortaya çıkabilecek risklerden korunması ve yeni teknolojilerden azami faydanın sağlanması amacıyla laboratuarların kurulması, teknik elemanların yetiştirilmesi, halkımızın bilinçlendirilmesi ve dolayısıyla ülkemiz Biyogüvenlik sisteminin oluşturulması konunun ana başlıkları arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

1. Aksoy, F., "Genetiği Değiştirilmiş Gıdaların Etiketlenmesi ve Tüketicilerin Bilgilendirme Hakkı", Yüksek Lisans Tezi, ***Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü***, Ankara, 1-2 (2006).

2. Haspolat, I., "Genetik Olarak Değiştirilmiş Ürünlerin Üretimi, Ticareti ve Ticaretin Düzenlenmesi", Yüksek Lisans Tezi, ***Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü***, Ankara, 15-16, 99-101 (2004).

3. Erdoğdu, M.S., "Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün Getirdikleri ve Türk Mevzuatına Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, ***Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü***, Ankara, 30-31, 42-43, 51-52 (2004).

4. Özdemir, O., "Genetik Olarak Değiştirilmiş Organizmaların (GDO'ların) Doğal Çevreye Etkileri ve Avrupa Birliği Açısından Değerlendirilmesi", Doktora Tezi, ***Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü***, Ankara, 136-142 (2003).

5. Eser, V., " Biyogüvenlik ve Sonuç", ***Küreselleşme Sürecinde Biyoteknoloji ve Biyogüvenlik Sempozyumu***, 14-15 (2000).

6. Boydak, M., Biyoteknoloji Yaşam Konforunu Artırıyor, Temmuz –Ağustos 2006, ***KaysoBilgi Dergisi***, 32-36 (2006).

7. İnternet: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü "2003 Cartagena Biyogüvenlik Protokolü" http://www.rega.basbakanlik.gov.tr-T.C.Resmi Gazete, 11.08.2003, 25196 (2003).

8. İnternet: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat", http://www.tagem.gov.tr/biyoweb/documents/transtal.pdf (2007)

9. İnternet: Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü "Tohumluk İthalat Uygulama Genelgesi (2007/1), http://www.tugem.gov.tr/tugemweb/genelge2007_1.doc. (2007).

10. İnternet: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü "Ulusal Biyogüvenlik Kanun Taslağı, http://www.tagem.gov.tr/biyo_web/documents/bgt.zip (2007).

11. Ulukan, H., Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar Zararlı mıdır?, Ağustos 2005, ***Standard Dergisi***, 71 (2005).

12. Kılınçarslan, H., **"*Gıda Güvenliği ve Güvenirliliği*"** Sempozyumu, Ankara, S.394-395, 398-401 (2005).

EKLER

EK–1 Cartagena biyogüvenlik protokolü

Yayınlandığı Resmi Gazete
Tarih :11 Agustos 2003
Sayı : 25196
Kanun :17 Haziran 2003 tarih ve 4898 sayı

Bu Protokolün Tarafları,

Burada bundan sonra "Sözleşme" olarak adlandırılacak olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Tarafları olarak;

Sözleşmenin 19 uncu Maddesi paragraf 3 ve 4'e ve 8 (g) ve 17 numaralı Maddelerine atıfta bulunarak,

Aynı zamanda Sözleşme Taraflarının 17 Kasım 1995 tarihli Konferansının, özellikle Ön Bildirim Anlaşması için uygun işlemleri değerlendirmekten yola çıkarak, modern biyoteknoloji kullanılarak değişime uğratılmış bulunan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sahip olabilecek olan herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın, özellikle sınır ötesi hareketi üzerinde odaklanarak, biyogüvenlik hakkında bir Protokol oluşturma yolundaki II/5 numaralı kararına atıfta bulunarak,

Çevre ve Kalkınma hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşım yeniden onaylanarak,

Modern biyoteknolojinin hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının ve bunun insan sağlığı üzerindeki tehlikeleri de göz önünde bulundurarak, biyolojik çeşitlilik üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri hakkında artan kamu ilgisinin bilincinde olarak,

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Modern biyoteknolojinin çevre ve insan sağlığı için yeterli güvenlik tedbirleri ile birlikte geliştirilmesi ve kullanılması halinde insanlığın refahı için büyük potansiyele sahip olduğunu kabul ederek,

Aynı zamanda, menşe merkezlerinin ve genetik çeşitlilik merkezlerinin insanoğlu için önemini kabul ederek,
Birçok ülkenin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin doğa ve değiştirilmiş canlı organizmaların bilinen ve potansiyel risklerinin ölçeği ile baş etme konusundaki sınırlı kapasitelerini göz önünde bulundurarak,

Sürdürülebilir kalkınmanın elde edilmesi için ticari ve çevresel anlaşmaların karşılıklı olarak birbirlerini destekleyici nitelikte olması gerektiğini kabul ederek,

Bu Protokolün mevcut herhangi bir uluslar arası anlaşma altında Taraflardan herhangi birinin sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri değiştirici bir nitelik taşımadığını vurgulayarak,

Yukarıda yapılmış olan girişin bu Protokolü diğer uluslar arası anlaşmalar yanında ikincil kılmak amacını taşımadığını anlayarak,

Aşağıdakiler üzerinde anlaşmaya varmıştır:

Madde 1
AMAÇ

Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonunun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, bu Protokolün amacı insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde

edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Madde 2
GENEL HÜKÜMLER

1.Tarafların her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli ve uygun olan yasal, idari ve diğer tedbirleri alacaktır.

2.Taraflar, insan sağlığı üzerindeki riskleri de göz önünde bulundurarak, herhangi bir değiştirilmiş canlı organizmanın geliştirilmesi, muamelesi, taşınması, nakli, kullanımı ve çevreye serbest bırakılmasının biyolojik çeşitlilik üzerindeki riskleri engelleyecek ya da azaltacak şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaklardır.

3.Bu Protokoldeki hiçbir şey, Devletlerin kendi bölgelerindeki denizler üzerinde uluslar arası hukuka göre sağlanmış olan egemenliğini ve Devletlerin kendi münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları üzerinde uluslar arası hukuka göre sahip olduğu egemenlik hakları ve yargı gücünü ve uluslar arası hukukta belirtilmiş olan ve ilgili uluslar arası araçlarda yansıtılan tüm Devletlerin denizcilik hakları ve özgürlüklerinin gemiler ve uçaklar tarafından kullanılmasını hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

4.Protokolün hedefi ve hükümleri ile uyumlu ve söz konusu Tarafın uluslar arası hukuk altındaki diğer yükümlülüklerine uygun olması şartı ile, bu Protokoldeki hiçbir şey, bir Tarafın bu Protokolde belirtilmiş olan biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı hakkındaki önlemlerden daha koruyucu önlemler alma hakkını sınırladığı biçiminde yorumlanmayacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

5.Taraflar mümkün olan hallerde uluslar arası forumlarda insan sağlığı üzerindeki riskler alanında elde edilmiş olan uzmanlığı, araçları ve yapılan işleri göz önünde bulundurmaya teşvik edilmektedir.

Madde 3
TERİMLERİN KULLANIMI

Bu Protokolün amaçları dâhilinde:
(a)"Taraflar Konferansı" Sözleşmenin Taraflar Konferansı anlamına gelir.
(b)"Kapalı kullanım" değiştirilmiş canlı organizmaların harici çevre ile temaslarının ve bu çevre üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması amacıyla kontrol edildiği bir tesis, tesisat ya da diğer bir fiziksel yapı içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir işlem anlamına gelir.
(c)"İhracat" bir Taraftan diğer bir Tarafa kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.
(d)"İhracatçı" ihracat Tarafının yetkisi altında olan ve ihraç edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.
(e)"İthalat" bir Tarafa diğer bir Taraftan gerçekleştirilen kasti sınır ötesi hareketi ifade eder.
(f)"İthalatçı" ithalat Tarafının yetkisi altında olan ve ithal edilecek bir değiştirilmiş canlı organizma için gerekli düzenlemeleri yapan özel ya da tüzel kişidir.
(g)"Değiştirilmiş canlı organizma" modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş yeni bir genetik materyal kombinasyonuna sahip olan herhangi bir canlı organizmadır.
(h)"Canlı organizma" steril organizmalar, virüsler ve viroidler de dahil olmak üzere genetik malzemeyi aktarabilen ya da çoğaltabilen herhangi bir biyolojik varlıktır.
(i)"Modern biyoteknoloji" aşağıdakilerin uygulanması anlamına gelir:
*Rekombinant deoksiribonükleik asidi (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan enjekte edilmesini içeren *in vitro* (canlı organizmadan izole olarak uygulanan) nükleik asit teknikleri, ya da

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

*Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılmayan teknikler olan ve doğal fizyolojik üreme veya rekombinasyon engellerinin üstesinden gelen, sınıflandırılmış familyanın ötesinde hücrelerin füzyonu.

(j)“Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu” belirli bir bölgedeki egemen Devletler tarafından oluşturulan ve üyesi olan Devletlerin bu Protokol altındaki konulara ilişkin olarak yetki verdiği ve dahili prosedürlerine göre bu protokolü imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye, onamaya ya da rıza göstermeye yetkisi olan bir kuruluştur.

(k)“Sınır ötesi hareket”, Madde 17 ve 24 ün amaçları dâhilinde sınır ötesi hareketin Taraf olanlar ve Taraf olmayanlar arasındaki harekete karşılık gelmesi durumu haricinde, değiştirilmiş canlı organizmanın bir Taraftan diğer bir Tarafa hareketi anlamına gelir.

Madde 4
KAPSAM

Bu Protokol, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan tüm değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi, transit geçişi, muamelesi ve kullanılması için geçerli olacaktır.

Madde 5
ECZA MADDELERİ

Madde 4’ün hükümlerine aykırı düşmeksizin ve herhangi bir Tarafın yaşayan tüm değiştirilmiş organizmaları ithalat kararları verme öncesinde risk değerlendirmesine tabi tutma hakkını engellemeksizin, bu Protokol diğer ilgili uluslar arası anlaşmaların ya da kuruluşların hedef aldığı, insanlar için ecza malzemesi olan değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Madde 6
TRANSIT GEÇİŞ VE KAPALI KULLANIM

1.Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve herhangi bir transit geçiş Tarafının değiştirilmiş canlı organizmaların kendi bölgesi içerisinden geçişini düzenlemek ve bu Tarafın, bu Protokolün 2nci maddesi, 3üncü paragrafına göre, belirli bir yaşayan değiştirilmiş canlının bölgesi içinden transit geçişine ilişkin kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına iletmek hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların transit geçişi için geçerli olmayacaktır.

2.Madde 4'e aykırı düşmeksizin ve bir Tarafın ithalat kararı öncesinde tüm değiştirilmiş canlı organizmaları risk değerlendirmesine tabi tutma ve kendi yargısı içerisinde kapalı kullanım hakkında standartlar oluşturma hakkını engellemeksizin, bu Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecine ilişkin hükümleri değiştirilmiş canlı organizmaların ithalat Tarafının standartlarına göre gerçekleştirilen kapalı kullanım amaçlı sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 7
ÖN BİLDİRİM ANLAŞMASI SÜRECİNİN UYGULANMASI

1.Madde 5 ve 6'ya tabi olmak üzere, Madde 8 – 10 ve 12'de verilmiş olan Ön Bildirim Anlaşması işlemleri ithalat Tarafının çevresine kasti olarak yerleştirilmek üzere değiştirilmiş canlı organizmaların ilk kasti sınır ötesi hareketi öncesinde geçerli olacaktır.
2.Paragraf 1'de sözü edilen "Çevreye kasti yerleştirme" gıda ya da yem ya da işleme amaçlı olan değiştirilmiş canlı organizmalar için geçerli değildir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

3.Madde 11 değiştirilmiş canlı organizmaların gıda ya da yem ya da işleme amacını taşıyan değiştirilmiş canlı organizmaların ilk sınır ötesi hareketinden önce geçerli olacaktır.
4.Ön Bildirim Anlaşması işlemleri, bu Protokolün Taraflarının Toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı kararı ile insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkiye sahip olması olası görülmeyen biçiminde tanımlanan değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketi için geçerli olmayacaktır.

Madde 8
BİLDİRİM

1.İhracat Tarafı, ithalat Tarafının yetkili ulusal merciine Madde 7, paragraf 1 kapsamı içerisinde bulunan bir değiştirilmiş canlı organizmanın kasti sınır ötesi hareketi öncesinde bildirimde bulunacak ya da ihracatçının yazılı olarak söz konusu mercie bildirimde bulunmasını sağlayacaktır. Bildirim en az Ek-I'de belirlenen bilgileri içerecektir.
2.İhracat Tarafı ihracatçı tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için bir yasal şart olmasını sağlayacaktır.

Madde 9
BİLDİRİMİN ALINDIĞINA DAİR BİLGİ VERİLMESİ

1.İthalat tarafı bildirim alındığına ilişkin olarak, bildirimi yapan tarafa, söz konusu bildirimin alınmasını takip eden doksan gün içerisinde yazılı olarak bilgi verecektir.
2.Söz konusu bilgilendirmede aşağıdakiler belirtilecektir:
(a)Bildirimin alındığı tarih,
(b)Bildirimin ilk bakışta Madde 8’de sözü geçen bilgileri içerip içermediği;
(c)İşlemlerin ithalat tarafının ulusal yasal çerçevesine göre mi yoksa Madde 10’da belirtilmiş olan prosedüre göre mi devam ettirileceği.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

3.Yukarıda 2 (c) maddesinde yer alan ulusal yasal çerçeve bu Protokolle uyumlu olacaktır.
4.İthalat tarafından bildirimin alındığına dair bilgi verilmemesi söz konusu Tarafın kasti sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

Madde 10
KARAR SÜRECİ

1.İthalat Tarafınca alınan kararlar Madde 15'e uygun olacaktır.
2.İthalat tarafı Madde 9'da belirtilen süre içerisinde, bildirimde bulunan tarafa kasti sınır ötesi hareketin aşağıdaki şekillerden hangisiyle devam ettirileceğini yazılı olarak bildirecektir:
(a)Yalnızca ithalat Tarafının yazılı olarak onayını bildirmesi sonrasında; ya da
(b)Yazılı bir onay beklenmeksizin doksan günden az olmayan bir süre sonrasında.
3.Bildirimin alınmasından sonraki iki yüz yetmiş gün içerisinde, ithalat Tarafı bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri yazılı olarak bildirecektir:
(a)Kararın aynı değiştirilmiş canlı organizmanın daha sonraki ithalatlarına ne şekilde uygulanacağı dâhil olmak üzere koşullu ya da koşulsuz olarak ithalat onayı;
(b)İthalat yasağı;
(c)Yerel yasal çerçevesine ya da Ek I 'e göre ek bilgi talebi; ithalat Tarafının yanıt vermesi için verilen sürenin hesaplanmasında ek bilginin sağlanması için beklediği süre hesaba katılmayacaktır; ya da
(d)Bu paragrafta belirtilen sürenin tanımlanmış bir süre ile uzatıldığının bildirimde bulunana iletilmesi
4.Onayın şartsız olduğu durumlar haricinde, paragraf 3 altında alınacak olan bir kararda bu kararın dayandığı nedenler belirtilecektir.
5.İthalat Tarafının kararını, bildirimin alınmasını takip eden iki yüz yetmiş gün içinde bildirmemesi kasti bir sınır ötesi hareketi onayladığını göstermez.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

6.Bir değiştirilmiş canlı organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dâhil olmak üzere, ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin derecesinin belirlenmesi için yeterli bilimsel bilgi ve veri eksikliğine bağlı bir bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkilerin minimize edilmesi ya da bunlardan kaçınılması amacıyla değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak yukarıda paragraf 3'te belirtilen şekilde bir karar almasını engellemeyecektir.

7.Taraflar toplantısı niteliğini taşıyan Taraflar Konferansı, ilk toplantıda ithalat Taraflarının karar almasını kolaylaştıracak uygun işlemler ve mekanizmalar belirleyecektir.

Madde 11

GIDA YA DA YEM OLARAK YA DA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN İŞLEMLER

1.Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir sınır ötesi harekete konu olabilecek bir değiştirilmiş canlı organizmanın pazara konulması da dâhil olmak üzere ülke içindeki kullanımı hakkında nihai bir karar veren bir Taraf, bu kararı almasından itibaren on beş gün içerisinde diğer Taraflara Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile bilgi verecektir. Bu bilgiler en az Ek III'te belirtilmiş olan bilgileri içerecektir. Söz konusu Taraf, Sekretaryaya önceden Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişimi olmadığını belirtmiş olan her bir Tarafın ulusal odak noktasına bilgilerin yazılı bir kopyasını verecektir. Bu hüküm alan denemelerine ilişkin kararları içermeyecektir.

2.Paragraf 1 altında bir karar veren Taraf başvuru sahibi tarafından sağlanan bilgilerin doğruluğu için yasal bir gereklilik olduğunu garanti edecektir.

3.Herhangi bir Taraf Ek II, paragraf (b)de tanımlanmış olan merciden ek bilgi isteyebilir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

4.Bir taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalar hakkında kendi ulusal yasal çerçevesi altında bu Protokolün amacı ile uyumlu olan bir karar alabilir.

5.Her bir Taraf gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmaların ithalatı için mevcut olan ulusal yasalarının, yönetmeliklerinin ve kılavuz hükümlerinin kopyalarını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına verecektir.

6.Gelişmekte olan bir Taraf ülke, ya da bir ekonomik geçiş içerisinde bulunan bir Taraf, yukarıda paragraf 4'te sözü geçen ulusal yasal çerçeveye sahip olmaması ve yerel yasalarının oluşturulması sürecinde olması halinde, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile yukarıda verilmiş olan paragraf 1 altında hakkında bilgi sağlanmış olan gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ilk ithalinin öncesinde aşağıdakilere göre karar alacağını beyan edecektir:

(a)Madde 15'e göre gerçekleştirilen bir risk değerlendirmesi ve

(b)İki yüz yetmiş günü aşmayan öngörülebilir bir zaman çerçevesi içerisinde alınmış olan bir karar.

7.Bir Tarafın kararını yukarıda verilmiş olan paragraf 6'ya göre bildirmemesi, aksi söz konusu Tarafça belirtilmediği sürece, gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bir değiştirilmiş canlı organizmanın ithalini kabul ettiğini ya da reddettiğini göstermeyecektir.

8.Yaşayan değiştirilmiş bir organizmanın insan sağlığı üzerindeki riskler de dâhil olmak üzere ithalat Tarafındaki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabileceği potansiyel olumsuz etkilerle ilgili yeterli bilimsel bilgi ve veri olmaması nedeniyle ortaya çıkan bilimsel belirsizlik, söz konusu Tarafın bu tür potansiyel olumsuz etkileri minimize etmek ya da bu tür etkilerden kaçınmak amacıyla, gıda ya da yem ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı bu değiştirilmiş canlı organizmanın ithaline ilişkin olarak bir karar almasını engellemeyecektir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

9. Bir Taraf, gıda veya yem olarak veya işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin mali ve teknik yardım ve kapasite oluşumu ihtiyaçlarını belirtebilir. Taraflar bu ihtiyaçların Madde 22 ve 28'e göre karşılanması için işbirliği yapacaklardır.

Madde 12
KARARLARIN YENİDEN İNCELENMESİ

1.Bir ithalat Tarafı, herhangi bir zamanda, insan sağlığı üzerindeki riskler de dâhil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkiler hakkındaki yeni bilimsel bilgilerin ışığında, kasti sınır ötesi harekete ilişkin bir kararı yeniden inceleyebilir ve değiştirebilir. Bu durumda, söz konusu Taraf, otuz gün içerisinde, bu karara konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların hareketlerini önceden bildirmiş olan herhangi bir bildirimde bulunan tarafa ve Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına karar hakkında bilgi verecek ve bu kararın nedenlerini belirtecektir.
2.Bir ihracat Tarafı ya da bildirimde bulunan bir taraf, aşağıdakileri düşünmesi halinde, ithalat Tarafından Madde 10 altında almış olduğu bir kararı yeniden incelemesini isteyebilir:
(a)Koşullarda kararın dayandığı risk değerlendirmesini etkileyebilecek bir değişim oluşması; ya da
(b) Ek bir ilgili bilimsel ya da teknik bilginin elde edilmesi.
3.İthalat Tarafı bu tür bir isteğe doksan gün içerisinde yazılı olarak cevap verecek ve kararının nedenlerini belirtecektir.
4.İthalat Tarafı, kendi iradesi dâhilinde, izleyen ithalatlar için bir risk değerlendirmesi isteyebilir.

Madde 13
BASİTLEŞTİRİLMİŞ İŞLEM

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

1.Bu Protokolün amacına uygun olarak değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli kasti sınır ötesi hareketini garanti altına almak için yeterli tedbirin uygulanması koşuluyla, bir ithalat Tarafı Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına aşağıdakileri önceden bildirebilir:
(a)Bu Tarafa yapılacak olan kasti sınır ötesi hareketlerin bu hareketin ithalat Tarafına bildirilmesi ile aynı zamanda gerçekleşebileceği durumlar; bu tür bildirimler aynı Tarafa izleyen benzer hareketler için de geçerli olabilir ve
(b)Ön Bildirim Anlaşması sürecinden muaf tutulacak değiştirilmiş canlı organizmaların bu Tarafa yapılan ithalatı
2.Kasti bir sınır ötesi harekete ilişkin olarak Yukarıda paragraf 1(a)'da sözü geçen bildirimlerde verilecek olan bilgiler Ek I'de tanımlanmış olan bilgiler olacaktır.

Madde 14
İKİLİ, BÖLGESEL VE ÇOK TARAFLI ANLAŞMALAR VE DÜZENLEMELER

1.Taraflar, değiştirilmiş canlı organizmaların kasti sınır ötesi hareketlerine ilişkin olarak bu Protokolün amaçları ile uyumlu olan ve Protokol tarafından sağlanandan daha düşük bir koruma düzeyine neden olmayan ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalara ve düzenlemelere girebilirler.
2.Taraflar, Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile birbirlerini bu Protokolün yürürlüğe girmesi öncesinde ya da sonrasında imzalamış oldukları bu tür ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalardan ve düzenlemelerden haberdar edeceklerdir.
3.Bu Protokolün hükümleri, bu anlaşma ya da düzenlemelerin tarafları arasında gerçekleşen ve bu tür anlaşma ve düzenlemelere göre yapılan kasti sınır ötesi hareketleri etkilemeyecektir.
4.Taraflardan herhangi biri kendi yasalarının kendisine yapılan belirli ithalatlar için geçerli olmasına karar verebilir; söz konusu Taraf bu tür bir kararını Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bildirecektir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Madde 15
RİSK DEĞERLENDİRMESİ

1.Bu Protokole göre gerçekleştirilen risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin bir şekilde, EK III' ün hükümlerine göre ve kabul edilen risk değerlendirmesi teknikleri göz önünde bulundurularak yapılacaktır. Bu tür risk değerlendirmeleri değiştirilmiş canlı organizmaların, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olabilecekleri potansiyel olumsuz etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi amacıyla, en az Madde 8'e göre sağlanan bilgilere ve diğer mevcut bilimsel kanıtlara dayandırılacaktır.
2.İthalat Tarafı risk değerlendirmelerinin Madde 10 altında alınan kararlar için yapılmasını sağlayacaktır. İthalat Tarafı ihracatçının risk değerlendirmesi yapmasını şart koşabilir.
3.Risk değerlendirmesinin maliyeti, ithalatçı Tarafın böyle şart koşması halinde, bildirimci tarafından üstlenilecektir.

Madde 16
RİSK YÖNETİMİ

1.Taraflar, Sözleşmenin 8 (g) maddesini göz önünde bulundurarak, bu Protokolün risk değerlendirmesi hükümlerinde değiştirilmiş canlı organizmaların kullanımı, muamelesi ve sınır ötesi hareketi ile ilgili olarak tanımlanmış olan riskleri düzenlemek, yönetmek ve kontrol etmek amacıyla uygun olan mekanizmaları, önlemleri ve stratejileri kuracak ve idame ettirecektir.
2.Risk değerlendirmesine dayanan önlemler değiştirilmiş canlı organizmaların insan sağlığı da göz önüne alınarak, ithalat Tarafının sınırları içerisindeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek için gerekli olan ölçüde uygulanacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

3.Taraflardan her biri, değiştirilmiş bir canlı organizmanın ilk kez çevreye serbest bırakılması öncesinde risk değerlendirmelerinin yapılmasını gerektiren önlemler de dahil olmak üzere, değiştirilmiş canlı organizmaların istem dışı sınır ötesi hareketlerinin önlenmesi için uygun olan tedbirleri alacaklardır.
4.Yukarıda yer alan paragraf 2'nin hükümlerine dokunmaksızın, Taraflardan her biri ister ithal edilmiş, ister yerel olarak geliştirilmiş olsun, değiştirilmiş bir canlı organizmanın amaçlanan kullanımına alınması öncesinde yaşam döngüsü ya da üreme zamanı ile uyumlu bir gözlem süresine tabi tutulduğunu garanti etmek için çaba gösterecektir.
5.Taraflar aşağıdaki amaçlarla işbirliği yapacaktır:
(a)İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek olan değiştirilmiş canlı organizmaların ya da belirli değiştirilmiş canlı organizma özelliklerinin belirlenmesi ve
(b)Bu tür değiştirilmiş canlı organizmaların ya da bu tür belirli özelliklerin muamelesine ilişkin uygun önlemlerin alınması.

Madde 17
İSTEM DIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER VE ACİL DURUM ÖNLEMLERİ

1.Her bir Taraf, etkilenen ya da potansiyel olarak etkilenebilecek olan Devletleri, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasını ve uygun olan durumlarda uluslar arası kuruluşları, bu Devletlerde insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olması muhtemel bir değiştirilmiş canlı organizmanın istem dışı sınır ötesi hareketine yol açan ya da açabilecek olan, kendi sınırları içinde çevreye salımla sonuçlanmış bir olay hakkında bilgi sahibi olması durumunda haberdar etmek için gerekli olan tedbirleri alacaktır. Bildirim söz konusu Tarafın yukarıda açıklanan durum hakkında bilgi sahibi olmasının hemen ardından yapılacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

2.Taraflardan her biri, Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak üzere, Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu Madde altında bildirim alınması amaçları dâhilinde temas noktasını belirleyen ilgili detayları verecektir.
3.Yukarıdaki paragraf 1'den kaynaklı olarak yapılan herhangi bir bildirim aşağıdakileri içerecektir:
(a)Değiştirilmiş canlı organizmanın tahmini miktarı ve ilgili özellikleri ve / veya karakteristikleri ile ilgili mevcut bilgiler;
(b)Serbest kaldığı koşullar ve tahmini tarih ve kaynak Tarafta değiştirilmiş canlı organizmanın kullanımına ilişkin bilgiler;
(c)İnsan sağlığı üzerindeki riskler de dâhil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde sahip olması muhtemel olan olumsuz etkiler hakkında mevcut olan bilgiler ve olası risk yönetimi önlemlerine ilişkin mevcut bilgiler;
(d)İlgili herhangi bir diğer bilgi ve
(e) Daha fazla bilgi elde edilmesi için bir temas noktası.
4. İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, biyolojik çeşitlilik üzerinde yaratılabilecek herhangi bir önemli olumsuz etkinin minimize edilmesi için, yukarıda paragraf 1'de sözü geçen değiştirilmiş canlı organizmanın kendi sınırlarında serbest kalması olayının gerçekleştiği her bir Taraf, bu Devletlerin uygun tepkileri belirlemesine ve acil durum önlemleri de dâhil olmak üzere gerekli eylemleri başlatmasına olanak vermek amacıyla, derhal etkilenen ve etkilenmesi muhtemel olan Devletlerle istişare edecektir.

Madde 18

MUAMELE, TAŞIMA, PAKETLEME VE TANIMLAMA

1.İnsan sağlığı da göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerden kaçınmak için, Taraflardan her biri Protokol kapsamında istemli sınır ötesi harekete konu olan değiştirilmiş canlı organizmaların, ilgili uluslar arası kurallar ve standartlar da dikkate alınarak, güvenli

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

şartlar altında muamelesini, paketlenmesini ve nakledilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır.

2.Taraflardan her biri aşağıdakilerin yanında, en az aşağıda belirtildiği şekilde, dokümantasyonun gönderilmesini şart koşmak için gerekli tedbirleri alacaktır:

(a)Gıda ya da yem olarak ya da işleme için doğrudan kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma içerebileceğini ve çevreye istemli olarak yerleştirilmelerinin amaçlanmadığını açıkça belirtecek; bunların yanı sıra daha fazla bilgi almak için temas kurulacak olan noktayı içerecektir. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olan Taraflar Konferansı, bunların tanımlamasının ayrıntıları ve bu organizmaların ayırıcı kimlikleri dahil olmak üzere, bu amaç için gereken detaylı şartlar hakkında bu Protokolün yürürlüğe girmesinin ardından iki yıldan daha fazla olmayan bir süre içerisinde bir karar alacaktır;

(b)Kapalı kullanım amaçlı değiştirilmiş canlı organizmalara eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizmalar olduğunu açık şekilde belirtecek ve bunların güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için özel gereksinimleri, bu bilgilerin alınacağı kişinin adını ve adresini ve değiştirilmiş canlı organizmaların gönderildiği kurumun adı dâhil olmak üzere daha fazla bilgi için temas kurulacak noktayı içerecektir.

(c)İthalat Tarafınca çevreye istemli olarak yerleştirilmesi amaçlanan değiştirilmiş canlı organizmalar ve Protokol kapsamı içerisindeki herhangi bir diğer değiştirilmiş canlı organizmaya eşlik eden dokümantasyon, bunların değiştirilmiş canlı organizma olduğunu açık biçimde belirtecek; tanımlamasını ve ilgili özellikleri ve / veya karakteristiklerini, güvenli muamelesi, depolanması, nakli ve kullanımı için gereksinimleri, daha fazla bilgi almak için temas noktasını ve uygunsa ithalatçının ve ihracatçının adını ve adresini gösterecek ve hareketin bu Protokolün ihracatçı için geçerli olan şartlarına uygun olduğu yolunda bir beyanname içerecektir.

3.Protokol Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı diğer ilgili uluslar arası mercilerle fikir alışverişi içerisinde, tanımlama, muamele, paketleme ve

nakil uygulamalarına ilişkin standartlar geliştirilmesi ihtiyacını ve bunun yollarını değerlendirecektir.

Madde 19
YETKİLİ ULUSAL MERCİLER VE ULUSAL ODAK NOKTALARI

1.Taraflardan her biri kendi adına Sekretarya ile bağlantı kurmaktan sorumlu olacak bir ulusal odak noktası belirleyecektir. Taraflardan her biri aynı zamanda, bu Protokolün gerektirdiği idari işlevleri yerine getirmekten sorumlu olacak ve bu işlevler bağlamında kendisi adına hareket etmeye yetkili olacak bir ya da daha fazla sayıda yetkili ulusal merci görevlendirecektir. Bir Taraf hem odak noktası hem de yetkili ulusal merci yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için tek bir kuruluş belirleyebilir.
2.Taraflardan her biri, bu Protokolün kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten daha geç olmamak kaydıyla, Sekretaryaya odak noktası ve yetkili ulusal mercii ya da mercilerinin adlarını ve adreslerini bildirecektir. Taraflardan birinin birden fazla sayıda yetkili ulusal merci ataması halinde, Sekretaryaya ilgili bildirimle birlikte bu mercilerin sorumluluklarına ilişkin bilgi verecektir. Mümkün olan hallerde, bu bilgiler minimum olarak hangi değiştirilmiş canlı organizma türü için hangi yetkili merciin sorumlu olduğunu içerecektir. Tarafların her biri Sekretaryaya ulusal odak noktası görevlendirmesinde ya da yetkili ulusal merciinin ya da mercilerinin isimlerinde, adreslerinde ya da sorumluluklarında yapılan değişiklikleri bildirecektir.
3.Sekreterlik daha sonra Taraflara paragraf 2 altında elde etmiş olduğu bilgileri iletecek ve aynı zamanda bu bilgilere Biyogüvenlik Takas Mekanizması aracılığı ile erişilebilmesini sağlayacaktır.

Madde 20
BİLGİ PAYLAŞIMI VE BİYOGÜVENLİK TAKAS MEKANİZMASI

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

1.İşbu belge ile Sözleşmede Madde 18, paragraf 3 altında belirtilmiş olan Takas Mekanizmasının bir parçası olarak, aşağıdaki amaçlar için bir Biyogüvenlik Takas Mekanizması kurulmuştur:

(a)Değiştirilmiş canlı organizmalarla ilgili bilimsel, teknik, çevresel ve yasal bilgilerin ve bu organizmalara ilişkin deneyimlerin alışverişinin kolaylaştırılması;

(b)Gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de bunlar arasındaki en az gelişmiş olan Devletlerin ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin ve orijin merkezi ve genetik çeşitliliğin merkezi durumunda olan ülkelerin ve de ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Taraflara Protokolün uygulanması konusunda yardımcı olunması.

2.Biyogüvenlik Takas Mekanizması, yukarıda, paragraf 1'de belirtilmiş olan amaçlar dâhilinde bilginin kullanılabilir hale getirileceği bir araç olarak görev yapacaktır. Bu mekanizma Taraflarca Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak sağlanmış olan bilgilere erişim sağlayacaktır. Aynı zamanda, mümkün olan hallerde, diğer uluslar arası biyogüvenlik bilgi değişimi mekanizmalarına da erişim temin edecektir.

3. Gizli bilgilerin korunması hakkı saklı tutulmak şartıyla, her bir Taraf Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bu protokol altında sağlanması gerekli olan her türlü bilgiyi ve bu bilgilerin yanı sıra aşağıdakileri sağlayacaktır:

(a)Protokolün uygulanmasına ilişkin olarak mevcut bulunan herhangi bir yasa, yönetmelik ve kılavuz ve bunların yanı sıra Taraflarca Ön Bildirim Anlaşması işlemleri için gerek duyulan bilgiler;

(b)Tüm ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler;

(c)Kendi yasal süreçleriyle ve Madde 15'e göre değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin olarak gerçekleştirilen risk değerlendirmelerinin ya da çevresel incelemelerin, mümkün olan hallerde, bunların ürünlerine yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallere ilişkin bilgileri de kapsayan özetleri;

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

(d)Değiştirilmiş canlı organizmaların ithaline ya da serbest bırakılmasına ilişkin nihai kararları ve
(e)Kendisi tarafından Madde 33'e göre sunulmuş olan ve Ön Bildirim Anlaşması işlemlerinin uygulanmasını da içeren raporlar.
4.Biyogüvenlik Takas Mekanizmasının çalışma biçimleri, faaliyetlerine ilişkin raporlar da dâhil olmak üzere, Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından ilk toplantısında değerlendirilecek ve daha sonra inceleme altında tutulacaktır.

Madde 21
GİZLİ BİLGİ

1.İthalat Tarafı bildirimcinin bu Protokolün işlemleri altında sunulan ya da ithalat Tarafınca Protokolün Ön Bildirim Anlaşması sürecinin bir parçası olarak ihtiyaç duyulan bilgileri gizli olarak işlem görecek şeklinde tanımlamasına izin verecektir. Bu tür durumlarda istek üzerine sebepler verilecektir.
2.İthalat tarafı, bildirimci tarafından gizli olarak tanımlanan bilgilerin bu tür bir uygulamayı gerektirmediğine karar vermesi halinde, bildirimci ile istişarede bulunacak ve herhangi bir ifşaat öncesinde bildirimciyi kararından haberdar edecek ve istek üzerine bu kararın nedenlerini belirtecek ve bildirimciye karar hakkında ifşaat öncesinde dâhili bir görüşme ve istişare yapılması için fırsat tanıyacaktır.
3.Her bir Taraf bu Protokol altında alınan gizli bilgileri, Protokolün Ön Bildirim Anlaşması süreci kapsamında alınan bilgiler de dâhil olmak üzere koruyacaktır. Tarafların her biri bu bilgilerin korunması için işlemlere sahip olduğunu garanti edecek ve bu bilgilerin gizliliğini kendi ülkesinde üretilen değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin gizli bilgiler için kullandığından daha az istenir olmayan bir biçimde koruyacaktır.
4.İthalat tarafı bu bilgileri bildirimcinin yazılı olurunu almadığı sürece ticari bir amaç için kullanmayacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

5.Bildirimci bildirimini geri çekerse ya da geri çekmişse, ithalat Tarafı ticari ve endüstriyel bilgilerin gizliliğine, söz konusu tarafın ve bildirimcinin gizliliği hakkında anlaşmazlık yaşadığı bilgilerin yanı sıra araştırma ve geliştirme bilgileri de dâhil olmak üzere, saygı gösterecektir.
6.Yukarıda paragraf 5'te yer alanlara aykırı düşmeksizin, aşağıdaki bilgiler gizli olarak kabul edilmeyecektir:
(a)Bildirimde bulunanın adı ve adresi;
(b)Değiştirilmiş canlı organizmaya ya da organizmalara ilişkin genel bir açıklama;
(c)İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkilere ilişkin risk değerlendirmesinin özeti ve
(d)Acil durumlarda uygulanacak olan her tür yöntem ve planlar.

Madde 22
KAPASİTE OLUŞTURULMASI

1.Taraflar, bu Protokolün gelişmekte olan ülke Taraflarda, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanları ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinde ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerde etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, biyogüvenlik için gerekli olan ölçüde biyoteknoloji de dâhil olmak üzere, insan kaynaklarının ve kurumsal kapasitelerin mevcut küresel, bölgesel, alt bölgesel ve ulusal kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ve uygunsa, özel sektör katılımının kolaylaştırılması yoluyla geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için işbirliği yapacaklardır.

2.Yukarıda, paragraf 1'de sözü edilenlerin gerçekleştirilmesi için, işbirliği ile ilgili olarak, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle de bunlardan en az gelişmiş olanların ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerin Sözleşmenin ilgili hükümlerine göre mali kaynaklar ve teknolojiye ve know – how'a erişim ihtiyaçları, biyogüvenlikte kapasite oluşturulması için tamamen göz önünde bulundurulacaktır.

Kapasite oluşturmak için yapılan işbirliği, her bir tarafın farklı durum, kapasite ve ihtiyaçlarına bağlı olarak
uygun ve güvenli biyoteknoloji yönetiminde ve biyogüvenlik için risk değerlendirmesi ve risk yönetiminin kullanılmasında bilimsel ve teknik eğitimi ve biyogüvenlikle ilgili teknolojik ve kurumsal kapasitelerin zenginleştirilmesini içerecektir. Ekonomik geçiş yaşamakta olan Tarafların ihtiyaçları da bu tür biyogüvenlik kapasitesi oluşturma süreçlerinde tamamen göz önünde tutulacaktır.

Madde 23
KAMU BİLİNCİ VE KATILIMI

1.Taraflar:
(a)İnsan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olarak güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı ile ilgili kamu bilincini, eğitimini ve katılımını teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır;
(b)Kamu bilinci ve eğitiminin bu Protokole göre ithal edilebileceği belirlenmiş olan değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilgiye erişimi kapsamasına gayret gösterecektir;
2.Taraflar, ilgili yasa ve yönetmeliklerine göre, değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin karar alma süreci içerisinde kamu ile istişarede bulunacak ve bu kararların sonuçlarını kamuya açıklarken Madde 21 altında belirtilmiş olan gizli bilgilere saygılı kalacaklardır.
3.Her bir Taraf kamuoyunu Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına erişim için kamu tarafından kullanılabilecek araçlar konusunda bilgilendirmeye gayret gösterecektir.

Madde 24
TARAF OLMAYANLAR
1.Değiştirilmiş canlı organizmaların Taraflar ve Taraf olmayanlar arasındaki sınır ötesi hareketleri bu Protokolün amacı ile uyumlu olacaktır. Taraflar, taraf

olmayanlarla bu tür sınır ötesi hareketlerle ilgili olarak ikili, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar ve düzenlemeler imzalayabilirler.
2.Taraflar Taraf olmayanları bu Protokole katılmak ve kendi ulusal yargı alanları içerisinde çevreye serbest bırakılan, bu alan içerisine taşınan ya da bu alandan çıkartılan değiştirilmiş canlı organizmalar konusunda Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına bilgi vermeye teşvik edeceklerdir.

Madde 25
YASADIŞI SINIR ÖTESİ HAREKETLER

1.Her bir Taraf, değiştirilmiş canlı organizmaların, Protokolün uygulanması için alınmış olan kendi yerel önlemlerine aykırı şekilde gerçekleştirilen sınır ötesi hareketlerinin engellenmesi ve mümkün olması halinde cezalandırılması için uygun yerel tedbirler benimseyecektir. Bu tür hareketler yasadışı sınır ötesi hareketler olarak addedilecektir.
2.Yasadışı bir sınır ötesi hareket halinde, etkilenen Taraf, menşe Taraftan söz konusu değiştirilmiş canlı organizmanın, duruma göre geri alma ya da yok etme yoluyla, masrafı menşe Tarafa ait olmak üzere, ortadan kaldırılmasını isteyebilir.
3.Taraflardan her biri Biyogüvenlik Takas Mekanizmasına kendisi ile ilgili olarak gelişen yasadışı sınır ötesi hareketler hakkında bilgi verecektir.

Madde 26
SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRME

1.Taraflar, bu Protokol ya da bu Protokolün uygulanması için kendi ülkesinde almış olduğu tedbirler altında bir ithalat kararına varmadan önce, uluslar arası yükümlülükleri ile uyumlu olarak, değiştirilmiş canlı organizmaların biyolojik

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki etkisinden kaynaklanan sosyo-ekonomik bedelleri, özellikle de biyolojik çeşitliliğin yerli ve yerel topluluklar için değeri bakımından göz önüne alabilir.
2.Taraflar özellikle yerli ve yerel topluluklar üzerinde değiştirilmiş canlı organizmaların neden olduğu sosyo-ekonomik etkiler hakkında araştırma ve bilgi değişimi bakımından işbirliği yapmaya gayret gösterecektir.

Madde 27
SORUMLULUK VE TAZMİNAT

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi gören Taraflar Konferansı ilk toplantısında değiştirilmiş canlı organizmaların sınır ötesi hareketlerinden kaynaklanan zararın sorumluluğu ve tazmin edilmesi alanında, bu konularla ilgili olarak uluslar arası hukukta devam etmekte olan süreçleri analiz ederek ve göz önünde bulundurarak uluslar arası kuralların ve işlemlerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi için bir süreç benimseyecek ve bu süreci dört yıl içerisinde tamamlamaya çaba gösterecektir.

Madde 28
MALİ MEKANİZMA VE KAYNAKLAR

1.Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan mali kaynaklar görüşülürken, Taraflar Sözleşmenin 20. Maddesini göz önünde bulunduracaktır.
2.Sözleşmenin 21 numaralı maddesinde belirlenmiş olan mali mekanizma, çalışmasında kullanılan kurumsal yapı aracılığı ile, bu Protokolün mali mekanizması olacaktır.
3.Bu Protokolün 22 numaralı maddesinde sözü geçen kapasite oluşumu ile ilgili olarak, bu Protokolün Taraflar toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı, yukarıda, paragraf 2de sözü geçen mali mekanizma ile ilgili rehber sağlanmasında,

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Taraflar Konferansının görüşüne sunulmak üzere gelişmekte olan ülke Taraflar, özellikle de en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri tarafından ihtiyaç duyulan mali kaynakları göz önünde bulunduracaklardır.

4.Yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragraf kapsamında, Taraflar aynı zamanda gelişmekte olan ülke Tarafların, özellikle de en az gelişmiş olan Devletlerin ve küçük ada Devletlerinin ve ekonomik geçiş yaşayan ülkelerin ihtiyaçlarını bu Protokolün uygulanması amaçları dâhilinde kapasite oluşturma gereklerinin tanımlanması ve uygulanması çabalarında göz önünde tutacaklardır.

5.Taraflar Konferansının ilgili kararlarında Sözleşmenin mali mekanizmasına ilişkin olarak yer alan rehber, bu Protokolün kabul edilmesinden önce üzerinde anlaşmaya varılmış olanlar da dâhil olmak üzere gerekli değişiklikler yapılarak bu Maddenin hükümleri için de uygulanacaktır.

6.Bu Protokolün hükümlerinin uygulanması için mali ve teknolojik kaynaklar çok taraflı, ikili ve bölgesel kanallarla gelişmiş ülke Taraflarca sağlanabilir ve gelişmekte olan ülke Taraflar ve ekonomik geçiş yaşayan Taraflar bu kaynaklardan yararlanabilirler.

Madde 29

TARAFLAR TOPLANTISI OLARAK GÖREV GÖREN TARAFLAR KONFERANSI

1.Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapacaktır.

2.Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansının herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilirler. Taraflar Konferansı bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, bu Protokol altında alınacak olan kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.

3.Taraflar Konferansı bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yaptığında, Taraflar Konferansı bürosunun bir Sözleşme Tarafını temsil eden ancak o zamanda

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

bu Protokole Taraf olmayan herhangi bir üyesinin yerini Protokol Tarafları arasından yine Protokol Taraflarınca seçilecek olan bir üye alacaktır.

4.Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün uygulanmasını düzenli olarak inceleme altında tutacak ve kendi görev emri dâhilinde, etkin olarak uygulanmasını desteklemek için gerekli olan kararları alacaktır. Bu Protokolle kendisine verilmiş olan fonksiyonları yerine getirecek ve:

(a)Bu Protokolün uygulanması için gerekli olan tüm konularda önerilerde bulunacak;

(b)Bu Protokolün uygulanması için gerekli görülen yan mercileri kuracak;

(c)Uygun olan yerlerde yetkili uluslar arası kuruluşlar ve hükümetler arası merciler ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerini ve işbirliğini ve bunlar tarafından sağlanan bilgileri edinecek ve kullanacak;

(d)Bu Protokolün 33 numaralı maddesine göre sunulacak olan bilgileri iletmek için gerekli olan formu ve aralıkları belirleyecek ve bu bilgileri ve herhangi bir yan merci tarafından sunulan raporları görüşecek;

(e)İhtiyaç halinde, bu Protokolün uygulanması için gerekli addedilen, yeni ekleri, Protokolde ve eklerinde önerilen değişiklikleri görüşecek ve kabul edecek ve

(f)Bu Protokolün uygulanması için gerekli olabilecek diğer işlevleri yerine getirecektir.

5.Taraflar Konferansı iç tüzüğü ve Sözleşmenin mali kuralları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevi yapan Taraflar Konferansı tarafından aksine karar verilmediği sürece, gereken değişiklikler yapılarak, bu Protokol altında da uygulanacaktır.

6.Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının ilk toplantısı Sekretarya tarafından Taraflar Konferansının bu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten sonra planlanan ilk toplantısı ile bağlantılı olarak toplanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansının daha sonraki olağan toplantıları, bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansınca aksi yönde karar alınmadığı sürece, Taraflar Konferansının olağan toplantıları ile bağlantılı olarak gerçekleşecektir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

7.Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansının olağanüstü toplantıları Bu Protokolün Taraflarının toplantısı görevini gören Taraflar Konferansı tarafından gerekli görülen diğer zamanlarda, ya da herhangi bir Tarafın yazılı isteği üzerine, bu isteğin Sekretarya tarafından Taraflara iletilmesinden sonraki altı ay içerisinde Tarafların üçte biri tarafından desteklenmesi şartıyla, gerçekleştirilecektir.

8.Birleşmiş Milletler, bu kuruluşun uzmanlaşmış kurumları ve Uluslar arası Atom Enerjisi Kurumu ve bunların yanı sıra bu kurumların üyeleri veya gözlemcileri olan ancak Sözleşmeye taraf olmayan Devletler, bu Protokolün taraflarının toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilirler. İster ulusal, ister uluslar arası, ister sivil ister hükümete bağlı olsun, bu Protokolün kapsamında yer alan konular hakkında uzmanlaşmış olan ve Sekretaryaya bu Protokolün Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında gözlemci olarak temsil edilme isteğini iletmiş olan herhangi bir merci ya da kurum, mevcut Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, bu toplantıda gözlemci düzeyinde temsil edilebilir. Bu Madde ile başka bir yol sağlanmadığı sürece, gözlemcilerin izin alması ve katılımı yukarıda paragraf 5'te belirtilmiş olan iç tüzük kurallarına tabi olacaktır.

Madde 30
YAN MERCİLER

1.Sözleşme altında veya tarafından kurulmuş olan herhangi bir yan merci, Taraflar toplantısı görevini yapan Taraflar Konferansında alınan bir karar üzerine, Protokole hizmet edebilir, bu durumda Taraflar toplantısı bu merciin gerçekleştireceği işlevleri belirleyecektir.

2.Bu Protokole Taraf olmayan Sözleşme Tarafları bu tür yan mercilerin herhangi bir toplantısına gözlemci olarak katılabilir. Sözleşmenin bir yan mercii bu Protokol için bir yan merci olarak hizmet verdiğinde, Protokol altındaki kararlar yalnızca Protokol Taraflarınca alınacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

3.Sözleşmenin yan mercilerinden biri bu Protokolle ilgili konulara ilişkin görevlerini yerine getirirken, Sözleşmeye Taraf olan, ancak Protokole Taraf olmayan bir Tarafı temsil eden yan merci bürosunun herhangi bir üyesinin yerini, Protokol Taraflarınca kendi içlerinden seçilecek olan bir üye alacaktır.

Madde 31
SEKRETERYA

1.Sözleşmenin 24 numaralı Maddesiyle kurulmuş olan Sekretarya bu Protokolün Sekretaryası olarak hizmet verecektir.
2.Sözleşmenin 24 numaralı Maddesinin Sekretaryanın işlevleri hakkındaki 1 numaralı paragrafı gerekli değişiklikler yapılarak bu Protokol için de uygulanacaktır.
3.Ayrı oldukları sürece, bu Protokolün Sekretarya hizmetlerinin maliyetleri bu Protokolün Taraflarınca karşılanacaktır. Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu amaç için gerekli olan bütçe düzenlemeleri hakkında karar verecektir.

Madde 32
SÖZLEŞME İLE İLİŞKİ

Bu Protokolde aksi belirtilmediği sürece, Sözleşmenin Protokollerine ilişkin hükümleri bu Protokole uygulanacaktır.

Madde 33
İZLEME VE RAPOR VERME

Taraflardan her biri bu Protokol altındaki yükümlülüklerinin yerine getirilmesini izleyecek ve bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı tarafından belirlenecek olan aralıklarda bu Protokolün Taraflarının

toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansına Protokolün uygulanması için almış olduğu önlemler konusunda rapor verecektir.

Madde 34
UYUM

Bu Protokolün taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı ilk toplantısında bu Protokolün hükümlerine uyulmasının teşvik edilmesi ve uyumsuzluk vakalarının hedef alınması amaçlı işbirliği süreçlerini ve kurumsal mekanizmaları görüşecek ve onaylayacaktır. Bu süreçler ve mekanizmalar uygun olan yerlerde tavsiye ya da yardım teklif edilmesi hükümlerini de içerecektir. Bunlar Sözleşmenin 27 numaralı maddesiyle belirlenmiş olan anlaşmazlıkların çözümlenmesi işlemlerinden ve mekanizmalarından ayrı olacak ve bunlarla verilen haklar saklı kalacaktır.

Madde 35
DEĞERLENDİRME VE İNCELEME

Bu Protokolün Taraflarının toplantısı olarak görev yapan Taraflar Konferansı bu Protokolün yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra ve bu süre sonrasında en az beş yılda bir Protokolün etkinliği hakkında, işlemlerinin ve eklerinin değerlendirilmesini de içeren bir değerlendirme yapacaktır.

Madde 36
İMZA

Bu Protokol Devletlerin ve bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının imzasına Nairobi'de 15 – 26 Mayıs 2000 tarihleri arasında ve New York'taki Birleşmiş Milletler Merkezinde 5 Haziran 2000 – 4 Haziran 2001 tarihleri arasında açılacaktır.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Madde 37
YÜRÜRLÜĞE GİRME

1.Bu Protokol ellinci onay, kabul, onama ya da rıza gösterme aracının Sözleşmeye taraf olan Devletler ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşları tarafından verilmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girecektir.
2.Bu Protokol, bu Protokolü onaylayan, kabul eden, onayan ya da bu Protokole rıza gösteren bir Devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yukarıda verilmiş olan 1 numaralı paragrafa uygun olarak, söz konusu devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşunun kabul, onay, onama ya da rıza gösterme aracını iletmesinden sonraki doksanıncı günde, ya da bu Protokolün söz konusu devlet ya da bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu için yürürlüğe girdiği tarihte, bu tarihlerden hangisinin daha geç olduğuna bağlı olarak, geç olan tarihte yürürlüğe girecektir.
3.Yukarıda verilmiş olan 1 ve 2 numaralı paragrafların amaçları dahilinde, bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu tarafından iletilen bir araç bu kuruluşa üye olan Devletler tarafından iletilen araca ek olarak sayılmayacaktır.

Madde 38
İHTİRAZ KAYDI
Bu Protokole herhangi bir ihtiraz kaydı yapılamaz.

Madde 39
ÇEKİLME

1.Bu Protokolün bir Taraf için yürürlüğe girmesinden iki yıl sonraki herhangi bir zamanda, söz konusu Taraf Garantöre yazılı bildirimde bulunmak şartıyla Protokolden çekilebilir.
2.Bu tür bir çekilme, Garantör tarafından alındığı tarihten sonraki bir yıl bittiğinde ya da çekilme bildiriminde belirtilmiş olan daha geç bir tarihte gerçekleşecektir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

Madde 40
OTANTİK METİNLER

Bu Protokolün Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmış olan metinlerin eşdeğer olarak otantik olduğu orijinali Birleşmiş Milletler Genel Sekretaryası tarafından korunacaktır.

Ek I
MADDE 8, 10 VE 13 ALTINDA BİLDİRİMLERDE BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER

(a)İhracatçının adı, adresi ve temas detayları
(b)İthalatçının adı, adresi ve temas detayları
(c)Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması, var olması halinde ihracat Devletindeki değiştirilmiş canlı organizmanın biyogüvenlik düzeyinin yerel sınıflandırması
(d)Bilinmesi halinde sınır ötesi hareket için amaçlanan tarih ya da tarihler
(e)Biyogüvenliğe ilişkin olarak alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplanma ya da elde edilme noktası ve özellikleri.
(f)Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezi ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatlara ilişkin bir açıklama
(g)Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri
(h)Uygulanan nükleik asidin ya da değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmanın sonuçta edindiği özelliklerin açıklaması
(i)Değiştirilmiş canlı organizma ve bundan elde edilen ürünler yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyaller için amaçlanan kullanım,

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

(j)Nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma miktarı ya da hacmi
(k)Ek III ile uyumlu olan daha önce yapılmış ve mevcut risk değerlendirmesi raporu
(l)Mümkün olan yerlerde ambalajlama, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dâhil olmak üzere, önerilen güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım yöntemleri;
(m)Değiştirilmiş canlı organizmanın ihracat Devletindeki yasal durumu (örneğin ihracatçı Devlette yasaklanıp yasaklanmadığı, diğer sınırlamalar olup olmadığı ya da genel çevreye salım için onaylanıp onaylanmadığı) ve değiştirilmiş canlı organizmanın ihracatçı devlette yasaklanmış olması halinde, bu yasaklamanın nedeni ya da nedenleri
(n)İhracatçı tarafından diğer Devletlere nakledilecek olan değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili olarak yapılan herhangi bir bildirimin sonucu ve amacı
(o)Yukarıdaki bilgilerin olaylara dayanarak doğru olduğuna ilişkin bir beyanname.

Ek II

GIDAVEYA YEM OLARAK VEYA İŞLEME İÇİN DOĞRUDAN KULLANIM AMAÇLI DEĞİŞTİRİLMİŞ CANLI ORGANİZMALAR İÇİN MADDE 11 ALTINDA GEREKLİ OLAN BİLGİLER

(a)Yerel kullanıma ilişkin bir karar için başvuruda bulunanın ismi ve temas detayları
(b)Karardan sorumlu olan merciin adı ve temas detayları
(c)Değiştirilmiş canlı organizmanın adı ve tanımlaması
(d)Genetik değişikliğin, kullanılan tekniğin ve değiştirilmiş canlı organizmada ortaya çıkan sonuç özelliklerin tanımlanması
(e)Değiştirilmiş canlı organizmanın herhangi bir ayırıcı özelliğinin tanımlaması
(f)Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyogüvenlikle ilgili sınıflandırma düzeyi, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

(g)Bilinmesi halinde, alıcı organizmanın ve / veya ebeveyn organizmaların menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri ve organizmaların yaşayabileceği ve üreyebileceği habitatın tanımlaması
(h)Verici organizmanın ya da biyogüvenlikle ilgili organizmaların sınıflandırma durumu, genel adı, toplama ya da elde etme noktası ve özellikleri.
(i)Değiştirilmiş canlı organizmanın onaylanmış kullanımları
(j)Bu Protokolün III numaralı Ekine uygun bir risk değerlendirmesi raporu
(k)Uygun olan yerlerde, paketleme, etiketleme, dokümantasyon, imha ve ihtiyat işlemleri de dâhil olmak üzere, güvenli muamele, depolama, nakil ve kullanım için önerilen yöntemler.

Ek III
MADDE 15 ALTINDA RİSK DEĞERLENDİRMESİ

Amaç
1.Bu Protokol altında gerçekleştirilen risk değerlendirmesinin amacı değiştirilmiş canlı organizmaların potansiyel alıcı çevredeki biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerinin insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önüne alınarak tanımlanması ve değerlendirilmesidir.

Risk değerlendirmesinin kullanılması
2.Risk değerlendirmesi, diğerlerinin yanı sıra, yetkili merciler tarafından değiştirilmiş canlı organizmalara ilişkin bilinçli kararlar alınması için kullanılır.

Genel Prensipler
3.Risk değerlendirmesi bilimsel olarak etkin ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmeli ve ilgili uluslar arası kuruluşların uzman tavsiyelerini ve bunlar tarafından geliştirilen rehberleri göz önünde bulundurabilmelidir.

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

4.Bilimsel bilgi ya da bilimsel fikir birliği eksikliğinin belirli bir risk seviyesini, bir riskin var olmadığını ya da kabul edilebilir bir riskin varlığını gösteriyor olarak yorumlanması gerekmez.

5.Değiştirilmiş canlı organizmalarla ya da bunların ürünleriyle, yani değiştirilmiş canlı organizma kaynaklı, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan çoğalabilir genetik malzemenin yeni kombinasyonlarını içeren işlenmiş materyallerle ilgili riskler değiştirilmemiş alıcılar ya da ebeveyn organizmalar tarafından olası potansiyel alıcı çevrede neden olunan riskler kapsamında değerlendirilmelidir.

6.Risk değerlendirmesi vaka vaka gerçekleştirilmelidir. Gerekli olan bilgilerin doğası ve detay düzeyi değiştirilmiş canlı organizmaya, bu organizmanın amaçlanan kullanımına ve olası potansiyel alıcı çevreye bağlı olarak vakadan vakaya değişebilir.

Metodoloji

7.Risk değerlendirmesi süreci bir taraftan değerlendirme süreci içerisinde tanımlanabilecek ve istenebilecek olan özel konular hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmasına neden olabilirken diğer taraftan diğer konularla ilgili bilgiler bazı durumlarda konuyla ilgili olmayabilir.

8.Risk değerlendirmesi, amacına ulaşmak için uygun biçimde aşağıdaki basamaklardan oluşur:

(a)Olası potansiyel alıcı çevrede, insan sağlığı üzerindeki riskler de göz önünde bulundurularak, biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek değiştirilmiş canlı organizma ile ilgili yeni genotipik ve fenotipik özelliklerin belirlenmesi

(b)Farkına varılan bu olumsuz etkilerin ortaya çıkma olasılığının, olası potansiyel alıcı çevrenin değiştirilmiş canlı organizmaya maruz bırakılma düzeyi ve türü de göz önüne alınarak, değerlendirilmesi.

(c)Bu olumsuz etkilerin gerçekleşesi halinde ortaya çıkacak sonuçların değerlendirilmesi

(d)Tanımlanan olumsuz etkilerin ortaya çıkış olasılığının ve sonuçlarının değerlendirilmesine dayanarak, değiştirilmiş canlı organizmanın neden olduğu genel riskin tahmin edilmesi

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

(e)Gereken hallerde risklerin yönetilmesine ilişkin stratejilerin belirlenmesi de dâhil olmak üzere, bu risklerin kabul edilebilir ya da yönetilebilir olup olmadığına ilişkin tavsiyede bulunulması ve

(f)Risk düzeyine ilişkin bir belirsizlik olması halinde, ilgili özel konular hakkında daha fazla bilgi istenmesi ya da uygun risk yönetimi stratejilerinin uygulanması ve / veya değiştirilmiş canlı organizmanın alıcı çevre içerisinde gözlenmesi yoluyla bu konu ele alınabilir.

Dikkate alınacak Noktalar

9.Vakaya bağlı olarak, risk değerlendirmesinde aşağıdaki konuların özellikleri ile ilgili olan teknik ve bilimsel detaylar göz önünde bulundurulur:

(a)Alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalar: Alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların, bilinmesi halinde sınıflandırma durumu, genel adı, kaynağı, menşe merkezleri ve genetik çeşitlilik merkezleri de dâhil, biyolojik özellikleri ve organizmaların yaşayabileceği ya da üreyebileceği habitatın tanımlaması.

(b)Verici organizma ya da organizmalar: Verici organizmaların sınıflandırma durumu ve genel adı, kaynağı ve ilgili biyolojik özellikleri;

(c)Taşıyıcı: Taşıyıcının tanımlamasını, var olması halinde kaynağını ya da menşeini ve konukçu aralığını içeren özellikleri

(d)Yerleştirme ya da yerleştirmeler ve / veya değiştirme özellikleri: Yerleştirilen nükleik asidin ve belirlediği işlevin genetik özellikleri ve / veya yapılan değişikliğin özellikleri;

(e)Değiştirilmiş canlı organizma: Değiştirilmiş canlı organizmanın tanımlaması ve değiştirilmiş canlı organizmanın ve alıcı organizmanın ya da ebeveyn organizmaların biyolojik özellikleri arasındaki farklılıklar;

(f)Değiştirilmiş canlı organizmanın teşhis ve tespiti: Önerilen teşhis ve tespit yöntemleri ve bunların özelliği, hassasiyeti ve güvenilirliği;

(g)Amaçlanan kullanıma ilişkin bilgiler: Değiştirilmiş canlı organizmanın amaçlanan kullanımı ile ilgili olan ve alıcı organizma ya da ebeveyn organizmalarla karşılaştırmalı olarak yeni ya da değiştirilmiş kullanımı içeren bilgiler ve

EK–1 (Devam) Cartagena biyogüvenlik protokolü

(h)Alıcı çevre: Olası potansiyel alıcı çevrelerin, menşe merkezlerine ve biyolojik çeşitliliğine ilişkin bilgileri de içeren, konum, coğrafya, iklim ve ekolojik özellikleri hakkında bilgiler.

EK–2 Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç
Madde 1-Bu düzenlemenin amacı; ülkemize yurtdışından getirilenler de dâhil olmak üzere, bitki biyoteknolojisi yöntemleriyle yeni özellikler kazandırılmış kültür bitkilerinin kontrollü alanlarda denenmesine izin verilmesi için yapılacak başvuruların şekli, zamanı, değerlendirilmesi; alan denemeleri'nin tabi olacağı kurallar ve her aşamadaki yetki, hak ve sorumluluk konularına açıklık getirmektir.

Kapsam
Madde 2-Bu düzenleme, ithal edilen veya yurt içinde geliştirilen transgenik bitkilerin kontrollü şartlar altında denenmeleri hakkındaki esasları kapsamaktadır.

Tanımlar
Madde 3-Bu metinde geçen:
Transgenik Bitki: Genetik yapısı biyoteknolojik yöntemlerle değiştirilmiş bitkilerdir.
Alan Denemesi: Transgenik bitki çeşitlerinin sahip olduğu ileri sürülen agronomik özelliklerin ve bunların çevre üzerine olası etkilerinin kontrollü şartlarda test edilmesi için yapılan denemedir. Bu denemeler; amaca göre, laboratuar, sera ve açık alan çalışmalarından bir veya birkaçını kapsayabilir.
Bir Alan Denemesi:
*Belirli bir özellik göstermek üzere modifiye edilmiş veya belirli bir genetik kurgu ile transforme edilmiş bir bitki çeşidinin
*Belirli bir deneme lokasyonunda
*Belirli bir amaç için
*Belirli bir uygulamacı tarafından
*Belirli bir yılda test edilmesini kapsar.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Yetkili Merciler

Bakanlık :Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

TÜGEM :Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğünü,

TAGEM :Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünü,

KORGEM:Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünü,

TTSMM :Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğünü,

Alan Denemelerini Yürütecek Araştırma Kuruluşu:TAGEM tarafından, yeterliliği belirlenen Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve diğer kamu tarımsal araştırma kuruluşlarını ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Alan Denemeleri İçin Başvuru İşlemleri

Başvuru Makamı

Madde 4-Türkiye'de yetiştirilmek üzere yurtdışından getirilecek olan veya yurt içinde geliştirilen transgenik bitkilerin alan denemelerine alınması için ilk başvuru makamı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüdür. Söz konusu başvuru ve ekinde sunulan dosyanın, bu Talimatnamenin 6 ıncı ve 7 nci maddelerinde istenilen belgeleri içerip içermediğinin incelenmesi için Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünden 2 üye ve Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezinden 1 üye olmak üzere toplam 7 uzmandan oluşturulan "Başvuru Kabul Komitesi" yetkilidir. Bu komitenin sekretaryası Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Başvuru Zamanı

Madde 5-Başvurular, gelişteki öncelik sırasına göre değerlendirilir. Bu nedenle, başvuru dilekçesi ve eklerinin, denemelerin başlayacağı tarihten en az 10 – 12 hafta önce yetkili makama teslimi gerekir. En son başvuru tarihi, kışlık çeşitler için 15 Haziran, yazlık çeşitler için 15 Ocak'tır.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Başvuru ile Birlikte Sunulması Gereken Belgeler

Madde 6-Başvuru dilekçesinde; denemenin amacı, bitki türü, değiştirilen özellik(ler)i, kaç deneme için başvurulduğu, istenilen deneme lokasyonları ve ruhsatlandırılmamış pestisit veya ruhsatlı pestisitlerin, bu bitki için ruhsat amaçları dışında kullanılıp kullanılmayacağı hususları açıkça belirtilir.

Başvuru dilekçesinin ekinde ise:

*Transgenik bitki çeşidinin geliştirildiği ülkede ve OECD ülkelerinden birisinde tescil edilmiş olduğuna dair belgeler;

*Eğer transgenik çeşit daha önce "çeşit olarak tescil edilmemiş ise", çeşide transgenik özelliği kazandıran gen veya genlerin çeşitin geliştirildiği ülkede tescil edildiğine dair belgeler. Bu takdirde, çeşit tesciline kadar geçecek süre zarfında Risk Değerlendirme Analizleri Türkiye'de yapılacak, bu çalışmalar için icap eden masraflar başvuruda bulunan kuruluşlarca karşılanacak ve ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlardan ise başvuru sahibi sorumlu tutulacaktır.

*Transgenik bitki çeşidinin veya ona bu özelliği veren gen veya genlerin geliştirilmiş bulundukları ülkede başvuru yılından en az üç yıl önce tescil edilmiş olduklarına dair belgeler;

*Başta tescil edildiği ülke olmak üzere, transgenik bitkilerle ilgili mevzuatın uygulanmakta olduğu ülkelerde de ticari olarak üretildiğine ilişkin belgeler;

*Denenecek transgenik bitkinin İnsan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı yönünden riskler taşımadığına ilişkin bilimsel rapor ve veriler sunulacaktır.

Başvuruda İstenilen Spesifik Bilgiler

Madde 7-Transgenik bitkilerin alan denemelerine alınması için yapılacak başvurularda istenilecek spesifik bilgiler şunlardır:

a)Başvuru sahibinin veya yasal vekilinin adı, adresi, telefon ve fax numaraları;

b)Denemenin Amacı (her bir denemenin amacı kısaca açıklanacaktır);

c)Bitki materyalinin genetik yapısı değiştirilmeden önceki durumu:

1.Bilimsel adı (Latince);

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

2.Tür adı (Türkçe);

3.Bitki türünün, döllenme biyolojisi (kendine döllenen; rüzgâr veya böcekler yardımıyla yabancı döllenen([1])'ne özel önem vererek, hayat döngüsü hakkında bilgi;

4.Kendine kısır olup olmadığı; eğer kendine kısır ise, hangi erkek kısırlığı mekanizmasının söz konusu olduğu;

5.Aşağıdaki hususların tanımlanması:
a)Bitki popülâsyonlarının bulunduğu habitatlar:
1.Yönetilen Ekosistem
2.Doğal Ekosistem
b)Eğer varsa, bu bitkinin zararlı durumunda olduğu lokasyonlar
c)Aşağıdaki hususlara yol açan mekanizmalar[1]
Yabancı ot haline gelmeye eğilim
Allelopati
Dormansi
d)Aşağıdaki hususlar için sözkonusu mekanizmaları[1]
Polen yayılması
Tohum yayılması
Vegetatif yollarla yayılma
e)Aşağıdakilerle yabancı tozlanma mekanizmaları ve frekansları[1]
Kendi türüne ait bitkilerle
Akraba genus ve türlerle

---

[1]) Eğer bitki türü, Türkiye için yeni veya fazla bilinmeyen bir tür ise, veya yeni özellikler kazandırılmış bu bitki, modifiye edilmemiş orijin bitkiden önemli ölçüde farklı ise, ayrıntılı bilgi verilecektir.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

6.Bu bitki türünün, doğal savunma bileşikleri dâhil, bilinen toksinleri üretip üretmediği([1]), eğer üretiyorsa:

a)Hangi toksik bileşikleri ürettiği

b)Bu bileşiklerin hangi düzeylerde toksisiteye yol açtığı

c)Bu toksinlerden hangi türlerin etkilendiği

d)Modifikasyonun Tanımlanması

1.Alıcı bitkiye hangi özellik(ler) aktarılmıştır?

2.Bu modifikasyon; mutagenesis, recombinant DNA transformasyonu veya diğer yöntemlerden hangisi ile gerçekleştirilmiştir?

a)Mutagenesis :

1.Mutasyonları elde etmede kullanılan metot

2.Seçilen özellikler

3.Özelliğin etki tarzı

i)gen ürünü

ii)metabolik yolu.

b)Transformasyon:

1-Her bir genetik yapının haritası

2-Kaynağını da belirtecek şekilde, her bir gen yapısının listelenmesi ve ayrıntılı olarak tanımlanması:

i.antibiyotik mukavemet, diğer markör veya düzenleyici genler de dahil olmak üzere, istenilen özelliği aktaran genler;

ii.düzenleyici dizilimler: teşvik ediciler, modifiye ediciler, etki artırıcılar, sinyal peptitler, sonlandırıcılar;

iii.diğer herhangi bir DNA parçası.

3.Her bir gen için, yeni gen ürünlerini listele ve tanımla

4.Gen yapıları daha önce Türkiye'de denendiyse, hangi yıl(lar)da?

5.Transformasyon Metodu:

i)Vektörsüz metot (açıklayınız).

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

ii)Doğal vektörlü metot:

— Vektörün adı

— Vektör doğal olarak patojenik midir?

— Vektör etkisiz hale getirilmiş midir?

— Vektör nasıl etkisiz hale getirilmiştir?

— Vektörde genin tezahürü görülmüş müdür?

6.Transforme edilmiş materyalin seleksiyonunda hangi yöntemler kullanılmıştır?

7.Özelliklerin etki şekli:

i)Gen ürünü

ii)Metabolik yolu

c)Diğer metotlar (açıklama yapılacaktır).

e)Modifiye edilmiş Bitki Materyali:

1.Bitki materyali, Türkiye'de daha önce denenmiş midir? Denenmiş ise, yıl(lar) ve lokasyon(lar) ?

2.İstenilen her bir özellik için:

a)Özelliğin tezahürü dokuya özgü müdür?

b)Özellik, bitki gelişmesinin belirli bir döneminde mi tezahür etmektedir?

1.Bitkiye aktarıldıktan sonra, her bir genetik modifikasyonun stabilitesini sürdürdüğü kanıtlanmış mıdır? Stabiliteyi kanıtlayan verileri ekleyiniz.

2.Bitkinin modifiye edilmeden önceki özelliklerinde herhangi bir değişme olmuş mudur? Eğer olmuşsa, bunun aşağıdaki hususları kapsamadığını teyit ediniz.

a)Yabancı ot haline dönüşme

b)Allelopati

c)Dormansi

d)Modifiye edilmiş materyalde ekolojik bakımdan avantaj veya dezavantaja yol açabilecek diğer özellikler

e)Bilinen bir toksini üretip üretmediği

5.Modifiye edilmiş materyal, modifiye edilmemiş materyalin üretmediği bir toksini üretiyor mu?

6.d.2.a.3.i veya d.2.b.3'de listelenen gen ürünlerinin:

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

a)İnsanlar ve çiftlik hayvanları tarafından;
b)Doğal faunadaki memeliler, kuşlar, sürüngenler ve böcek popülâsyonları tarafından, yenilmesi halinde ortaya çıkacak sonuçları gösteren verileri ekleyiniz.
7.Eğer bu konuda veri yoksa d.2.a.3.i veya d.2.b.3'de listelenen gen ürünlerinin:
a)İnsanlar ve çiftlik hayvanları tarafından;
b)Doğal faunadaki memeliler, kuşlar, sürüngenler ve böcek popülâsyonları tarafından, yenilmesi halinde ortaya çıkacak muhtemel sonuçları belirtiniz.

Başvuruların Değerlendirilmesi:

Madde 8-Başvuru Kabul Komitesi dosyayı 15 gün içerisinde inceler. Belgelerin tamam olması durumunda dosya, bilimsel değerlendirilmesi yapılmak üzere, Madde 17'de belirtilen Bilimsel Komite içerisinden başvurusu yapılan ürünün özelliğine göre seçilen üyelerden Makam Oluru ile oluşturulan "Ön Değerlendirme Komitesine" Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından gönderilir.
Belgelerin eksik olması halinde ise en geç 15 gün içinde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından başvuru sahibine eksiklikler bildirilir. Başvuru sahibi, en geç 15 gün içinde eksiklikleri tamamlar. Eğer süre yeterli olmayacaksa 15 gün dolmadan başvuru sahibi Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne yazılı olarak, 15 günü geçmeyecek şekilde ek süre talebinde bulunur.
Başvuru Kabul Komitesinden, Ön Değerlendirme Komitesine gönderilen dosya en geç 30 gün içerisinde incelenir. Ön Değerlendirme Komitesi, kararını verirken, özellikle transgenik bitkilerin Türkiye flora ve faunası için potansiyel bir tehlike oluşturup oluşturmadığını dikkate alır. Bu bağlamda, Türkiye'de yakın akrabaları bulunan türlere ait transgenik bitkilerin ülkeye sokulmasına izin verilmez.
Ön Değerlendirme Komitesi kararını Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildirir. Kararın olumlu olması durumunda, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü söz konusu denemelerin yapılmasına izin verildiğini yazılı olarak Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğüne bildirir. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından, yurt dışından getirilecek tohumluklara ithal izni verilir. İthal izni verilen tohumluklar için Koruma ve Kontrol Genel

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Müdürlüğünden ithal permisi alınır. İthal permisi alan tohumluklar, gümrükte inspektör ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü temsilcisi ile denemeyi kurmak üzere görevlendirilen Araştırma Enstitüsünün yetkilisine teslim edilir.

Madde 9-Ön Değerlendirme Komitesi'nin ülkede denenmesini kabul ettiği çeşitlere ilişkin bütün bilgi ve belgeler Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce muhafaza edilir. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, denemenin özelliğine göre araştırma kuruluşlarından bir veya birkaçını tarla denemelerini yürütmekle görevlendirir.
Denemeler, Standart Transgenik Deneme Metodları çerçevesinde kurulur ve değerlendirilir. Denenecek ürün için metot olmadığı takdirde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanır. Risk analizleri gereğine göre, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından araştırma enstitülerine veya üniversitelere yaptırılır.

Madde 10-Ön Değerlendirme Komitesinin kararının olumsuz olması durumunda, karar en geç 30 gün içerisinde müracaat sahibine bildirilir ve başvuru dosyası tutanak karşılığında iade edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Alan Denemelerinin Uygulanma Şekli

Madde 11-TAGEM tarafından Alan Denemelerini Yürütmekle görevlendirilen görevlendirilen Araştırma Kuruluş(lar)ı, transgenik çeşitle ilgili özelliklerin test edilmesine ve çevresel etkilerin incelenmesine imkân verecek şekilde deneme planlarını hazırlar ve bilgi için TAGEM'e gönderir. Bu testler, çoklu disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kıldığından; ıslah, yetiştirme ve bitki sağlığı disiplinlerinden araştırmacı personel ve araştırma kapasitesinin aynı amaç doğrultusunda bir araya getirilmesinde TAGEM yetkili ve sorumludur.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Deneme Planında Yer alması Gereken Bilgiler

Madde 12-Deneme planında yer alması gereken hususlar şunlardır:

a)Deneme Lokasyonu:

*İli, ilçesi, köyü, mevkii, yeri

*İzolasyon mesafesi içinde kalan diğer bitki türleri

*Ön bitki(ler)

*Bu alanın daha önce transgenik bir çeşidin denenmesinde kullanılıp kullanılmadığı

*İzolasyon mesafesi içinde yetiştirilen diğer bitkiler de dâhil, ölçekli krokisinin eklenmesi.

b)Materyalin denenmesinden kaynaklanacak potansiyel etkiler de dâhil, her bir deneme alanındaki biyolojik çeşitliliğin tanımlanması:

*Deneme alanı, yönetilen bir ekosisteme mi yoksa doğal bir ekosistemi dâhildir?

*Deneme alanının, korunan alanlar, milli parklar ve kuş sığınma alanları gibi özel ekolojik öneme sahip alanlara ne kadar yakındır?

*Eğer yönetilen bir ekosistem söz konusu ise, en yakın doğal ekosisteme uzaklığı ne kadardır?

*Deneme alanındaki, kültür altıdaki veya yakın akraba türler belirtilecektir. Bu türlerin test edilen transgenik bitkiye uzaklığı ne kadardır? Eğer deneme alanı, belirli bir kültür bitkisinin minumum izolasyon mesafesi içinde ise, bu kültür bitkisi:

-Gıda maddesi üretimi amacıyla mı yetiştirilmektedir?

-Tohumluk üretimi, amacıyla mı yetiştirilmektedir?

-Islah nörserilerinden ibaret midir?

-Diğer deneysel amaçlar için midir?

-O bölgede veya yakınında nesli tehlikede olan türler var mıdır?

-Yerel faunanın deneme materyalini yiyerek zarar görme olasılığı var mıdır?

-Bunu önlemek için hangi tedbirler alınabilir?

Deneme Protokolü:

Madde 12-Deneme protokolünde yer alacak hususlar:

1.Alan denemesi ne zaman başlayacaktır?

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

2.Deneme alanının boyutları nedir?
3.İstenmeyen tozlaşmayı önleyici hangi izolasyon tedbirleri önerilmektedir?
Her bir deneme yeri için:
-İzolasyon mesafeleri
-Kenar veya koruyucu sıraların kullanım, boyut ve düzenleniş biçimleri
-Kafesler, kâğıt torbalar ve çiçek alma gibi polen hareketini önleyici fiziksel metotların kullanımı
Denetleme sırasında karışıklılığa yol açmamak için, izolasyon işlemi ve deneme lokasyonuyla ilgili ortaya çıkabilecek değişiklikler, en geç 10 gün içerisinde TAGEM'e bildirilir.
1.Materyalin ekilmesi:
*Ne kadar tohumluk kullanılacaktır?
*Tohumluk materyali nasıl paketlenecektir?
*Çoğaltım materyali elle mi yoksa makine ile mi ekilecektir?
*Tohumluğun, deneme alanından amaç dışı uzaklaştırılmasını önleyici hangi tedbirler alınacaktır?
*Deneme alanında, modifiye edilmemiş aynı veya akraba türlerin de, örneğin herbisitlere dayanıklılığın test edilmesi için kontrol parseli olarak, ekimi öngörülmekte midir?
*Ekimden artakalan tohum ne kadardır ve ne yapılacaktır?
5.İlaçlama:
*Denemede pestisit kullanılacak mıdır?
*Eğer kullanılacaksa bu, tescilli bir pestisit midir?
*Eğer tescilli ise, o üründe kullanım izni var mıdır?
*Pestisit uygulanacak toplam alan ne kadardır?
6.Hasat:
*Bitkilerin tohum bağlamasına izin verilecek midir?
*Eğer izin verilecekse, tohumlar veya hasat edilecek diğer bitki kısımları el veya makine ile mi hasat edilecektir?

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

*Hasat makine ile yapılacaksa, tohumluğun deneme alanının dışına yayılmasını önlemek için hangi tedbirler alınacaktır?
*Hasat artıkları nasıl yok edilecektir?
*Hasat edilmiş materyal ne kadardır ve bununla ne yapılacaktır? Eğer elde tutulmaya devam edilecekse nasıl muhafaza edilecektir?
*Elde hiç tohum kalmış mıdır? Eğer kalmışsa nasıl muhafaza edilecektir?
7.Deneme sonrası arazi kullanımı
a)Hasat sonrası dönemde, deneme alanı kimin yönetimi ve denetimi altında olacaktır?
b)Hasat sonrası dönemde, izolasyon mesafesi içindeki alan kimin yönetim ve denetimi altında olacaktır?
c)Hasat sonrası dönemde, denemenin kurulduğu bu alan hangi amaçla kullanılacaktır? (Kendi gelenler olup olmadığını anlamak için denemeyi takip eden yıllarda deneme alanında transgenik bitki ve akraba türleri yetiştirilmemelidir.)
8.Sonraki yıllarda yapılacak denetlemeleri kolaylaştırmak için deneme alanının sınırları nasıl işaretlenecektir?(Deneme alanının sınırları sabit kazıklarla işaretlenmelidir. Bu mümkün değilse, en yakındaki nirengi noktaları tespit edilmeli ve krokisi çıkarılmalıdır. Bu işaretler hasat sonrası kullanım döneminde de yerinde bırakılmalıdır.)
9.Tohum veya çoğaltım materyalinin kaza ile etrafa yayılması halinde ne gibi acil durum planları hazırlanmıştır?

Alan Denemelerinin İzlenmesi

Madde 14-Alan denemelerinin izlenmesinde:
1.Deneme süresince hangi izleme prosedürleri uygulanacaktır?
2.Deneme sonrası dönem için hangi izleme prosedürleri uygulanacaktır?
3.Deneme süresi ve deneme sonrası dönem için izleme sıklığını gösteren bir zaman çizelgesi verilecektir.
4.Bu deneme için herhangi bir denetimli izleme prosedürü uygulanacak mıdır?

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

(Örneğin, modifiye edilmemiş bitkiler veya akraba tür ve genuslara, modifiye edilmiş materyalden gen akışı olasılık ve frekansını belirlemek üzere yapılacak ekimler gibi)
5.İzleme sonuç ve /veya faaliyetleri nasıl kaydedilecektir?

Halka Yapılacak Bildirim
Madde 15-Halkın bu konuda bilgilendirilmesi için:
1.Kurulacak denemeler, yakın çevre halkına halka herhangi bir bildirim yapılmış mıdır?
2.Araştırmacı kuruluşlar, çalışanları ve çevre halkını bilgilendirmek ve uyarmak için hangi tedbirleri almışlardır?

Transgenik Bitkilerin Alan Denemesi ile İlgili Gereklilikler
Madde 16-Transgenik bitkilerden akraba ve yabani türlere polen transferi yoluyla gen aktarımını en aza indirmek üzere alınacak tedbirler:
1- İzolasyon Mesafeleri ve Yoketme Kuşakları
Yabancı tozlanma durumunun, herbisite dayanıklılık özelliğini, inceleyen çalışmalarında, hasat sonrası arazi kullanımında kısıtlamaları olan hastalık nörserilerinde ve özellikle insan sağlığı için endişe kaynağı teşkil eden özelliklere sahip transgenik bitkilerde izolasyon mesafesi artırılabilir; yabancı ot durumunda olan akraba türleri için ise azaltılabilir.
Eğer bu izolasyon mesafesi içinde akraba türler bulunuyorsa, denemeyi yürüten tarafından bu bitkilerin tohum bağlamadan önce uzaklaştırılması ve yok edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, deneme alanlarının sıkı bir şekilde izlenmesi şarttır. Eğer yok etme işlemi zamanında yapılmazsa hasat sonrası izleme ve kısıtlamalar, minumum izolasyon mesafelerini içine alacak şekilde düzenlenmek zorundadır.
2-Üreme organlarının alternatif izolasyon metodları:
Bitkiler arasında polen değişimini önlemek üzere:
a.Çiçeklerin torba içine alınması;
b.Bitkilerin çiçeklenme döneminden önce hasat edilmesi;

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

c.Polen olgunlaşmasından önce çiçek kısımlarının uzaklaştırılması;
d.Koruyucu sıralar veya polen tuzakları (kenar sıraları veya emniyet kuşakları) gibi tedbirler alınır.
Hasat sonrası deneme alanının kullanımı;
Denemeden sonra arta kalan bitki materyali alanın herbisitle muamelesi veya toprak işlemeyle ortadan kaldırılmalı ve deneme protokolünde bu işlemin yapılış şekli açıklanmalıdır. Alınan tedbirlere rağmen, özellikle hasadın yeterince erken yapılamadığı durumlarda, müteakip büyüme döneminde kendi gelen bitkiler şeklinde transgenik bitkilerin ortaya çıkması mümkündür. Kendi gelen bitkilerin yok edilmesini garanti etmek üzere, deneme tamamlandıktan sonra, bir izleme prosedürünün uygulanması şarttır. Denemeyi yürüten kuruluş deneme alanında, orijinal tohumluk üretiminin gerektirdiği rotasyon süresi kadar bir zamanda aynı veya akraba bir türü yetiştirmemeyi kabul etmelidir. Bu süre içerisinde, deneme alanı kendi gelenler ve tozlaşabildiği yabancı türler bakımından izlenecektir.

1. Diğer Gereklilikler

*Transgenik bitki tohumlarının yayılmasını önlemek için bütün ekim ve hasat ekipmanı, başka bir yere nakledilmeden önce iyice temizlenmelidir.
*Bazı türler için, tohum yayılmasını önlemek amacıyla bitkiler tam olgunluktan önce hasat edilmelidir.
*Uygun bir izleme yöntemi kullanılmalıdır. Tohumların kaza ile kontrolden çıkması halinde bunların bulunup yerine konulması için her türlü tedbir alınmalıdır.
*Gerek ekimden arta kalan ve gerekse hasat sonrası elde edilen, ekipman temizleme sonucu elde kalanlar ve koruyucu sıralardan elde edilenler de dahil olmak üzere, tüm materyal ısıtma, yakma ve derine gömme suretiyle yok edilmelidir. Söz konusu materyal hiçbir şekilde insan ve hayvan besin zincirine dâhil edilmemelidir.
*Denemeden arta kalan anız ve diğer bitki kısımları sürülerek toprağa karıştırılmalıdır.
*İzleme ve denetleme için her bir denemedeki tohum ve bitkilere ait ayrıntılı kayıtlar tutulmalıdır.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

*Araştırmacı kuruluş deneme raporunu, denemenin bitiminden sonra en geç 30 gün içerisinde TAGEM'e sunmak zorundadır.

Özel Durumlar

a)Yakın akraba olmayan türlerle tozlaşmanın tespiti: Eğer yakın akraba olmayan türlere toz verme tespiti çalışması yapılıyorsa, modifiye edilmemiş akraba türler bilinçli olarak izolasyon mesafesi içine ekilirler. Bununla beraber, transgenik bitkiler, doğrudan deneme konusu olmayan diğer bitkilerden tavsiye edilen izolasyon mesafesinde tutulmalıdırlar. Bu tip denemelerin sonucunda, modifiye edilmemiş deneme bitkileri de transgenik bitkiler gibi işlem görmelidirler.

b)Herbisit Etkinliğinin Tespiti: Bu tip çalışmalarda, akraba yabani otlar deneme sonunda tohum oluşturmadan önce uzaklaştırılmak ve yok edilmek şartıyla, deneme alanı içerisinde bırakılır. Bu durumda da, test edilen transgenik bitkilerini aynı türden ve tozlaşabildikleri diğer türlerden bir izolasyon mesafesi içerisinde bulunmaları gereklidir.

c)Hasat Sonrası Deneme Alanının Kullanımı: Bir deneme alanında, aynı genetik yapı içerisinde aynı gen veya genleri ihtiva eden transgenik bitkilerin birbirini izlemesi konusunda kısmi bir istisna uygulanabilir. Bu durumda hasattan sonra elde edilen tüm bitki kısımları yok edilmelidir. Ayrıca en son ekilen modifiye edilmiş bitki ile bunu izleyen aynı tür veya akraba türlere ait modifiye edilmemiş ıslah nörserileri, verim denemeleri veya ticari ürün veya tohumluk üretimleri arasındaki zaman süresi, arazi kullanım kısıtlamalarına uygun olacaktır.

d)Hastalık nörserileri: Hastalık ünokulumunu oluşturmak için bazen rotasyon süresinin kısaltılması gerekir. Dolayısıyla, hastalık nörserileri için ardışık bitki yetiştirme sistemlerine kısmi bir istisna getirilebilir. Ayrıca en son ekilen modifiye edilmiş bitki ile bunu izleyen aynı tür veya akraba türlere ait modifiye edilmemiş ıslah nörserileri, verim denemeleri veya ticari ürün veya tohumluk üretimleri arasındaki zaman süresi çizelge 1'de verilen arazi kullanım kısıtlamalarına uygun olacaktır.

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

e)İnsan sağlığı bakımından özellik arz eden vasıflar: Farmasötik ürünler gibi insan sağlığı bakımından potansiyel bir risk taşıyan vasıflara sahip bitkilerin alan denemeleri için çok daha sıkı gereklilikler söz konusu olabilir. Bu gereklilikler her bir tür ve vasıf için ayrı ayrı değerlendirilir ve etraftaki akraba kültür bitkileriyle kolayca tozlaşabilen transgenik bitkiler için özellikle kısıtlayıcıdır.

Deneme Sonuç Raporlarının Değerlendirilmesi

Madde 17-Alan denemelerine ait gelişme raporları ile sonuç raporlarının incelenerek, Makama sunulmak üzere Değerlendirme Raporlarını hazırlamaya 2 yıllık süre ile Bakanlık Makamı tarafından belirlenen veya görevlendirilen; 1 Nükleik Asit Teknoloğu, 1 Populasyon Genetiği Uzmanı, 1 Su Ürünleri Biyoloğu, 1 Patolog, 1 Mikrobiyolog, 1 Virolog, 1 Entomolog, 1 Moleküler Genetiği Uzmanı, 1 Orman Uzmanı, 1 Taksonomi Uzmanı, 1 Biyokimya Uzmanı, 1 Zoolog, 1 Tarla Bitkileri Biyoteknoloğu, 1 Bahçe Bitkileri Biyoteknoloğu, 1 Bitki Biyoloğu veya Botanik Uzmanı, 1 Veteriner, 1 Agronomist, 1 Ekoloji Uzmanı, 1 Epidemiyoloji Uzmanı, 1 Gıda İşleme Teknoloji Uzmanı, 1 Toksikoloji Uzmanı, 1 Halk Sağlığı Uzmanı, 1 İnsan Beslenmesi ve 1 Hayvan Besleme uzmanında oluşturulan "Bilimsel Komite" yetkilidir.

Bilimsel Komite Makamın daveti üzerine toplanır. Toplantı çalışma şekli komite tarafından belirlenir. Bilimsel Komite tarafından hazırlanan Değerlendirme Raporları bir tutanak ekinde Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne iletilir. Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, söz konusu raporlar hakkında Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün yazılı görüşlerini alır. Bu görüşlerle beraber raporları karar verilmek üzere Bakanlık Makamına iletir. Bakanlık Makamının kararı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yazılı olarak başvuru sahibine iletilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

Deneme Ücreti

Madde 18-Transgenik bitkilerin alan denemeleri ücretli olarak yapılır. Her bir alan denemesi için alınacak ücret, Bakanlık tarafından her yıl belirlenir.

Sorumluluklar

Madde 19-Transgenik türlerin alan denemeleri sırasında ortaya çıkabilecek insan, hayvan ve çevre sağlığı risklerinin sorumluluğu, çeşidin sahibi olan ve denenmesini talep eden kişi veya kuruluşa aittir. Alan denemesini yürüten araştırma kuruluşu, deneme protokolünün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmekten sorumludur.

Çizelge1.Minimum izolasyon mesafeleri ve hasat sonrası arazi kullanım kısıtlamaları

Bitki Türü	Minimum İzolasyon Mesafesi	Hasat Sonrası Arazi Kullanım Kısıtlaması
Yonca	**300 m**	**3 yıl**
Arpa	**3 m**	**2 yıl °**
Kanola (*Brassica napus)*	**200 m** (diğer *Brassica* türleri'nden uzaklık) **50 m** (yabancı ot durumundaki akraba bitkilere[1] uzaklık)	**3 yıl**
Brassica rapa*(Brassica campestris)*	**400 m** (*B. rapa* bitkilerinden uzaklık) **200 m** (diğer *Brassica* türlerinden uzaklık) **50 m** (yabancı ot durumundaki akraba bitkilere[1] uzaklık)	**5 yıl**
Brassica juncea (doğu hardalı)	**400 m** (*Brassica juncea* bitkilerinden uzaklık) **200 m** (diğer *Brassica* türlerinden uzaklık) **50 m** (yabancı ot durumundaki akraba bitkilere [2] uzaklık)	**5 yıl**
Mısır	**100 m**	**1 yıl**
Keten	**3 m**	**2 yıl**
Patates	**3 m;** yeni viral genler taşıyan patatesler için **60 m**	**2 yıl** (20 m.'lik bir çerçeve alan dahil)
Soya Fasulyesi	**3 m**	**1 yıl**
Çilek	**200m [3]**	**1 yıl**
Tütün	**400 m**	**1 yıl**
Domates	**20 m**	**1 yıl**
Buğday	**3 m ***	**2 yıl °**

EK–2 (Devam) Transgenik kültür bitkilerinin alan denemeleri hakkında talimat

[o])Hasat sonrası arazi kullanım kısıtlaması döneminde tahıl ekilemez.
[1])*Crucifera* genusundaki yabancı ot durumundaki akrabalara, *Diplotaxis muralis, Raphanus raphanistrum* (yabani turp) ve *Erucastrum gallicum* (köpek hardalı)'ı dahildir.
[2])Bir öncekilere([1])ek olarak, *Spanis arvensis* (yabani hardal).
[3])Sözkonusu olan yabancı ot durumundaki akrabalar, *Fragaria virginiana* ve *Fragaria chiloensis'*tir.
*)İzolasyon mesafesi, aynı zamanda, çavdar, triticale ve durum buğdayları için de geçerlidir.

EK–3 Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

BİRİNCİ KISIM
GENEL HÜKÜMLER

BİRİNCİ BÖLÜM
AMAÇ, KAPSAM VE TANIMLAR

AMAÇ

Madde 1-Bu Kanunun amacı; ülkemizde çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile bitki, hayvan ve insan sağlığının korunması için 4898 sayılı kanunla onaylanan Birleşmiş Milletler Cartagena Biyogüvenlik Protokolü de dikkate alınarak, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar (GDO) ve ürünleri ile ilgili faaliyetleri düzenlemek, denetlemek, izlemek üzere biyogüvenlik sistemini kurmak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamaktır.

KAPSAM

Madde 2-Bu kanun, araştırma, geliştirme, üretim, çevreye serbest bırakma, piyasaya sürme, kullanma, ithalat, ihracat, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme ve depolama dâhil olmak üzere GDO ve ürünlerini içeren faaliyetlere, bu faaliyetlerle ilgili gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine dair hükümleri kapsar.

TANIMLAR

Madde 3-Bu Kanunda geçen;

a)Bakanlık:Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nı,

b)Kurum:Bakanlığın ilgili kuruluşu olarak bu Kanunla kurulan ve bu Kanunun uygulanmasından sorumlu ve yetkili olan Biyogüvenlik Kurumu'nu,

c)Biyogüvenlik:İnsan, hayvan ve bitki sağlığını ve çevreyi korumak amacıyla, GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını,

d)Biyogüvenlik sistemi (çerçevesi):Biyogüvenliği sağlayan idari, hukuki ve kurumsal yapılanmanın tamamını,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

e)Protokol:4898 sayılı Kanunla onaylanan Birleşmiş Milletler Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'nü,

f)Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar(GDO):Modern biyoteknoloji kullanılarak genetik materyali değiştirilmiş olan, insan haricindeki bir organizmayı,

g)Modern biyoteknoloji:Geleneksel ıslah ve seleksiyonda kullanılmayan teknikler olan ve doğal fizyolojik üreme veya rekombinasyon engellerinin üstesinden gelen,

*Rekombinant deoksiribonükleik asidi (DNA) ve nükleik asidin hücrelere ya da organallere doğrudan enjekte edilmesini içeren *in vitro* (canlı organizmadan izole olarak uygulanan) nükleik asit tekniklerinin, ya da

*Sınıflandırılmış familyanın ötesinde hücre füzyonu tekniklerinin uygulanmasını,

h)GDO ürünleri:GDO içeren, GDO'lardan oluşan veya GDO'lardan elde edilen ürünleri,

ı)GDO'lardan elde ürünler:Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen ancak GDO'lardan oluşmayan veya bunları içermeyen ürünleri,

i)İzleme:Bir GDO ve ürününün çevreye serbest bırakılmasından ve/veya piyasaya sürülmesinden sonra, biyolojik çeşitlilik, bitki, hayvan ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini belirlemek üzere bir program dâhilinde yürütülen gözlem, analiz ve kontrolleri,

j)Biyolojik çeşitlilik:Türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği dâhil olmak üzere canlı organizmalar arasındaki farklılaşmayı,

k)Risk değerlendirme:GDO ve ürünlerinin, genetik değişiklikten dolayı, insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde, doğrudan veya dolaylı, derhal veya gecikmeli, sebep olabileceği risklerin ve risk kaynağının olumsuz etkiye sebep olma potansiyelinin test, analiz, deneme gibi bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecini,

l)Risk yönetimi:Risk değerlendirme sonucunda öngörülen ve/veya tahmin edilen olumsuz etkilerin gerçekleşmesini önlemek ve gerçekleşmesi durumunda zararı en az seviyede ve kontrol altında tutarak ortadan kaldırmak ve GDO ve ürününün izin verilen amaç ve kurallar dâhilinde kullanılmasını ve muamelesini sağlamak amacıyla alınan tedbirleri,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

m)Risk iletişimi:GDO ve ürünlerinin insan, hayvan ve bitki sağlığı, biyolojik çeşitlilik ve çevre üzerinde olabilecek olumsuz etkileri hakkında, GDO ve ürünlerini içeren her hangi bir faaliyeti yürüten ve bu faaliyetlerin izlenmesinde, kontrolünde ve denetlenmesinde görev alan kişi ve kurumlar arasında sağlanan bilgi alış-verişini,
n)Basitleştirilmiş işlem:GDO ve ürününün güvenli kullanımı hakkında mevcut bilgiye ve daha önce yapılmış olan risk değerlendirmesine dayanan basitleştirilmiş karar alma sürecini,
o)Kapalı kullanım:GDO'nun, kamu ve çevre ile etkileşiminin ve bunlar üzerindeki etkilerinin, biyolojik, kimyasal ve fiziksel engellerle tamamen önlenmesi amacıyla kontrol edildiği bir tesis, tesisat ya da diğer bir fiziksel yapı içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir işlemi,
ö)Muamele:Başta üretim, çevreye serbest bırakma, piyasaya sürme, kullanma, ithalat, ihracat, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama gibi, GDO üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir faaliyet ve işlemi,
p)Piyasaya sürme:Üçüncü tarafa satma, verme, değiş-tokuş, hibe etme, hediye etme, kiralama, gönderme, ihracat amacıyla yurtiçinde işleme ve ithalatı,
r)Ayırıcı kimlik:Aktarılan her bir gen için bir kod ve her bir GDO için ise taşıdığı genin kodunu da içeren numerik ve alfa numerik bir kodlama sistemini,
s)İzsürülebilirlik:Çevreye serbest bırakılan ve/veya piyasaya sürülen bir GDO'nun ve/veya ürününün, ilk ithalatçısına veya yurt içindeki ilk üreticisine kadar, üretim ve dağıtım zinciri boyunca her aşamada geriye dönük takibini, belirlenmesini ve tanımlanmasını,
ş)Eşik değer:Bir ürünün GDO ve/veya GDO ürünü olarak kabul edileceği, nicel GDO ve/veya GDO ürünü içeriğinin alt sınırını,
t)Alan denemesi:GDO'ların ve ürünlerinin çevre, biyolojik çeşitlilik, bitki, hayvan ve insan üzerindeki etkilerinin kontrollü koşullarda test edilmesi için, amaca göre laboratuvar, sera ve su alanları dâhil kontrollü şartlar altında gerçekleştirilen açık alan çalışmalarından bir veya birkaçını kapsayabilecek, denemeleri,
u)Deneysel çevreye serbest bırakma:GDO'nun harici çevre ile temasını önlemek için sınırlandırılmış ve kontrollü şartlar altında gerçekleştirilen çevreye salımı,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

ü)Çevreye serbest bırakma:GDO'nun genel kamu ve harici çevre ile temasının önlenmediği çevreye salımı,
v)Biyogüvenlik takas mekanizması:GDO ve ürünleri ile ilgili bilimsel, teknik, çevresel ve yasal bilgilerin ve bu ürünlere ilişkin deneyimlerin ulusal ve uluslararası seviyede alışverişinin kolaylaştırılması amacıyla kurulan bilgi alışverişi sistemini,
y)Beraber yetiştirme:GD bitkilerin klasik bitkilerle aynı yerde yetiştirilmelerini,
İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
TEMEL ESASLAR

İZİN
Madde 4- Ülkemizde bitki, hayvan ve insan sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı göz önünde bulundurularak ihtiyat prensibi çerçevesinde, bu kanun kapsamına giren GDO ve/veya ürünlerinin, ithalatı, çevreye serbest bırakma amacıyla piyasaya sürülmesi, gıda veya yem olarak veya işleme ve tüketim amacıyla piyasaya sürülmesi, kapalı kullanımı ve transiti izne tabidir.

İthalat başvurularının değerlendirmeye alınması için, GDO ve/veya ürünlerinin geliştirildiği ülkede yetiştirildiği ve/veya serbest satışının yapıldığını gösterir belgenin bulunması zorunludur.

GDO'ların ve ürünlerinin piyasaya sürülmesi veya kapalı kullanım izni verilmesinde aşağıdaki hususlar göz önüne alınır;
a)İnsan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı ile güvenliğinin tehdit edilmemesi,
b)Tüketicinin seçme özgürlüğünün ortadan kaldırılmaması,
c)Çevrenin materyal dengesinin ve ekosistem işleyişinin istenmeyen bozulmasına neden olunmaması,
d)GDO'nun kendisinin veya özelliklerinin istenmeyen şekilde çevreye yayılmaması,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

e)Biyolojik çeşitliliğin ve yerel çeşitlerin devamlılığının tehlikeye düşürülmemesi.
İzin süresi kararda belirtilir. İzin süresinin devamı için, başvuru sahibi, ilk verilen iznin süresi dolmadan en az 90 gün önce müracaat ederek iznin uzatılmasını talep edebilir. İznin uzatılması ile ilgili kurallar Kurum tarafından belirlenir.

BAŞVURU VE DEĞERLENDİRME

Madde 5-GDO ve ürünü ile ilgili izne tabi herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmeden önce, her bir GDO ve/veya ürünü için ithalatta ithalatçı, ülke içinde geliştirilen GDO'lar için ise gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından Kuruma başvuru yapılır.
Her bir başvuru ayrı ayrı değerlendirilir ve en geç 90 gün içinde başvuru sahibine karar alma ile ilgili işlemler hakkında bilgi verilir. Yapılan bir başvurunun sonucu diğer bir başvuru için emsal teşkil etmez.

GİZLİ BİLGİ

Madde 6-Başvurularda hangi bilgilerin gizli bilgi olacağı ile ilgili talep, başvuru sahibi tarafından yazılı olarak bildirilir. Bu bilgilerin gizliliğinin sağlanması için gerekli tedbirler alınır. Gizli bilginin açıklanması öncesinde, başvuru sahibi ile görüşme yapılarak açıklama ile ilgili karar verilir. Başvuru sahibinin başvurusunu geri çekmesi, durumunda, bu başvuru ile ilgili gizli bilgilerin açıklanabilmesi için kendisinden izin alınması şarttır. Başvuru sahibinin ve/veya ihracatçının adı ve açık adresi, GDO ve ürünlerinin kullanım amacı, sahip olduğu özellikler, ayırıcı kimlik bilgileri, bilinen ve bilimsel isimleri, transfer edilen genin alındığı organizma, alıcı ve verici organizmanın orijin ülkesi, transfer yönteminin genel tanımı, acil durumlarda uygulanacak olan yöntem ile planlar, risk değerlendirmesinin özeti, gizli bilgi olamaz.

RİSK DEĞERLENDİRME VE RİSK YÖNETİMİ

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Madde 7-Bu Kanunun 4. maddesine tabi olarak başvurusu yapılan GDO ve ürünleri için bilimsel esaslara göre ayrı ayrı risk değerlendirmesi yapılır. Kurum her bir vak'a için risk değerlendirmesinin kim tarafından yapılacağını belirler. Karar metni risk yönetimi ile uyum planı ve işlemlerini içerir. Risk değerlendirme ile ilgili tüm masraflar başvuru sahibi tarafından karşılanır.

HALKIN BİLGİLENDİRİLMESİ VE KATILIMI

Madde 8-GDO'lar, ürünleri ve bunların güvenli muamelesi hakkında, kamunun eğitimi, doğru bilgilendirilmesi, kamu bilincinin oluşturulması ve halkın zamanında bilgilenmesi ve karar sürecine katılımlarının sağlanması için ihtiyaç duyulan düzenlemeler Kurum tarafından yapılır.

GDO ve ürünlerinin kullanımları hakkında bilgiler ve alınan kararlar zamanında halka açılır. Kurum, halkın ve bu kanun kapsamındaki faaliyetleri gerçekleştirenlerin, Kanunun yaptırımlarını anlamalarına yardımcı olur ve halkın, biyogüvenlik takas mekanizmasında yer alan bilgilere erişim yolları dâhil olmak üzere, biyogüvenlik takas mekanizmasının işlevleri hakkında bilgiye erişimini sağlar.

Kurum, herhangi bir özel veya tüzel kişinin yazılı başvurusu üzerine, GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenliği konusunda gizli olmayan bilgileri verir.

SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRME

Madde 9-Başvuru hakkında karar verilmeden önce değerlendirilmek üzere, ürünün çevreye serbest bırakılması ve kullanılması sürecinde üretici, tüketici ve çiftçi üzerindeki etkilerinden kaynaklanacak sosyo-ekonomik bedelleri belirlemek üzere gerekli çalışmalar bilimsel esaslara dayanarak ayrı ayrı yapılır veya yaptırılır. Bir başvurunun sonucu diğer bir başvuru için emsal teşkil etmez.

KARAR VERME

Madde 10-Her bir GDO'nun ve ürünlerinin ilk kez ithalat, piyasaya sürme ve kapalı kullanım kararı, ayrı ayrı, risk değerlendirme ve sosyo-ekonomik değerlendirme

sonuçlarına dayanarak, Biyogüvenlik Kurumu tarafından alınır. Kararın olumlu olması halinde, alınan karar, iznin geçerlilik süresi, aynı GDO ve ürünlerini içeren ve karara konu olan faaliyetin yinelenmesinde uygulanacak işlemler, risk yönetimi, izleme planı ve izin sahibinin rapor verme yükümlülükleri dâhil olmak üzere uyum planı ile ilgili hükümleri de içerir.

Karar alma süresi GDO ve ürünlerinin özelliklerine ve kullanım amacına göre ihtiyaç duyulacak işlemlere bağlı olarak Kurum tarafından belirlenir ve başvuru sahibine Madde 5'e göre bildirilir.

Risk değerlendirmenin sonuçlarını değiştirebilecek yeni bilgi ve belgelerin ortaya çıkması veya izin sahibinin karardaki koşullara uymaması halinde, karar yeniden değerlendirmeye alınabilir.

Kararın olumsuz olması durumunda, karar başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir. Başvuru sahibi, kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması halinde, Kuruma başvurarak kararın gözden geçirilmesini isteme hakkına sahiptir. Bu durumda, Kurum, kendisine sunulan bilgileri dikkate alarak kararı gözden geçirir. Yeniden bir işlem yapılacaksa bunu başvuru sahibine yazılı olarak bildirir. Verilen nihai kararlar basılı olarak ve/veya elektronik ortamda yayınlanır.

YASAKLAR

Madde 11-Yasaklar aşağıda belirtilmektedir:

a)GDO ve ürünlerinin, verilen izinde belirtilen koşullar ve amaçlar dışında kullanılması ve/veya kullandırılması,

b)GDO ve ürünlerinin, bebek ürünleri ile küçük çocuk ek besinlerinde kullanılmak üzere özellikle geliştirilmiş olanlar hariç, bebek mamalarında ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanımı, bu tür ürünleri içeren bebek mamalarının ve küçük çocuk ek besinlerinin ithalatı ve ülke içinde dağıtımı,

c)Biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların korunması amacı için belirlenmiş genetik çeşitlilik merkezleri ile Korunan Alanlarına ve organik tarım yapılan alanlara

risk değerlendirmeye dayanarak Kurum tarafından belirlenecek mesafelerden daha yakın mesafelerde GDO üretimi yasaktır.

BASİTLEŞTİRİLMİŞ İŞLEM

Madde 12-Bu Kanunun amacına uygun olmak şartı ile GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesini temin eden yeterli tedbir, bilgi ve deneyimin mevcut olduğu durumlarda veya araştırma faaliyetlerinde karar almak için, sosyo-ekonomik etkiler de dikkate alınarak, basitleştirilmiş işlem uygulanabilir.
Basitleştirilmiş işleme müracaat için araştırma hariç aşağıdaki hususların karşılanması gerekir:
Alıcı canlı organizmanın taksonomisi ve biyolojisinin çok iyi biliniyor olması,
GDO'nun serbest bırakılacağı ortamda insan, hayvan, çevre sağlığı ve biyolojik çeşitliliğe olabilecek etkileri hakkında yeterli bilgi bulunması,
GDO'nun serbest bırakılacağı ortamdaki diğer canlı organizmalarla ilişkisi ile ilgili olarak kullanılabilecek daha önce yapılmış risk değerlendirmelerinden elde edilen olumsuz bir etki olmadığına dair bilginin mevcut olması,
Transfer edilen genetik materyalin tanımlanması ve transfer edildiği canlı organizma içinde belirlenmesi için detaylı verilerin bulunması,
Genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların çevreye yayılma risklerinin bulunmaması.
Araştırma amaçlı olan GDO ve ürünlerinin kapalı kullanımında basitleştirilmiş işleme müracaat için, faaliyeti yürütecek gerçek ve tüzel kişiler ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarının kapalı kullanım koşullarına ve standartlarını karşılaması ve kazara çevreye salım durumunda uygulanabilecek tedbirlerin mevcut olması gerekir.
Basitleştirilmiş işlemler ile ilgili hususlar Bakanlık tarafından belirlenir.

İZLEME VE ÜRÜN ANALİZİ

Madde 13- İzin verilmiş GDO ve ürünleri, çevreye serbest bırakılmasından ve/veya piyasaya sürülmesinden sonra, biyolojik çeşitlilik, bitki, hayvan ve insan sağlığı

üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, izinde verilen koşullara ve uyum programına uyulmasını sağlamak için, Kurumca görevlendirilen birimler tarafından izlenir.
Tespit ve kontrol işlemleri Kurum tarafından yeterliliği onaylanmış laboratuvarlar ağı tarafından gerçekleştirilir. İzin sahibi GDO ve ürünleriyle ilgili olarak yeni bir risk ya da risk şüphesini öğrendiği takdirde durumu derhal rapor etmek ve tedbir almakla yükümlüdür.

DENETLEME VE YÜRÜTME

Madde 14-Kurumun iznin ihlal edildiğine kanaat getirmesi için yeterli sebeplerin olması hali yanında, Kurum, yönetmeliklerle düzenlenen kurallara göre izindeki koşullarla ve ilgili tedbir ve rehberlerle uyumu belirlemek amacıyla da, herhangi bir alanı, tesisi, aracı veya aleti denetleme yetkisine sahiptir. Kurum, GDO ve ürünlerinin yasa dışı hareketi ve kullanımını önlemek için, sınır kontrolleri dâhil olmak üzere, etkin kontrol tedbirlerini temin etmek üzere, diğer kurumlarla işbirliği yapar.

İZNİN İPTALİ

Madde 15-İzin, izin koşullarının ihlali veya olası zarar ve risklerle ilgili yeni bilimsel bilgilerin edinilmesi durumunda iptal edilir. İzni iptal edilen GDO ve ürünleri toplatılır ve biyolojik çeşitlilik, bitki, hayvan ve insan sağlığına zararı tespit edilenler imha edilir. Toplatma, imha veya gerekli diğer tedbir giderleri, başvurusunu yapan özel ve/veya tüzel kişiler tarafından karşılanır.

BELGELEME, ETİKETLEME VE İZSÜRÜLEBİLİRLİK

Madde 16-GDO ve ürünlerinin ülkeye girişi ve ülke içinde hareketi, ürünün GDO içeriğine ilişkin bilgileri de kapsayan belgeler eşliğinde gerçekleştirilir. Belgeler, gerekli hallerde izin, tescil, sertifikasyon ve ruhsatlandırma ile ilgili dokümanları da kapsar.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Yönetmelik ve tebliğlerle Bakanlık tarafından belirlenen eşik seviyelerinin üzerinde olan, gıda, yem ve işleme amaçlı GDO ve ürünlerinin etiketinde, ürünün GDO içerdiği veya GDO ürünü olduğu belirtilir.İzsürülebilirliği sağlamak için her bir GDO ve ürününe ayırıcı kimlik verilir ve kayıt altına alınır.

Üretim ve ithal izni verilen GDO ve ürünlerinin kayıt altına alınması ve ürünün üretimden tüketime kadar takibinin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerini muamele edenler yetkili birime beyanda bulunmak, GDO ve ürünlerini belge eşliğinde taşımak ve etiketleme kurallarını uygulamakla yükümlüdür.

TAŞIMA, DEPOLAMA, AMBALAJLAMA

Madde 17-Her türlü GDO ve ürünlerinin öngörülebilecek riskleri dikkate alınarak, taşıma, depolama ve ambalajlamaya yönelik kurallar Bakanlık tarafından belirlenir.

İzin sahibi, aldığı izne konu olan GDO ve ürünlerinin satışı ve dağıtımı sırasında alıcıları taşıma, depolama ve ambalajlama gibi muamele işlemlerine ilişkin güvenlik kuralları ve tedbirleri hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür.

ACİL EYLEM PLANI

Madde 18-Kurum GDO ve ürünleri ile bunlara ilişkin her türlü faaliyet nedeniyle oluşabilecek olumsuz durumlar ile GDO ve ürünlerinin yasa dışı/amaç dışı hareketleri ve/veya kullanımı durumunda, çevre, biyolojik çeşitlilik, tarımsal üretim ve insan sağlığı üzerinde olabilecek zararların önlenmesine yönelik acil eylem planlarının zamanında hazırlanması ve uygulanmasından sorumludur.

İKİNCİ KISIM

KAPALI KULLANIM, PİYASAYA SÜRME VE TRANSİT

BİRİNCİ BÖLÜM

KAPALI KULLANIM

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

KAPALI KULLANIM KOŞULLARI, STANDARDİZASYON VE YETKİLENDİRME

Madde 19-Risk seviyesine bağlı olarak, GDO'lar ve ürünlerinin kapalı kullanımı Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenen kurallara tabiidir.

Kapalı kullanım koşullarında GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyet gösterecek gerçek ve tüzel kişiler ile Kamu Kurum ve Kuruluşları Bakanlıktan izin almak zorundadır.

BAŞVURU

Madde 20-Kapalı kullanım amacıyla ilk kez ithal edilecek veya piyasaya sürülecek her GDO ve ürünü için önceden başvuru yapılır.

Kapalı kullanım şartlarında araştırma yapmak için ithal edilecek risk taşımayan ve düşük risk taşıyan GDO'lar ve ürünleri için Bakanlık tarafından belirlenecek kurallar kapsamında bildirimde bulunulur.

KAPALI KULLANIMDA RİSK DEĞERLENDİRME

Madde 21-Kapalı kullanımı amaçlanan GDO'ların risk değerlendirmesi Kurum tarafından belirlenecek esaslara göre ayrı ayrı yapılır.

KAPALI KULLANIM İZNİ

Madde 22-Kapalı kullanım amacıyla verilen izin, aşağıdaki hususları içermelidir;

İznin geçerlilik süresi,

(a)Kullanım amacı,

(b)İzleme ve izsürülebilirlik koşulları,

(c)Belgeleme ve etiketleme koşulları,

(d)Ambalajlama ve nakil kuralları,

(e)Risk sınıfı ve risk yönetimi,

(f)Güvenlik ve acil durum tedbirleri,

(g)İşleme, atık ve artık imha koşulları,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

(h)Muhafaza koşulları,
(i)Raporlama.

İKİNCİ BÖLÜM
ÇEVREYE SERBEST BIRAKMA AMACIYLA PİYASAYA SÜRME

BAŞVURU
Madde 23-Üretim amacıyla yapılacak çevreye serbest bırakmak için ithal edilecek GDO ve ürünlerinin ilk ithalatı öncesinde, yurt içinde geliştirilen GDO'ların piyasaya sürmek amacıyla ilk kez çevreye serbest bırakılmasından önce başvuru yapılır. Kurum aynı GDO'nun izleyen ithalatları için uygulanacak kural ve işlemleri kararında belirtir.
Ülke içerisinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin çevreye salım amacıyla piyasaya sürülmesinden önce Kuruma yapılacak başvuruda yer alması gereken ve geliştirilen GDO'nun risk değerlendirmeleri için gerekli olan verileri elde etmek için yapılacak deneysel çevreye serbest bırakma ile ilgili talepler Kurum tarafından karara bağlanır.

RİSK DEĞERLENDİRME
Madde 24-Risk değerlendirmesi, çevreye serbest bırakma amaçlı GDO ve ürünlerinin ithalatından ve yurt içinde kullanımından önce, biyolojik çeşitlilik ile çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığı üzerindeki olası riskler esas alınarak, her GDO'nun ve ürünlerinin, olası alıcı çevre ve kullanım amacı için ayrı ayrı yapılır.

Risk değerlendirmesinde laboratuar, sera ve tarla testlerini içeren alan denemeleri ile gıda analizleri, toksisite ve alerji testleri yanında gerekli görülen diğer testlerin yapılması zorunludur.

ÇEVREYE SERBEST BIRAKMA AMACIYLA PİYASAYA SÜRME İZNİ

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Madde 25-Çevreye serbest bırakılma amacıyla verilen piyasaya sürme izni, aşağıdaki hususları içermelidir;
(a)Tedarik ve çevreye serbest bırakma koşulları,
(b)İznin geçerlilik süresi,
(c)Kullanım amacı ve kısıtlamaları
(d)İzleme ve izsürülebilirlik koşulları,
(e)Belgeleme ve etiketleme,
(f)Atık ve arıtım koşulları,
(g)Risk yönetimi ve aşamalı üretim planlaması,
(h)Acil durum tedbirleri,
(i)Ambalajlama, muhafaza ve nakil kuralları,
(j)Raporlama.

BERABER YETİŞTİRME

Madde 26- GD bitki ve klasik ürünlerin beraber yetiştirilmeleri ile ilgili kurallar Bakanlık tarafından belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GIDA, YEM, İŞLEME VE TÜKETİM AMACIYLA PİYASAYA SÜRME

BAŞVURU

Madde 27- Gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla ithalatı yapılan veya ülke içinde geliştirilen GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesi amaçlandığında, GDO ve ürününün ilk kez ithalatından ve/veya piyasaya sürülmesinden önce Kuruma başvuru yapılır.

GIDA, YEM, İŞLEME VE TÜKETİM ÜRÜNLERİNDE EŞİK DEĞER

Madde 28-Gıda olarak işleme ve tüketim, hayvan yemi olarak işleme ve tüketim, gıda ve yem dışında amaçlar için işleme ve tüketim amacıyla ithal edilecek ve/veya

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

piyasaya sürülecek ürünlerde GDO ve ürününün özelliklerine göre GDO eşik değeri Kurum tarafından belirlenir.

RİSK DEĞERLENDİRME

Madde 29-Gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla ithal edilecek ve/veya piyasaya sürülecek GDO ve ürünlerinin risk değerlendirmesi, gıda güvenliği, çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığı ile biyolojik çeşitlilik üzerindeki olası riskler esas alınarak, Kurum tarafından ayrı ayrı yapılır.

KULLANIM AMACIYLA PİYASAYA SÜRME İZNİ

Madde 30-Bu madde kapsamında gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla verilen piyasaya sürme izni, aşağıdaki hususları içermelidir;

(a)İznin geçerlilik süresi,

(b)Kullanım amacı ve kısıtlamaları

(c)İzleme ve izsürülebilirlik koşulları,

(d)Belgeleme ve etiketleme koşulları,

(e)Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları,

(f)Risk yönetimi ve piyasa denetimi,

(g)Acil durum tedbirleri,

(h)İşleme ve atık arıtım koşulları,

(i)Raporlama.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TRANSİT VE İHRACAT KURALLARI

TRANSİT

Madde 31-GDO ve ürünlerinin transiti, İthalatçı ve İhracatçı Devletlerin onay belgelerinin beyan edilmesini takiben en geç 60 gün içinde verilecek yazılı izinde belirtilen koşullara ve 4458 sayılı Gümrük Kanununa uygun olarak gerçekleştirilir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

İHRACAT

Madde 32-GDO ve ürünlerinin ihracatında, Protokol hükümlerine uyulmasının sağlanmasından ve ithalatçı tarafından Protokol kapsamında istenen bilgilerin temin edilmesinden ihracatçı sorumludur.

ÜÇÜNCÜ KISIM
BİYOGÜVENLİK KURUMU

BİRİNCİ BÖLÜM
Biyogüvenlik Kurumu

BİYOGÜVENLİK KURUMU

Madde 33-Bu Kanunla verilen görevleri yapmak üzere kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve malî özerkliğe sahip Biyogüvenlik Kurumu kurulmuştur. Kurumun ilişkili olduğu Bakanlık Tarım ve Köyişleri Bakanlığıdır. Kurumun merkezi Ankara'dadır.

KURUMUN GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 34-Kurumun görev ve yetkileri aşağıda sayılmıştır:

(a)Bu Kanunda belirtilen esas, usul ve işlemlerin uygulanmasını sağlamak;

(b)Biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik olarak, kazara çevreye salımlar veya kaçak kullanımlar ile mücadele dâhil olmak üzere, uzun vadeli bilimsel ve sosyoekonomik araştırma, değerlendirme ve planlama yapmak, strateji geliştirmek ve uygulamak;

(c)Ülkesel biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların korunması ve değerlendirilmesi için strateji geliştirmek, uygulamak ve/veya uygulatmak;

(d)Bu Kanuna ilişkin bütün mevzuatı ve standartları hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek;

(e)Kanunun uygulanması için gerekli olan araştırmaları ve analizleri yapmak üzere laboratuar ve enstitüleri kurmak, görevlendirmek, özel sektörün, üniversitelerin, belediyelerin ve kamu kurum ve kuruluşlarının laboratuarlarını ve diğer tesislerini

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

yetkilendirmek, kullanılacak analiz testlerinin geliştirilmesi, testlerin kabulü ve uygulanması ile ilgili usul ve esasları belirlemek;

(f)Biyoteknolojinin güvenli kullanımını sağlamak için standartlar geliştirmek, uygulamak ve uygulatmak;

(g)Biyogüvenliğin sağlanması için, ülke içinde gerekli denetleme, kontrol, izleme ve raporlama işlemlerini yapmak ve/veya yaptırmak, tehlike durumlarında gerekli tedbirleri almak ve/veya aldırmak için planlar geliştirmek ve uygulamak;

(h)Kanunun uygulanması için gerekli olan hallerde geçici veya kalıcı olarak, Bakanlar Kurulu kararıyla il ve/veya bölge müdürlükleri kurmak;

(i)Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine aykırılık bulunduğuna ilişkin iddiaları incelemek, sonuçlandırmak ve Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine aykırılık tespit ettiği durumlarda idari para cezası vermek ve faaliyetten men etmek;

(j)Kurul kararıyla bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik ve tebliğler çıkarmak.

(k)Protokolün uygulanması, hükümlerine uyulması, uluslararası rapor verme yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, Protokol ve ilgili diğer anlaşma ve düzenlemelerin hazırlanma ve uygulanma sürecinde ülke politikasının belirlenmesi ve temsil edilmesi için düzenlemeler yapmak;

(l)Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün Ulusal Odak Noktası ve Ulusal Yetkili Merci olarak sorumluklarını yerine getirmek ve gerekli düzenlemeleri yapmak;

(m)Cartagena Biyogüvenlik Protokolü uygulaması olan Takas Mekanizmasını kurmak, geliştirmek ve idame ettirmek;

(n)Uluslararası alanda Biyogüvenlik ile ilgili konularda ülkemizi temsil etmek, uluslararası kuruluşlara üye olmak, ülkesel görüş oluşturmak için koordinasyonu sağlamak;

(o)İhracatçıların Protokol hükümlerine uyması ve GDO ve ürünleri ile ilgili gerekli bilgileri sağlamasını temin etmek;

(p)GDO ve ürünleri hakkında tüketicinin, kamuoyunun ve ilgili tarafların doğru bilgilere ulaşması için ve karar sürecine katılımı için gerekli düzenlemeleri yapmak.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul ve Kurum yetkilerini, düzenleyici işlemler tesis ederek ve özel nitelikli kararlar alarak kullanır. Yönetmelik ve tebliğler Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulur.
Kurum, görevlerinin yerine getirilmesinde resmi ve özel bütün kurum, kuruluş ve kişilerden belge, bilgi ve görüş isteyebilir. Belge, bilgi ve görüşlerin istenilen süre içinde verilmesi zorunludur.
Kurum personeli ile Kurul üyeleri görevlerini yerine getirmeleri sırasında Kuruma, ilgililere ve üçüncü kişilere ait gizlilik taşıyan bilgileri ve ticarî sırları, bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

Kurumun teşkilâtı

Madde 35- Kurumun teşkilâtı;

a) Yönetim Kurulu,

b) Başkanlık,

c) Hizmet birimlerinden oluşur.

KURUM BÜTÇESİ

Madde 36- Kurumun gelirlerinin, giderlerini karşılaması esastır. Kurum bütçesi 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerinde belirlenen usul ve esaslara göre hazırlanır ve kabul edilir.
Kurum gelirleri bir bankada açılacak hesapta toplanır. Kurumun gelirleri ile giderleri arasındaki olumlu fark, kurum bütçesinde öngörülen harcamalar dikkate alınarak, her üç ayda bir en geç izleyen ayın onbeşine kadar hazineye aktarılır. Ancak, gereken durumlarda genel bütçeden kuruma aktarma yapılabilir.

KURUMUN GELİRLERİ

Madde 37-Kurumun gelirleri aşağıda belirtilmiştir:

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

(a)Kurumun yapacağı hizmetler karşılığında alınacak ücretler,
(b)Bu Kanun kapsamında yapılan başvurularda, başvuru sahibinden tahsil edilecek başvuru bedeli,
(c)İthalatına izin verilen GDO ve ürünlerinden alınan fonlardan yapılacak %0,3'lük kesintiler,
(d)GDO'lar ve ürünleri ve bunlarla ilgili işlem ve faaliyetlerden dolayı uygulanacak cezalar,
(e)Eğitim, kurs, seminer ve toplantı faaliyetlerinden elde edilecek gelirler,
(f)Her türlü basılı evrak, form, doküman ve yayınlardan elde edilecek gelirler,
(g)Genel bütçeden yapılacak yardımlar,
(h)Proje karşılığı yurt içi ve yurt dışından sağlanacak kaynaklar,
(i)Sigorta yapan kuruluş tarafından Kurum'a ait gelirler hesabına bir ay içinde yatırılacak GDO'lar ve ürünlerinin sigortalanmasında kesilecek %0.01'lik pay,
(j)Kuruma ait taşınmazların gelirleri,
(k)Yukarıda sayılan gelirlerin nemalandırılması ile elde edilecek gelirler,
(l)Diğer gelirler.
Kuruma ait gelirler T.C. Merkez Bankası veya Türk bankalarından birisi nezdinde açılacak bir hesapta toplanır ve yılsonunda hesapta kalan miktar Genel Bütçeye gelir olarak yazılır.
Kurumun malları Devlet malı hükmünde sayılır, haczedilemez, rehnedilemez. Süresinde ödenmeyen Kurum gelirleri 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre takip ve tahsil edilir. Kurumun tahsil edilemeyen geliri para cezası niteliğinde olması halinde ceza tutanakları ilgili vergi dairesine aktarılarak tahsili 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılır. Vergi daireleri tarafından tahsil edilen para cezaları Kurum hesaplarına aktarılır ve genel bütçeye gelir kaydedilir.
Kurumun, bu maddenin b, c, d, g ve i bentlerinde belirtilen gelirleri, işlemleri ve gayrimenkulleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır, davalarda teminat aranmaz.

KURUMUN GİDERLERİ

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Madde 38- Kurumun giderleri, Kurul kararıyla yürürlüğe giren yıllık bütçeye göre yapılır. Kurumun bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe, bütçe yılının başlamasından önceki otuz gün içinde hazırlanır. Kurumun bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin yıllık malî raporu ve bütçe kesin hesabı Bakanlar Kurulu Kararı ile ibra edilir.
Kurumun yıllık hesapları ile gelir ve harcamalarına ilişkin iş ve işlemleri, Sayıştay denetimine tâbidir.

İKİNCİ BÖLÜM
Yönetim Kurulu

KURULUN OLUŞUMU
Madde 39- Kurumun karar organı biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşan Biyogüvenlik Yönetim Kuruludur. Biyogüvenlik Yönetim Kurulu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (3), Çevre ve Orman Bakanlığı (2), Sağlık Bakanlığı (1) ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (1) bağlı olduğu Devlet Bakanlığının önerisi ve Bakanlar Kurulunun ataması ile oluşturulur. Kurul üyesi olabilmek için 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) fıkrasının (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı bentlerinde belirtilen şartları taşımak ve yüksek lisans mezunu olmak gerekir. Yönetim Kurulu üyelerinin Kurumun iştigal konularında yargılama, inceleme, denetleme, uygulama veya danışma konularında fiilen en az 5 yıllık tecrübeye sahip olması, bu konularla ilgili olan kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ya da özel sektörde en az 10 yıldır çalışıyor olması ve ulusal ve uluslararası biyogüvenlik mevzuatı açısından kanıtlanmış niteliğe ve deneyime sahip olması şartı aranır. Kurumun kuruluşundan beş yıl sonra yapılacak atamalarda, Kurul üyelerinden bir kişinin kurumun meslek personeli veya ana hizmet birimi amiri yahut başkan yardımcısı olarak çalışmış olması zorunludur.
Bakanlar Kurulu, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca teklif edilen üyelerden birini başkan, birini de ikinci başkan olarak görevlendirir. Yönetim Kurulu Başkanı aynı zamanda Kurum Başkanıdır.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul üyeliklerine atananların meslekî tecrübeleri atamaya ilişkin Bakanlar Kurulu kararının gerekçesinde belirtilir ve atama kararı bu gerekçe ile birlikte Resmî Gazetede yayımlanır.

GÖREV SÜRELERİ

Madde 40- Kurul başkanı ve üyelerinin görev süreleri altı yıldır. Süresi biten başkan ve üyeler yeniden atanamazlar. Kurul başkanı hariç olmak üzere, ilk atanan üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. İkinci yılın sonunda kur'a sonucu üyelikleri sona eren üyeler bir defalığına tekrar atanabilir. Başkanlığın veya üyeliğin görev süresi dolmadan herhangi bir sebeple boşalması halinde, boşalan yere bir ay içinde 39. maddedeki esaslara göre atama yapılır. Bu şekilde atanan kişiler, yerine atandıklarının süresini tamamlar ve bu şekilde atananlardan iki yıl veya daha az süreyle görev yapanlar bir defalığına tekrar atanabilir.

Kurul başkan ve üyelerinin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemez. Ancak, ciddî hastalık veya sakatlık nedeniyle iş göremeyecekleri, atanmaları için gerekli şartları kaybettikleri veya durumlarının 39. maddeye aykırı olduğu anlaşılan kurul başkan ve üyelerinin görevleri Bakanlar Kurulu kararı ile sona erdirilir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48. maddesinin (A) fıkrasının (5) numaralı bendinde öngörülen suçlarla ilgili olarak haklarında ceza davası açılan kurul başkan ve üyeleri, davanın açıldığı mahkeme tarafından tedbiren görevden uzaklaştırılabilir.

YASAKLAR

Madde 41- Kurul başkan ve üyeleri, bilimsel amaçlı ders ve konferans gibi etkinlikler hariç olmak üzere, kurumdaki resmî görevlerinin yürütülmesi dışında kalan resmî veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, kurumun düzenlemek ve denetlemekle yetkili olduğu sektör veya alanla ilgili sermaye piyasası araçlarına sahip olamazlar.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul başkan ve üyeleri ile eş ve velâyeti altındaki çocukları, göreve başlamadan önce maliki oldukları menkul kıymetlerden, Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin olanlar hariç, kurulun düzenlemek ve denetlemekle sorumlu olduğu sektör veya alanla ilgili her türlü sermaye piyasası araçlarını eş, evlâtlık, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları dışındakilere otuz gün içinde satmak suretiyle elden çıkarmak zorundadır.

Birinci ve ikinci fıkra hükümleri kurum personeli hakkında da uygulanır. Danışmanlık ve avukatlık gibi hizmetleri yürütmek üzere kurumla sözleşme yapanlar sözleşme süresince kurumun faaliyet alanında başka iş yapamazlar.

Kurul üyeleri, görevlerinden ayrılmalarını izleyen iki yıl içinde kurumun denetlemekle ve düzenlemekle görevli olduğu sektör ve alandaki özel kuruluşlarda görev alamazlar. Bu fıkra hükmüne uymayanlara 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen cezalar verilir.

Kurul üyeleri atandıkları ve görevlerinin sona erdiği tarihten itibaren bir ay içinde mal beyanında bulunurlar. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümleri saklıdır.

YEMİN

Madde 42- Kurul başkan ve üyeleri, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu huzurunda, görevlerinin devamı süresince kurulun işlerini tam bir dikkat, dürüstlük ve tarafsızlık ile yürüteceklerine, kanun hükümlerine aykırı hareket etmeyeceklerine ve ettirmeyeceklerine dair yemin ederler. Yemin için yapılan başvuru Yargıtay tarafından acele işlerden sayılır. Kurul başkan ve üyeleri yemin etmedikçe göreve başlayamazlar.

KURULUN ÇALIŞMA ESASLARI

Madde 43- Kurul görevini yaparken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci ve kişi kurulun kararını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul en az haftada bir defa olmak üzere, gerekli hallerde toplanır. Toplantıyı kurul başkanı, yokluğunda ikinci başkan yönetir. Her bir toplantının gündemi toplantıdan en az bir gün önce başkan, yokluğunda ikinci başkan tarafından hazırlanarak kurul üyelerine bildirilir. Gündem maddelerine geçmeden önce başkan tarafından kurumun faaliyetleri hakkında kurula bilgi verilir. Gündeme yeni madde eklenebilmesi için toplantı başlamadan önce bir üyenin öneride bulunması ve önerilen maddenin gündeme eklenmesinin kurulca kabul edilmesi gerekir.

Kurul en az beş üyenin hazır bulunması ile toplanır ve en az dört üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Ancak, toplantıda karar için gerekli nisabın sağlanamadığı durumlarda bir sonraki toplantıda oylarda eşitlik olması halinde başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılarak karar alınır. Kurul kararı tutanakla tespit edilir ve karar tutanağı toplantı esnasında toplantıya katılan tüm üyeler tarafından imzalanır.

Kurul kararı, alındığı toplantı tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirilmek zorundadır. Kurulun düzenleme mahiyetinde olmayan kararları, gerekçeleri, varsa karşı oy gerekçeleri ve imzaları ile birlikte tekemmül ettirildikleri tarihte yürürlüğe girer.

Geçerli mazereti olmaksızın bir takvim yılında toplam üç toplantıya katılmayan veya bir toplantıya katıldığı ve karşı oy kullanmadığı halde kurul kararlarını süresi içinde imzalamayan veya karşı oy gerekçesini süresi içinde yazmayan kurul üyeleri, üyelikten çekilmiş sayılır. Bu durum kurul kararı ile tespit edilir.

Kurul üyeleri kendisi, eşi, evlâtlıkları ve üçüncü derece dâhil kan ve ikinci derece dâhil kayın hısımlarıyla ilgili konularda müzakere ve oylamaya katılamazlar.

Kurulun düzenleme ve denetleme mahiyetindeki kararları, tekemmül etmesinden itibaren en on beş iş günü içinde ilgili bakanlığa gönderilir. İlgili bakanlık kurul kararlarına karşı süresi içinde iptal davası açabilir.

Kurul ikincil düzenlemeleri hazırlarken, katılımı ve saydamlığı sağlamak üzere, ilgili tarafların görüşlerine başvurur.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul tarafından alınan düzenleyici nitelikteki kararlar yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderilir ve en geç yedi gün içinde Resmî Gazete'de yayımlanır.
Kurul, yayımlanması ülke ekonomisi ve kamu düzeni açısından sakıncalı olan denetleyici nitelikteki kararların yayımlanmamasına karar verebilir.
Yaptırım öngören kararlar dâhil tüm kurul kararları, tekemmül etmeleri ve ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uyarınca tebliğ edilmeleri veya usulüne uygun olarak duyurulmaları ile birlikte uygulanabilir ve para cezaları tahsil edilebilir hale gelir.

KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 44- Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:
a)Kuruma yapılan başvuruları, Kurum tarafından hazırlanan değerlendirme raporlarını esas alarak, karara bağlamak,
b)İzleme, denetleme ve kontrol raporlarına dayanarak, izin iptali, belli alanlar veya belli GDO ve ürünleri için yasaklama ve ihtiyat tedbirleri de dâhil olmak üzere, Biyogüvenlik ile ilgili diğer kararları almak,
c)Kanun kapsamına giren konularda ikincil düzenlemeleri yapmak ve kararlar almak,
d)Kurumun ana stratejisini, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak, kurumun hizmet birimleri ve bunların görevleri hakkında öneride bulunmak,
e)Kurumun ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçesini görüşmek ve karara bağlamak,
f)Kurumun performansını ve malî durumunu gösteren raporları onaylamak,
g)Başkanın önerisi üzerine, başkan yardımcıları ve daire başkanlarını atamak,
h)Taşınmaz mal alımı, satımı, kiralanması konularındaki önerileri görüşüp karara bağlamak,
ı)Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Başkanlık ve Hizmet Birimleri

BAŞKANLIK
Madde 45- Başkanlık, kurul kararlarını uygulamakla ve diğer konularda kurula yardımcı olmakla görevlidir. Başkanlık, başkan, başkan yardımcıları ve hizmet birimlerinden oluşur.

BAŞKAN
Madde 46- Kurul başkanı, kurumun da başkanı olup, genel yönetim ve temsilinden sorumludur. Bu sorumluluk, kurum çalışmalarının yürütülmesi, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde kamuya duyurulması görev ve yetkilerini kapsar. Başkana, yokluğunda ikinci başkan vekâlet eder.

BAŞKANIN GÖREV VE YETKİLERİ
Madde 47- Başkanın görev ve yetkileri şunlardır:
a)Kurul toplantılarının gündemini, gün ve saatini belirlemek, toplantıları idare etmek, gündeme alınmayan başvurular hakkında gerekli işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin olarak kurula bilgi vermek,
b)Kurul kararlarının yayımlanmasını veya tebliğini sağlamak, bu kararların gereğinin yerine getirilmesini temin etmek ve uygulanmasını izlemek,
c)Hizmet birimlerinden gelen önerilere son şeklini vererek kurula sunmak,
d)Kurulun belirlediği stratejilere, amaç ve hedeflere uygun olarak, kurumun yıllık bütçesi ile malî tablolarını hazırlamak,
e)Kurul ile hizmet birimlerinin uyumlu, verimli, disiplinli ve düzenli bir biçimde çalışmasının en üst düzeyde organizasyonu ve koordinasyonunu sağlamak, kurum hizmet birimleri arasında çıkabilecek görev ve yetki sorunlarını çözmek,
f)Yıllık faaliyet raporlarını hazırlamak, amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine göre faaliyetlerin değerlendirmesini yaptırmak ve bunları kurula sunmak,

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

g)Kurumun faaliyet gösterdiği alanda strateji, politikalar ve ilgili mevzuat ile kurum ve çalışanların performans ölçütleri hakkında çalışma ve değerlendirme yapmak,
h)Kurumun diğer kuruluşlarla ilişkilerini yürütmek ve kurumu temsil etmek,
i)Kurul tarafından atanması öngörülenler dışındaki kurum personelini atamak,
j)Kurum başkanı adına imzaya yetkili personelin görev ve yetki alanını belirlemek,
k)İdarî konulardaki diğer görevleri yerine getirmek.
ı)Cartagena Biyogüvenlik Protokolü Ülkesel Odak Noktası ve Yetkili Otorite görevini yürütmek, gerektiği durumlarda bu görevlerini Kurum personeline devretmek,
Başkan, Kurul ile ilgili olmayan görev ve yetkilerinden bir bölümünü, sınırlarını açıkça belirlemek ve yazılı olmak kaydıyla, alt kademelere devredebilir.

BAŞKAN YARDIMCILARI

Madde 48- Başkana, başkanlığa ilişkin görevlerinde yardımcı olmak üzere iki başkan yardımcısı atanır. Başkan Yardımcıları, en az 4 yıllık üniversite eğitimi almış, kamu hizmetinde 10 yılını doldurmuş, en az bir yabancı lisanı iyi derecede bilen Kurum personeli arasından Başkanın teklifi ve Kurulun kararı ile atanır. Başkan Yardımcılarını görev süreleri 6 yıl olup en fazla bir defa atanabilirler. Kurumun kuruluş yılına mahsus olmak üzere ilgili Kamu kurum ve kuruluşlarında Biyogüvenlik ve Biyoteknoloji konusunda en az 5 yıl çalışmış olan, en az bir yabancı lisanı iyi derecede bilen Kamu hizmetinde 10 yılını doldurmuş personel arasından Başkanın teklifi ve Kurulun kararı ile atanır.

HİZMET BİRİMLERİ

Madde 49-Kurumun hizmet birimleri, daire başkanlıkları şeklinde teşkilâtlanmış ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşur.

Kurumun ana hizmet birimleri şunlardır:

A. Kurum Başkanlığı

1. Kurul Sekreterliği
2. Kurum Özel Kalem Müdürlüğü

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

B. Daire Başkanlıkları:
1. Koordinasyon ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
2. Denetim İzleme ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
3. Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı
4. Teknik İşler Dairesi Başkanlığı
5. Bilgi İşlem ve Enformasyon Daire Başkanlığı

Hizmet birimleri, Kanunda belirtilen faaliyet alanı, görev ve fonksiyonlara uygun olarak kurumun teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir. Daire Başkanları, en az 4 yıllık üniversite eğitimi almış, kamu hizmetinde 10 yılını doldurmuş, en az bir yabancı lisanı iyi derecede bilen Kurum personeli arasından Başkanın teklifi ve Kurulun kararı ile atanır. Daire Başkanlarının görev süreleri 4 yıl olup en fazla iki defa atanabilirler. Kurumun kuruluş yılına mahsus olmak üzere ilgili Kamu kurum ve kuruluşlarında Biyogüvenlik ve Biyoteknoloji konusunda en az 5 yıl çalışmış olan, en az bir yabancı lisanı iyi derecede bilen Kamu hizmetinde 10 yılını doldurmuş personel arasından Başkanın teklifi ve Kurulun kararı ile atanır.

İhtiyaç duyulan alanlarda sayıları beşi geçmemek üzere başkanlık müşaviri görevlendirilebilir.

KURUM PERSONELİNİN STATÜSÜ

Madde 50-Kurum hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, idarî hizmet sözleşmesi ile sözleşmeli olarak istihdam edilen personel eliyle yürütülür. Kurum emrinde yeteri kadar uzman, uzman yardımcısı, meslek personeli, idari ve destek personeli ile kariyer dışı ihtisas personeli çalıştırılabilir.

Kurum personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir. Kurul, ihtiyaca uygun kuruluş ve kadro statülerinin düzenlenmesinde serbesttir. Kadroların iptali ve ihdası Kurulca yapılır.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurumun kadro adedi, Kurum Personelinin derecesi ile kadroların kullanım durumları ekli cetvellerde (Ek I, II ve III) verildiği gibidir. Cetvel III' de Serbest Kadro sütununda gösterilen kadrolar Kurumun ilişkili olduğu Bakanlık ve diğer Bakanlıklardan konu uzmanlarının nakli yapılarak doldurulur. Bağlı Kadrolar ise, Kurumun teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile serbest bırakılır.

Geçicilik veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki hizmetler Bakanlıkça tespit olunur. Bu işlerde çalışacak personel hakkında vekâlet veya istisna akdi hükümleri uygulanır. Uzman yardımcılığına ve memurluğa ilk defa atanacaklar yapılan merkezî yarışma sınavıyla belirlenenler arasından Kurum tarafından seçilir.

Kurum personelinin mesleğe giriş ve yeterlik sınavlarına, görev, yetki ve sorumluluklarına, çalışma esas ve usullerine ilişkin hususlar Kurul kararıyla yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.

Kurum personeline ilişkin kadroların ihdası ve iptali ile kullanılmasına dair esas ve usuller Kurul tarafından belirlenir.

Kurumun ana hizmet birimlerinde uzmanlık gerektiren işlerde meslek personeli çalıştırılması esastır. Ana hizmet, danışma ve yardımcı hizmet birimlerinde istihdam edilecek personelin nitelikleri Başkanın teklifi üzerine kurulca belirlenir.

Kurumda çalışan personel başka kamu kurum ve kuruluşlarında geçici olarak görevlendirilemez.

Kurul üyeleri ve kurum personeli, Türk Ceza Kanunu açısından memur sayılır. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca soruşturma izinleri kurul başkan ve üyeleri için ilişkili bakan, kurum personeli için ise kurum başkanı tarafından verilir.

MESLEK PERSONELİ

Madde 51-Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, ziraat mühendisliği, biyoloji, su ürünleri mühendisliği, gıda mühendisliği, orman mühendisliği, kimya mühendisliği, tıp, veterinerlik, eczacılık, çevre mühendisliği,

bilgisayar mühendisliği, sosyoloji, uluslar arası ilişkiler, işletme, iktisat, ekonomi ve hukuk alanlarında meslek personeli ve diğer personel eliyle yürütülür. Meslek personeli, Baş Uzman, Uzman, Uzman Yardımcısı ile 4 yıllık lisans eğitimi almış diğer personeli kapsar.

BİYOGÜVENLİK UZMAN YARDIMCILIĞINA ATAMA

Madde 52- Biyogüvenlik uzman yardımcılığına atanacaklarda aşağıdaki nitelikler aranır:

(a)Ziraat mühendisliği, biyoloji, su ürünleri mühendisliği, gıda mühendisliği, orman mühendisliği, tıp, veterinerlik, eczacılık, çevre mühendisliği, moleküler biyoloji ve genetik mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, işletme, iktisat, hukuk, sosyoloji ve uluslar arası ilişkiler bölümlerinden yahut bunlara denkliği kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olmak,

(b)Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak,

(c)İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birinde yapılacak yabancı dil sınavında başarılı olmak,

(d)Kurumda çalışmayanlar, sınavın yapıldığı yılın Ocak ayının ilk günü itibariyle otuz yaşını doldurmamış olmak. Ancak, kurumda çalışanlar içerisinden Uzman Yardımcılığına başvuracak olanlarda yaş sınırı aranmaz. Bu durumda olanların Kurumda en az üç yıldır çalışıyor olmaları gerekir.

(e)Kurumun kurulduğu yılda kendi kurumlarında Biyogüvenlikle ilgili konulardan herhangi birinde 5 yıl süre ile çalışmakta olanlar, yaş kısıtlaması olmaksızın, açılacak ilk uzman yardımcılığı sınavına girme hakkına sahiptir.

(f)Gerekli diğer şartlar Kurulca çıkarılacak sınav yönetmeliğinde belirlenir.

BİYOGÜVENLİK UZMANLIĞI VE BİYOGÜVENLİK BAŞUZMANLIĞI

Madde 53- 52. maddeye göre uzman yardımcılığına atananlar, üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak kaydıyla konuları ile ilgili hazırlayacakları ya da daha önce

hazırlamış oldukları uzmanlık tezinin Kurulca kabul edilmesi halinde “Biyogüvenlik Uzmanı” unvanını alırlar. Biyogüvenlik Uzmanı olanlar arasından yüksek lisansını tamamlamış ve en az 5 yıl Uzman olarak çalışan, olumlu sicil almış meslek personeli arasında Kurum tarafından yapılacak sınavda başarılı olanlara boş kadro durumuna göre ve başarı sırası esas alınarak “Biyogüvenlik Baş Uzmanı” unvanı verilir. Aynı notu alanlar arasından daha kıdemli olanlara öncelik verilir. Biyogüvenlik Baş Uzmanlığı için yapılan sınav 3 yıl için geçerlidir.

DENETÇİ VE KONTROLÖR

Madde 54- Kurum, kanunda belirtilen görevlerle ilgili denetleme ve kontrol hizmetlerini, meslek personeli arasından Kurum tarafından yapılacak yarışma sınavı ile atanacak Denetçi ve Kontrolörler eliyle yürütür. Kurumun kuruluş ilk kez denetçi ve kontrolör olarak atanacaklarda, konu ile ilgili kurum ve kuruluşlarda en az 3 yıldır çalışıyor olmak, denetçiler için en az 10 ve kontrolörler için ise en az 5 yıllık kamu hizmetini tamamlamış olmak şartları aranır.

EMEKLİLİK VE HİZMET SÜRELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Madde 55- Kurul başkan ve üyeliklerine atananlar ile kurum personeli 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tâbidir. Emeklilik ve diğer bakımlardan kurul başkanı bakanlık müsteşarı, kurul üyeleri müsteşar yardımcısı; başkan yardımcıları genel müdür, daire başkanları genel müdür yardımcısı ile denk statüde kabul edilir. Kurul başkan ve üyeliklerinde geçirilen süreler makam, temsil ve hâkim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar için yüksek hâkimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde geçmiş sayılır.

Emeklilik açısından kurum meslek personeline, kazanılmış hak aylık dereceleri itibariyle karşılık gelen Başbakanlık uzman ve uzman yardımcıları için tespit edilen ek gösterge ve makam tazminatı uygulanır.

Kurul başkan ve üyeliklerine atananlardan atama yapılmadan önce kanunla kurulmuş diğer sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olanların, istekleri halinde bu kurumlara bağlılıkları devam eder ve bunlar hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmaz.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurul başkan ve üyeliklerine atananların kurulda görev yaptıkları sürece önceki görevleriyle olan ilişikleri kesilir. Ancak kamu görevlisi iken üyeliğe atananlar, memuriyete giriş şartlarını kaybetmemeleri kaydıyla, görev sürelerinin sona ermesi veya görevden ayrılma isteğinde bulunmaları ve otuz gün içinde eski kurumlarına başvurmaları durumunda atamaya yetkili makam tarafından bir ay içinde mükteseplerine uygun bir kadroya atanır. Atama gerçekleşinceye kadar bunların almakta oldukları her türlü ödemelerin kurum tarafından yapılmasına devam olunur.
Bir kamu kurumunda çalışmayanlardan kurul başkan ve üyeliğine seçilip yukarıda belirtilen şekilde görevi sona erenlere, herhangi bir görev veya işe başlayıncaya kadar, almakta oldukları her türlü ödemeler, kurum tarafından verilmeye devam edilir. Bu fıkrada belirtilen nedenlerle üyeliği sona erenlere Kurum tarafından yapılacak ödeme üç ayı geçemez.
Bu hükümler, akademik unvanların kazanılması için gerekli şartlar saklı kalmak üzere, üniversitelerden gelen başkan ve üyelerle kurum personeli hakkında da uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU
Madde 56- Kanun kapsamında yapılan başvurularda verilen bilgilerin yeterliliği, başvuruya konu olan GDO ve ürünlerinin risk değerlendirmesi için gereken deney, deneme, analizler ve bunların sonuçları hakkında bilimsel görüş oluşturmak üzere bilimsel danışma kurulu kurulur.
Bu kurulun üyeleri, Üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bu konuda araştırma yapan kurumların teklif ettiği, konu ile ilgili bilimsel yeterliliği kanıtlanmış veya biyoteknoloji alanında serbest çalışan bilimsel tecrübesi ve en az doktorası olan, kariyer sahibi kişiler arasından ihtiyaç duyulabilecek alanlarda, Biyogüvenlik Kurumu Yönetim Kurulu'nca belirlenir ve ihtiyaca göre Kurum Başkanı tarafından toplantıya çağrılır.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

ETİK KURUL

Madde 57- GDO'larla ilgili faaliyetlerin ve Kanun kapsamında verilecek piyasaya sürme ve kullanma izinlerinin fayda-zarar analizi ile hukuk ve etik kurallara uygunluğu konusunda görüş oluşturmak ve canlıların modern biyoteknoloji araştırma, geliştirme ve deneysel amaçlı kullanımlarının hukuk ve etik kurallara uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak üzere Kurum bünyesinde bir etik kurul kurulur.

Etik kurul, Kurumlarınca görevlendirilen, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığından 1'er; Üniversitelerin ilgili bölümleri ve konu çerçevesinde etkinlik gösteren Gönüllü Kuruluş temsilcilerinden akademik kariyer sahibi; Ziraat, Biyoloji, Hukuk, Tıp, Veteriner, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi ve Ahlak alanlarında çalışmış ve araştırma yapmış toplam 11 üyeden oluşur.

Etik kurul, Kurum Başkanı tarafından toplantıya çağrılır. İhtiyaç halinde Kurum başkanı tarafından konu uzmanları ve Gönüllü Kuruluş temsilcileri toplantılara davet edilir.

ULUSAL BİYOGÜVENLİK DANIŞMA KURULU

Madde 58- Kanun kapsamına giren konularda genel kamu istişaresinin sağlanması amacıyla ilgili Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilciler, üniversitelerin ilgili bölümlerinden temsilciler ve Gönüllü Kuruluş temsilcilerden oluşan Ulusal Biyogüvenlik Danışma Kurulu kurulur. Bu kurul, Kurum Başkanının daveti üzerine yılda en az 1 kez toplanır. Ulusal Biyogüvenlik Danışma Kurulunun teşkili ve çalışma esaslarına ait kurallar Kurul tarafından belirlenir.

KURUMDA BAŞKA KURULUŞ PERSONELİNİN GÖREVLENDİRİLMESİ

Madde 59- Kurumun görev alanı ile ilgili konularda genel bütçeye dâhil daireler ile katma bütçeli idareler ve kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışanlar kurumlarının

muvafakati ile Kurumda görevlendirilebilir. Bu personel, kurumlarından maaşsız izinli sayılır ve aylık, ödenek, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî ve sosyal hak ve yardımları Kurumla ilgili arasında imzalanacak sözleşmede belirlenir. İzinli oldukları sürece memuriyetleri ile ilgili özlük hakları devam ettiği gibi, bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır, terfileri başkaca bir işleme gerek duyulmadan süresinde yapılır. Üniversite öğretim elemanları uzmanlıklarına uyan işler için, 4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 38 inci maddesine göre Kurumda görevlendirilebilir.

DÜZENLEME HAZIRLIKLARI

Madde 60- Kurum her türlü faaliyetinde, kuruluş kanununda verilen yetkiler saklı kalmak kaydıyla, kalkınma planı, yıllık program ve hükümet programında yer alan ilke, strateji ve politikaları öncelikle gözetir.

Kurum, faaliyette bulunduğu sektöre yönelik ikincil düzenlemeleri hazırlarken, sektör stratejisi ve politikaları ile ilişkisinin kurulması bakımından ilişkili bakanlığın; kalkınma planı ve yıllık programla ilişkisinin kurulması açısından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşünü alır. En geç otuz gün içinde cevap verilmezse görüş verilmiş sayılır.

Kurumun hazırlayacağı ikincil düzenleme taslakları kamuoyunun bilgisine sunulmak üzere en az yedi gün süreyle uygun vasıtalarla duyurulur.

KURUL KARARLARINA KARŞI YARGI YOLU

Madde 61- Yönetim Kurulunun kararları kesindir. Kurulun düzenleyici ve denetleyici nitelikteki kararlarına karşı açılacak davalar ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülür. Danıştay, kurul kararlarına karşı yapılan başvuruları acele işlerden sayar.

KURUMLAR ARASINDAKİ YETKİ UYUŞMAZLIĞI

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Madde 62- Diğer bir kurumca yetki alanına müdahale edildiği iddiası ile kurum tarafından Başbakanlığa yapılan başvuru üzerine, Danıştay'dan alınacak istişarî görüş Başbakanlık tarafından ilgili taraflara bildirilir.

DENETİM

Madde 63- Kurumlarda hukuka uygunluk denetimi, malî denetim ve performans denetimi yapılır. Kurumların iç denetimi başkan; dış denetimi ise Sayıştay tarafından yapılır.

Kurum, faaliyetlerine ilişkin olarak her yılın Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait kararları, yaptığı ikincil düzenlemeler ile bunların ekonomik ve sosyal etkilerini analiz eden bir faaliyet raporu hazırlar. Faaliyet raporu, ayrıca, kurumun performans hedefleri ile uygulama sonuçlarının karşılaştırılmasını ve değerlendirilmesini de içerir. Kurumun yıllık faaliyet raporu, malî tabloları ve bütçe kesin hesabı Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Yıllık faaliyet raporu, Sayıştay'ın malî denetim raporu ile 43. maddenin dokuzuncu fıkrasının son cümlesinde belirtilenler dışındaki kurul kararları ve ikincil düzenlemeler, işlemler, araştırma ve soruşturmalar her yılın Mayıs ayı sonunda kurumun internet sayfasında ve resmî bültenleriyle kamuoyunun bilgisine sunulur.

Kurumların denetimi konusunda 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri saklıdır.

HİZMET SATIN ALMA

Madde 64- Geçici veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki işler için hizmet satın alınması esastır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

HUKUKİ VE CEZAİ SORUMLULUK

BİRİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ SORUMLULUK VE TELAFİ

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

SORUMLULUĞA İLİŞKİN TEMEL İLKELER

Madde 65- GDO ve ürünleriyle ilgili faaliyetler nedeniyle biyolojik çeşitliliğe, bitki, hayvan ve insan sağlığına ve çevreye gelen zararlardan doğacak sorumluluğun belirlenmesinde, GDO ve ürünlerini kapalı kullanımda kullananlar yanında, çevreye serbest bırakma veya yem, gıda, işleme ve tüketim amaçlı piyasaya sürenler ile diğer kişilerin sorumluluklarına ilişkin genel esaslar aşağıda yer almaktadır.

a-Bu kanun kapsamında izne tabi olan faaliyetlerden GDO'ların kapalı kullanımı, çevreye serbest bırakılması veya gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla piyasaya sürülmesi için izin alma zorunluluğu olduğu halde, bu faaliyetleri izinsiz olarak gerçekleştirenler, bu faaliyetleri sonucunda genetik değişim ile bağlantılı olarak meydana gelen her türlü zarardan sorumludur.

b-GDO ve ürünlerini, kapalı kullanımda kullananlar ile çevreye serbest bırakma veya gıda, yem, işleme ve tüketim amacıyla yurt içinde piyasaya sürülmesi için izin alma zorunluluğu olanlar, GDO'ların izinli olarak piyasaya sürülmesi nedeniyle biyolojik çeşitliliğe, bitki, hayvan ve insan sağlığına ve çevreye gelen zararlardan sorumludurlar. Zararların genetik değişimle bağlantılı olması ve zarara sebep olan organizmaların tarım veya orman ürünleri içinde yer almaları ya da tarım veya orman ürünlerinden türetilmiş olmaları sorumluluğun varlığının tespitinde göz önünde tutulur.

GDO'ları izin koşullarına uygun olmayan bir şekilde muameleye tabi tutmak suretiyle veya başka bir yolla yukarıda belirtilen zararların ortaya çıkmasına ya da sonuçlarının ağırlaşmasına sebep olanların sorumluluğu saklıdır.

c-GDO'ların izinli olarak piyasaya sürüldüğü durumlarda, organizmaların genetik olarak değiştirilmesiyle ilişkili olarak ortaya çıkan zararlardan, bu organizmaların hatalı olmasına bağlı olarak piyasaya sürme izni alanlar, ticari olarak üretenler, işleyenler, dağıtanlar ve pazarlayanlar müştereken ve müteselsilen sorumludur. İzin sahibi izne konu olan GDO ve ürünlerini üretecek, işleyecek, dağıtacak ve pazarlayacak olanları, ortaya çıkabilecek zararlar, yükümlülükleri ve sorumlulukları hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Olası bütün koşullar göz önüne alındığında haklı olarak beklenen güvenliği garanti edemeyen GDO'lar hatalı sayılır. Bir hatanın belirlenmesinde durumun özellikleri, GDO'nun taşıdığı risk ve neden olduğu zararlar yanında, GDO'nun kamuya sunulma ve olası kullanım biçimi ve piyasaya sürülme zamanı da göz önünde tutulur.
GDO'dan elde edilmiş bir ürün, tek başına daha sonra geliştirilmiş ve daha iyi özelliklere sahip bir ürünün sonradan piyasaya sürülmesi nedenine dayanarak hatalı sayılamaz.
d-Ortaya çıkan bir zararın GDO'lardan kaynaklandığının kabul edilmesi için, zararın organizmaların sahip olduğu yeni özelliklerden, organizmaların yeniden üretiminden veya değiştirilmesinden, ya da organizmaların değiştirilmiş materyalinin başka organizmalara geçişinden kaynaklanması gerekir.
e-Zararın bir mücbir sebepten veya zarar göreninin, ya da üçüncü bir tarafın ağır kusurundan kaynaklandığını ispat edenler sorumluluktan kurtulurlar.
f-GDO ve ürünlerinin zarara sebep olduğu durumlarda Borçlar Kanunu'nun 42-47 ve 49-53. maddeleri ile Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un bu kanuna aykırı olmayan hükümleri de uygulanır.

ÇEVREYE VERİLEN ZARARLAR

Madde 66- GDO'ları muameleye tabi tutanlar, muamele nedeniyle çevrede zararın meydana gelmemesi veya sonuçlarının ağırlaşmaması için risk değerlendirmesi sonucunda belirlenen tedbirler nedeniyle oluşacak masrafları karşılamakla yükümlüdürler. Sorumlular çevrenin zarar görmüş veya tahrip olmuş unsurlarının eski haline getirilmesi veya aynı değerdeki unsurların yerine konması için yapılması gerekli masrafları da karşılar.
Zarar gören veya tahrip olan çevre unsuru bir ayni hak konusu değilse ya da hak sahibi durumun gerektirdiği girişimlerde bulunmuyorsa, meydana gelen zararın tazminini talep hakkı yetkili idari makama aittir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

ZAMANAŞIMI

Madde 67- GDO'ların ve ürünlerinin neden olduğu zararların tazmin edilmesini talep hakkı, zarar görenin, zarardan ve zarar vereni öğrenmesinden itibaren 3 yıl ve her halde zararı doğuran olayın öğrenilmesinden itibaren 30 yıl sonra düşer. Aynı süreler müteselsilen sorumlu olanlardan talepte bulunma hakkı için de geçerlidir.

İSPAT YÜKÜ VE RE'SEN ARAŞTIRMA İLKESİ

Madde 68- GDO'lardan veya ürünlerinden kaynaklanan bir zarar meydana geldiğini iddia eden kimse, zararın nedenini ispatlamakla yükümlüdür. Ancak, zararın nedeni kesin olarak ispat edilemediğinde veya zararın nedeninin iddia sahibi tarafından ispatlanmasının beklenemeyeceği durumlarda, mahkeme güçlü emarelere dayanarak da karar verebilir.

GDO'ların sebep olduğu zararlardan kaynaklanan davalarda re'sen araştırma ilkesi uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

CEZAİ HÜKÜMLER

11. MADDEDEKİ YASAK FİİLLERE İLİŞKİN CEZAİ HÜKÜMLER

Madde 69- Bu kanunun 11. maddesinde düzenlenen yasak fiillerden GDO ve ürünlerinin yetkili birim tarafından izin verilen amaç dışında kullanılması fiilini gerçekleştirenlere (3) seneden (6) seneye kadar hapis cezası ve ayrıca (10) bin YTL'ndan (20) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir. İzin amacı dışında kullanım sonucunda bir zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası (3) seneden ve adli para cezası da (15) bin YTL'ndan az olamaz.

Bu Kanunun 11. maddesinde düzenlenen yasak fiillerden GDO ve ürünlerini bebek mamaları ve küçük çocuk ek besinlerinin üretiminde kullananlara (3) seneden (6) seneye kadar hapis cezası ve ayrıca (10) bin YTL'ndan (20) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir. GDO ve ürünlerinin bebek mamalarının kullanımı sonucunda bir zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası (5) seneden ve adli para cezası

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

da (15) bin YTL'ndan az olamaz. Bu Kanunun 11. maddesinde düzenlenen ve Biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların korunması amacı için belirlenmiş genetik çeşitlilik merkezleri ile Korunan Alanlarına ve organik tarım yapılan alanlara risk değerlendirmeye dayanarak Kurum tarafından belirlenen mesafelerden daha yakın mesafelerde GDO üretimi yapanlara (2) seneden (4) seneye kadar hapis cezası ve ayrıca (2) binYTL'ndan (4) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir. Böyle bir üretim sonucunda zarar meydana gelmesi halinde verilecek hapis cezası (3) seneden ve adli para cezası da (3) bin YTL'ndan az olamaz.
Yasak fiilleri gerçekleştiren kişi ve kuruluşlar GDO'lar ve ürünleri ile ilgili izin verme yetkisine sahip makam tarafından GDO'larla ilgili tüm faaliyetlerden men edilir.

YETKİLİ BİRİME YAPILACAK BAŞVURULARDA GERÇEĞE AYKIRI BEYANDA BULUNULMASI HALİNDE UYGULANACAK CEZAİ HÜKÜMLER

Madde 70- Bu kanun kapsamında yetkili birime yapılan başvurularda gerçeğe aykırı beyanda bulunanlara (1) seneden (3) seneye kadar hapis cezası verilir. Bu tür gerçeğe aykırı beyana dayanılarak bu kanun kapsamında izne tabi olan herhangi bir faaliyet için izin alınması ve bu izne dayanılarak faaliyetin gerçekleştirilmesi halinde izni alanlara (3) seneden (6) seneye kadar hapis cezası verilir. Gerçekleştirilen faaliyet sonucu zarar meydana gelmesi halinde verilecek ceza (5) seneden az olamaz.
İlgili makam tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunan şirketin GDO'larla ilgili her türlü faaliyetten men'ine karar verilir. Kapalı kullanım amacıyla yapılan başvurularda gerçeğe aykırı beyanda bulunulması halinde ilgili kurum ve kişi (3) sene süresince GDO'ların kapalı kullanımına ilişkin faaliyetlerde bulunmak amacıyla başvuruda bulunamaz. Bu kişi veya kurumların GDO'larla ilgili olarak yürüttüğü diğer tüm faaliyetlere ilişkin izinler de iptal edilir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

KANUNUN 13. MADDESİNDE DÜZENLENEN "İZLEME"YE İLİŞKİN OLARAK İLGİLİ BAŞVURU SAHİBİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMEMESİ HALİNDE UYGULANACAK CEZAİ HÜKÜMLER

Madde 71- 13. maddede izleme kapsamındaki GDO ve ürünlere ilişkin risk ya da risk şüphesini öğrendiği halde yetkili birime derhal bildirmeyen başvuru sahiplerine (50) bin YTL idari para cezası verilir. Başvuru sahibinin öğrenmiş olduğu risk ya da risk şüphesini Yetkili Birime bildirmemesi nedeniyle zarar ortaya çıkması halinde (3) seneden (6) seneye kadar hapis cezası verilir. Risk ya da risk şüphesini derhal bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi ve kuruluşların GDO'larla ilgili tüm faaliyetlerden menine ilgili makam tarafından karar verilir. Ayrıca, bu kişi veya kurumların GDO'larla ilgili olarak yürüttüğü diğer tüm faaliyetlere ilişkin izinler de iptal edilir.

BU KANUN KAPSAMINDA İZNE TABİ FAALİYETLERİN İZİNSİZ, İZİN SONA ERDİKTEN SONRA VEYA İZNİN İPTALİ DURUMUNDA GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE UYGULANACAK CEZAİ HÜKÜMLER İZİNSİZ ÇEVREYE SERBEST BIRAKANLARA UYGULANACAK CEZALAR

Madde 72- Bu Kanun kapsamında GDO ve ürünlerini izinsiz olarak, izin sona erdikten sonra veya izni iptal edildiği halde çevreye serbest bırakanlara (2) seneden (4) seneye kadar hapis ve (20) bin YTL'ndan (40) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

İzinsiz olarak veya iznin iptal edilmiş olduğu hallerde çevreye serbest bırakma sonucunda;

a-Hayvan sağlığı ve çevre açısından bir tehlike meydana gelmesi halinde (3) seneden (5) seneye kadar hapis ve (30) bin YTL'ndan (50) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

b-İnsan sağlığı açısından tehlike meydana gelmesi halinde (4) seneden (6) seneye kadar hapis, (40) bin YTL'ndan (60) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

c-Hayvan sağlığı ve çevre açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (5) seneden (8) seneye kadar hapis cezası ve (50) bin YTL'ndan (80) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir

d-İnsan sağlığı açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (6) seneden (79) seneye kadar hapis cezası ve (50) bin YTL'ndan (100) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

Bu maddede yazılı fiilleri işleyenlere GDO ve ürünleriyle ilgili çevreye serbest bırakma izni verilmez.

Bu maddede düzenlenen fiiller bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde fiili işleyenlerin cezai sorumluluklarına ek olarak tüzel kişilere (100) bin YTL idari para cezası verilir ve bu tüzel kişilere GDO ve ürünleriyle ilgili olarak çevreye serbest bırakma izni verilmez.

İzinsiz olarak çevreye serbest bırakılan GDO ve ürünlerine el konulur ve gerekli görüldüğü takdirde bunlar imha edilir. İmha ve el koyma masrafları izinsiz faaliyette bulunanlara ve ilgili tüzel kişilere aittir.

İZİNSİZ KAPALI KULLANIM HALİNDE UYGULANACAK CEZALAR

Madde 73-Bu Kanun kapsamında GDO ve ürünlerinin izinsiz olarak, izin sona erdikten sonra veya izni iptal edildiği halde kapalı kullanımını gerçekleştirenlere

2 bin YTL idari para cezası verilir. Bu fiili işleyenlere (3) seneye kadar GDO ve ürünleriyle ilgili kapalı kullanım izni verilmez.

İzinsiz kapalı kullanımın gerçekleştirilmesi sonucu;

a-Hayvan sağlığı ve çevre için tehlike meydana gelmesi halinde (1) seneden (3) seneye kadar hapis cezası ve (3) bin YTL'ndan (5) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

b-İnsan sağlığı açısından tehlike meydana gelmesi halinde (1) seneden (3) seneye kadar hapis cezası ve (10) bin YTL'ndan (15) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

c-Hayvan sağlığı ve çevre açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (5) seneden (8) seneye kadar hapis cezası ve (15) bin YTL'ndan (30) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

d-İnsan sağlığı açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (6) seneden (9) seneye kadar hapis cezası ve (50) bin YTL'ndan (100) bin YTL'na liraya kadar adli para cezası verilir.

2. fıkranın a, b., c., d bentlerinde düzenlenen fiilleri işleyenlere (5) sene süreyle GDO ve ürünleriyle ilgili çevreye serbest bırakma izni verilmez.

Bu maddede düzenlenen fiiller bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde fiilli işleyenlerin cezai sorumluluklarına ek olarak tüzel kişilere (100) bin YTL adli para cezası verilir ve bu tüzel kişilere (3) sene süreyle GDO ve ürünleriyle ilgili kapalı kullanım izni verilmez.

İzinsiz olarak kapalı kullanıma tabi tutulan GDO ve ürünlerine el konulur ve gerekli görüldüğü takdirde bunlar imha edilir. İmha ve el koyma masrafları izinsiz faaliyette bulunanlara ve ilgili tüzel kişilere aittir.

İZİNSİZ GIDA, YEM VE İŞLEMEDE KULLANIM HALİNDE UYGULANACAK CEZALAR

Madde 74-Bu Kanun kapsamında GDO ve ürünlerini izinsiz olarak, izin sona erdikten sonra veya izni iptal edildiği halde gıda, yem ve işlemesinde kullananlara (34) seneden (56) seneye kadar hapis ve (30) bin YTL'ndan (50) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir. İzinsiz olarak gıdalarda kullanılan GDO'ların bebek mamalarına bulaşması halinde GDO'ları izinsiz olarak gıdalarda kullananlara (45) seneden (78) seneye kadar hapis cezası ve (50) bin YTL'ndan (100) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.

İzinsiz olarak veya iznin iptal edilmiş olduğu hallerde gıda, yem ve işlemede kullanım sonucunda;

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

a-Hayvan sağlığı ve çevre açısından tehlike meydana gelmesi halinde (43) seneden (6) seneye kadar ağır hapis cezası ve (40) bin YTL'ndan (60) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.
b-İnsan sağlığı açısından tehlike meydana gelmesi halinde (5) seneden (7) seneye kadar hapis cezası ve (60) bin YTL'ndan (100) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.
c-Hayvan sağlığı ve çevre açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (6) seneden (9) seneye kadar hapis cezası ve (60) bin YTL'ndan (100) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.
d-İnsan sağlığı açısından bir zarar meydana gelmesi halinde (7) seneden (10) seneye kadar hapis cezası ve (1150) bin YTL'ndan (200) bin YTL'na kadar adli para cezası verilir.
1. fıkrada ve 2. fıkranın a, b., c., d bentlerinde düzenlenen fiilleri işleyenlere (5) sene süreyle GDO ve ürünleriyle ilgili gıda, yem ve işlemede kullanım izni verilmez.
Bu maddede düzenlenen fiiller bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde fiilli işleyenlerin cezai sorumluluklarına ek olarak tüzel kişilere (200) bin YTL idari para cezası verilir ve bu tüzel kişilere (5) sene süreyle GDO ve ürünleriyle gıda, yem ve işlemede kullanma amaçlı izin verilmez.
İzinsiz olarak gıda, yem ve işlemede kullanılan GDO ve ürünleri ile bunları içeren ürünlere el konulur ve gerekli görüldüğü takdirde bunlar imha edilir. İmha ve el koyma masrafları izinsiz faaliyette bulunanlara ve ilgili tüzel kişilere aittir.

İZİNSİZ TRANSİT VE KAÇAKÇILIK İÇİN UYGULANACAK CEZALAR

Madde 75-GDO ve ürünlerinin Kaçakçılık Kanunu kapsamında düzenlenen suçlara konu olması halinde, ilgili Kanun'da öngörülmüş olan cezalar iki katına kadar arttırılarak uygulanır. Ayrıca suç konusu GDO ve ürünlerine el konulur, bunların güvenli şekilde muhafazası sağlanır ve gerekli hallerde bunlar imha edilir. El koyma, muhafaza ve imha nedeniyle yapılması gerekli masraflar kaçakçılık suçunu işleyenlere yüklenir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

TECİL, PARAYA ÇEVİRME VE YARGI YOLU

Madde 76-Bu Kanun kapsamında suç olarak düzenlenen fiilleri işleyenlere verilecek cezalar tecil edilemez ve para cezasına çevrilemez.

Bu Kanunda yer alan idari cezalara karşı genel hükümlere göre idare mahkemelerinde dava açılabilir.

BEŞİNCİ KISIM
YÖNETMELİKLER VE YÜRÜRLÜK

BİRİNCİ BÖLÜM
YÖNETMELİKLER

Madde 77-Bu Kanunun uygulanması ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yönetmelikler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde Kurum tarafından çıkarılır.

Gıda, yem, işleme ve diğer amaçlarla piyasaya sürme ve kullanım kapsamında başvuru, basitleştirilmiş işlem, karar verme, risk değerlendirme ve yönetimi, izin, ruhsatlandırma, izleme, izsürülebilirlik, değerlendirme, belgeleme ve etiketleme ile ilgili usul ve esaslar Kurum tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir.

Kapalı kullanım kapsamında kapalı kullanım koşulları, standartları, başvuru, karar verme, izin, ruhsat, risk değerlendirme ve yönetimi, izleme, değerlendirme, belgeleme, etiketleme ve muamele ile ilgili usul ve esaslar Kurum tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir.

Çevreye serbest bırakma kapsamında başvuru, risk değerlendirme ve yönetimi, karar verme, tescil, izin, ruhsatlandırma, izleme, izsürülebilirlik, değerlendirme, belgeleme ve etiketleme, bulaşmaların ve biyolojik çeşitliliğin ve sürdürülebilir kullanımının bozulmasının önlenmesi için gerekli tedbirlere ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir

Transit ve ihracat kapsamında başvuru, izin, risk değerlendirme ile ilgili usul ve esaslar Kurum tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurum, kanunun kendine verdiği görevleri yerine getirmek, personelinin işe alınma ve özlük hakları ile idari ve mali konulardaki uygulamalarla ilgili kuralları belirlemek için gerekli yönetmelikleri çıkartır.
Çıkartılan Yönetmelikler Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girer.

İKİNCİ BÖLÜM
YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME
Madde 78- Bu Kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.
Madde 79- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ALTINCI KISIM
GEÇİCİ HÜKÜMLER

Geçici Madde 1-İnsan ve hayvan tedavisinde kullanılan antibiyotiklere dirençlilik genlerini içeren GDO'ların üretimi, tüketimi ve kullanımı yasaktır.

Geçici Madde 2-Bu Kanunun 39. maddesinde belirtilen Biyogüvenlik Yönetim Kurulu, Kanunun Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihi takip eden otuz gün içinde atanır. Biyogüvenlik Yönetim Kurulu üyeliğine yapılacak ilk atamalarda, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının önereceği adaylar arasından Kurul Üyeliğine seçilen bir üye ile Sağlık Bakanlığının önereceği adaylar arasından Kurul Üyeliğine seçilen üye altı yıl süreyle görev yapar. Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca önerilen üyeler arasından altı yıl süreyle görev yapacak olan üye Başkan haricindeki iki üye arasından Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.
Kurul, Kanunda yer alan görevleri yerine getirmek üzere atandığı tarihi izleyen altmış gün içinde Kurum teşkilatını oluşturarak en geç bir yıl içinde Kurumun faaliyete geçmesini sağlar.

EK–3 (Devam) Ulusal biyogüvenlik kanun taslağı

Kurumun her türlü giderleri, gelirleri ile karşılanacak aşamaya gelinceye kadar, genel bütçeden sağlanacak yardımlardan finanse edilir.

Geçici Madde 3 - Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde;
Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personelden, lisans eğitimi yapmış olanlardan en az beş yıl, lisans eğitimini müteakip yine bu dallardan herhangi birinde lisansüstü eğitim yapmış olanlardan ise en az üç yıl süre ile kamu kurum ve kuruluşlarında Kanunun uygulanması ile bağlantılı konularda çalışmış olanlar, kurumlarının muvaffaktı alınmak suretiyle, sözleşmeli kadrolarda çalışanlar dâhil kadrolarına ve unvanlarına bakılmaksızın bir defaya mahsus olmak üzere Kurul kararı ile uzman olarak atanabilirler. Kurumun görev alanı ile ilgili dallardan olmak kaydıyla en az lisansüstü eğitimini tamamlamış üniversite öğretim elemanları kurumlarının muvaffaktı alınmak suretiyle, Kuruma atanabilirler.

EK–4 Çevre ve orman bakanlığı genelgesi

T.C.
ÇEVRE BAKANLIĞI
Çevre Koruma Genel Müdürlüğü

Sayı : B.10.0.ÇKG.0.00.13.03 04.Haziran 1999
Konu: Genetik Yapısı Değiştirilmiş Canlılar

…………………..VALİLİĞİNE
GENELGE
1999/15

Günümüzde üretim kalitesinin ve miktarının artırılması amacıyla, gen teknolojisi ile özellikle tarımsal bitki ve hayvan çeşitlerinin genetik yapısında değişiklikler yapılarak, geleneksel çeşitlere alternatif transgenık çeşitler pazara sürülmektedir. Ancak bu çeşitlerin ekoloji, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile sosyo-ekonomık yapı üzerinde oluşturacağı etkiler henüz bilinmemektedir. Bu nedenle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafindan söz konusu çeşitlerin, Araştırma Enstitülerince alan denemeleri ve risk analizleri yapılmadan, piyasaya sürülmesi, kullanılması, üretilmesi veya tanıtılması yasaklanmıştır. 1999 yılı itibariyle Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca tescil edilmiş ve risk değerlendirmesi sonucuna dayanarak üretim ve satış izni verilmiş bir transgenık çeşit mevcut değildir. Bu nedenle, ülke içinde tanıtımı yapılan, kullanılan, üretilen veya satılan herhangi bir transgenık çeşit, ülkeye kaçak olarak sokulmuş ve güvenilirliği belirlenmemiş bir çeşit demektir.

Günümüzde patates, soya fasulyesi, pamuk, mısır, domates, sebze çeşitleri, tavuk, balık türleri başta olmak üzere tarımsal üretim ve hayvansal gıda olarak önem taşıyan çeşitlerin genetik yapıları yeni özellikler kazandırılmak üzere bakteriler de dâhil olmak üzere diğer canlılardan alınan genlerin aktarılması yolu ile değiştirilmektedir. Bu işlem sırasında genlerin bir canlıdan diğerine aktarılabilmesi için virüs, plazmid

EK–4 (Devam) Çevre ve orman bakanlığı genelgesi

ve bakterilerden, antibiyotik ve herbisit direnç genlerinden yararlanılmaktadır. Sonuç olarak elde edilen transgenık çeşidin istenen özellik dışında istenmeden ortaya çıkabilecek zararlı özellikleri taşıması mümkündür. Örneğin yeni hastalıklar ortaya çıkabilir, transgenik çeşit insan, hayvan veya bitkileri zehirleyecek, yararlı böcekleri öldürecek veya toprak ve suyu kirletecek nitelikte maddeler salgılayabilir, geleneksel çeşidin daha önce etkilenmediği çevresel özellikler veya böcekler söz konusu yeni çeşit için zararlı hale gelebilir. Transgenik çeşitteki olumsuzluklar genetik yapısından kaynaklandığı için ve bu genetik bilgi ortamdaki diğer canlılara normal üreme yolu dışında mikro-organizmalar veya doğrudan tozlaşma, sindirim gibi etkileşimlerle geçebileceği için, insan da dahil olmak üzere canlıları, dolayısıyla tüm yaşamı olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu etki çiftçinin elinde bulunan geleneksel çeşitlere de yansıyacağından transgenik çeşitler doğal kaynaklar ve insan sağlığı için olduğu kadar sosyo-ekonomik yapı için de risk oluşturmaktadır. Diğer taraftan bu çeşitlerin üretileceği bölgenin çevresel şartlarına uyum sağlayıp sağlamayacağı ve ilk ekimden veya üründen sonra aynı ürün kalitesini ve miktarını verip vermeyeceği de bilinmemektedir. Tarımsal ilaçlara karşı dayanıklı hale getirilmiş olan çeşitler, tek tip ve dengesiz ilaç kullanımını teşvik ederek yararlı ot ve böceklerin ölümüne, doğal dengenin bozulmasına ve ülkemizde geliştirilmeye çalışılan ekolojik tarımın olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacaktır.

4177 Sayılı Kanun ile ülkemizde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin 8(g) maddesi gereğince, genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerinin önlenmesi ve olumsuzlukların giderilmesi amacıyla ulusal bir sistem kurulması gerekmektedir. Bu sistemin en önemli bölümlerinden birisi halkın, özellikle tarım sektörü çalışanlarının transgenik çeşitlerin taşıdığı risklerden haberdar edilmesidir.

Bu kapsamda, halkın, çiftçilerin ve il idari çalışanlarının transgenik çeşitlerin riskleri konusunda uyarılması ve bilgilendirilmesi; kaynağı ve tescilli olduğu bilinmeden yeni bitki ve hayvan çeşitlerinin satılmasının, halk tarafından alınmasının,

EK–4 (Devam) Çevre ve orman bakanlığı genelgesi

kullanılmasının ve üretilmesinin engellenmesi; kaynağı bilinmeyen ve tescilli olmayan bir çeşidin satıldığı, üretildiği ve kullanıldığının tespiti durumunda, bir tutanakla söz konusu çeşide el konması, çevreyle temasının engellenmesi ve ivedilikle Bakanlığımıza durumun bildirilmesi gerekmektedir. Bilgi ve gereğini rica ederim.

Fevzi AYTEKİN
Çevre Bakanı

EK: BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 8 (g) maddesi

DAĞITIM:

Gereği:	Bilgi:
-Valilikler	-Başbakanlık
	-Bakanlıklar

EK-5 Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
TARIMSAL ÜRETİM VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TOHUMLUK İTHALATI UYGULAMA GENELGESİ
(2007/1)

Amaç

Madde 1–Çiftçilerimizin kullanacakları sertifikalı tohumlukların yurt içi üretimden tedarik edilememesi durumunda, ülke ihtiyaçları da dikkate alınarak yapılacak tohumluk ithalatı ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2–Bu genelge yurt içi üretimle temin edilemeyen, meyve ve süs bitkileri tohumlukları ile sebze fideleri hariç, bitkisel üretimi yapılan türlere ait tohumlukları kapsamaktadır.

Hukuki Dayanak:

Madde 3–Bu genelge 441 sayılı "Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", "5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu", 6968 Sayılı "Zirai Karantina Kanunu", 5042 Sayılı "Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına ilişkin Kanun, 84/8231 Sayılı "Tohumluk İthaline ait Karar", 93/4190 Sayılı "Tohumluk, Fide Fidan ve Tohum Bakterisinin Gümrük Vergisi ile Toplu Konut Fonundan Muaf Olarak İthal Edilmesine Dair Karar" ile 2007/5 sayılı Dış Ticarette Standardizasyon Tebliği ile bu tebliği yürürlükten kaldıran "2007/21 Nolu Tebliğ" Hükümlerine ve bunlara istinaden çıkarılan ikincil mevzuata dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – Bu genelgede geçen;

a)Bakanlık:Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

b)TÜGEM: Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğünü

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

c)Yetki Verilen Bakanlık İl Müdürlükleri: Adana, Ankara, Antalya, Bursa, İstanbul, İzmir, Mersin, Yalova Bakanlık İl Müdürlüklerini,

ç)Tohumculuk Kuruluşu: Bakanlık tarafından Ülkesel Tohumluk Tedarik Dağıtım ve Üretim Programı çerçevesinde tohumculuk kuruluşu olarak belirlenen kuruluşları,

d)Aday Tohumculuk Kuruluşu: Ticari olarak kuruluşunu gerçekleştirmiş, henüz tohumluk üretmemiş kuruluşları ifade eder.

Tohumluk İthal Ön İzni Vermeye Yetkili Kuruluşlar

Madde 5–Tohumluk ithal izinleri TÜGEM ile yetki verilen Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından verilir.

Tohumluk İthal Etmeye Yetkili Kuruluşlar

Madde 6 – Bu genelge kapsamında aşağıdaki kurum ve kuruluşlara tohumluk ithal ön izni verilebilir.

1.Tohumculuk kuruluşları.

2.Bakanlığımızın da kabul ettiği uluslar arası araştırma faaliyetlerinde bulunan kamu kuruluşları. Bu kuruluşlar sadece deneme ve demonstrasyon amaçlı tohumluk ithalatı yapabilirler. (GAP, CIMMYT, ICARDA vb.)

3.Kamu Tarımsal Araştırma Kuruluşları ve Üniversiteler. Bu kuruluşlar sadece ebeveyn tohumluk veya deneme veya demonstrasyon amaçlı tohumluk ithalatı yapabilirler.

4.Bakanlık tarafından uygun görülen aday tohumculuk kuruluşları. Bu kuruluşlar deneme, demonstrasyon ve sadece tohumluk üretim amacıyla bir defaya mahsus olmak üzere üst kademede tohumluk veya ebeveyn tohumluk ithalatı yapabilirler.

5.“Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu “ tarafından uygun görülen tütün üreticisi kuruluşlar. Bu kuruluşlar tütün üretimde kullanmak amacıyla ithalat yapabilirler.

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

6.Kendi kuruluşlarının ihtiyacını karşılamak üzere sözleşmeli çiftçilerine tohumluk temin etmek gayesiyle ithalat yapan tarımsal kuruluşlar.

İthal Edilecek Tohumluklarda Aranacak Şartlar

Madde 7–(1) İthal edilecek tohumluk ve diğer çoğaltım materyalinin türü, çeşidi, sınıfı ve kademesi, ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, Bakanlıkça belirlenir.

(2)İthal edilecek tohumlukların ait oldukları çeşitlerin 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu", ve Yönetmeliklere göre Ülkemizde Tescilli, Üretim İzinli veya Ticari Sebze kaydı ile kayıt altına alınmış çeşitlerden olmaları gerekmektedir.

(3)Yürürlüğe giren 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu"nun Geçici Madde 1 hükmüne göre çim ve yem bitkisi tohumluklarında uygulanmak üzere, sadece ticari amaçla ithal izni verilen çeşitlerin yurt içinde kayıt altına alınmış olma şartı aranmayabilir. Ancak bu çeşitlerin OECD ülkelerinin birisinde kayıt altına alınmış olması şarttır. Bu kapsamdaki yem bitkileri tohumluk ithalatı ön izinleri sadece TÜGEM tarafından verilir. Yem bitkileri ve çim tohumluklarında tedarikin yurt dışına bağımlı olmasını önlemek amacıyla ithalat yapan kuruluşların çeşitleri yurt içinde kayıt altına aldırmak ve sonrasında da tohumluk üretimine geçmek için gerekli işlemleri başlatmaları gerekmektedir. Sadece çim tohumluklarında olmak kaydıyla, kayıt altına alınmadığı halde uluslararası ticareti yapılan türlerin tohumluklarının ithaline izin verilebilir.

(4)Ülkemizde çeşit sayısının yeterli olmadığı türlerde demonstrasyon amacıyla TÜGEM tarafından da tohumluk ithalatı yapılabilir.

(5)Yurt içinde sertifikalandırılarak kullanılmak üzere anaç ve üzeri kademelerde tohumluğu ithal edilen çeşitler ile sertifikalı tohumluk üretiminde kullanılacak ebeveynler ve bunlardan elde edilecek hibritlerin de ülkemizde tescilli, üretim izinli veya ticari sebze kayıtlı olması gerekmektedir. TÜGEM ve yetki verilen İl Müdürlükleri tohumluk elde etmek amacıyla ebeveyn ve ileri kademede tohumluk ithal ön izni vermeye yetkilidirler.

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

Ebeveynler şayet ülkemizde kayıt altına alınmamış ise adı geçen ebeveynlerin ithal edilen çeşitlere ait olduğu belgelendirilmelidir.(Üretim izni süresi yıl içinde bitmiş olan çeşitlere yılı içinde sertifikalandırmak şartıyla o yıl sonuna kadar ithalat izni verilebilir. Yılı içerisinde herhangi bir nedenden dolayı sertifikalandırılamayan çeşitler için Bakanlığın herhangi bir sorumluluğu yoktur. Ancak bu süreyi de tamamlamış olmasına rağmen henüz tescil edilmemiş ancak üretim izni tescil denemeleri süresince verilmişse tescil denemeleri devam ettiği süre içerisinde ithal müsaadesi verilebilir.)

(6)Genetik Mühendisliği yöntemleri ile elde edilmiş aktarmagenli (transgenik) bitki çeşitlerine ait tohumluklara, ürün yetiştirmede kullanma amacıyla ithal izni verilmez. Bununla beraber, yalnızca araştırma ve deneme amaçlı olmak üzere, Bakanlıkça uygun görülen bu tip tohumlukların ithaline mevzuat çerçevesinde izin verilir.

(7)Organik olarak üretilmiş tohumlukların ithalatında da diğer tohumluklarda olduğu gibi işlem yapılacak, aynı zamanda tohumluğun organik olarak üretildiği ilgili ve yetkili "Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu" tarafından belgelenecektir.

(8)Islahçı hakları ile ilgili 15 Ocak 2004 tarih ve 25347 Sayılı Resmi Gazete de yayınlanan 5042 numaralı "Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun" hükümlerine göre, koruma altına alınan bir çeşidin tohumluklarının ithalinde korunan çeşidin hak sahibi yetkilidir. Bu tür tohumlukların hak sahibi dışındaki kişi ve kuruluşlar tarafından ithal edilebilmesi için hak sahibinin izni gereklidir.

İhracata Yönelik İthalat

Madde 8–(1)Tamamen tarımsal ürün veya tohumluk elde ederek bunları ihraç edeceğini belgeleyen kurum ve kuruluşlar ithal ettikleri tohumlukları yurt içinde tohumluk ticaretinde kullanmamak ve yalnızca ihracata yönelik ürün veya tohumluk elde etmek maksadıyla tohumluk ithal edilebilirler. Bu kapsamda sadece ürün elde ederek ürünü ihraç edecek ithalatçı kuruluşlarda Tohumculuk kuruluşu olma şartı aranmayabilir.

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

(2)Yürürlüğe giren 5553 sayılı "Tohumculuk Kanunu"nun 14 üncü madde hükmüne göre bu amaçla tohumlukları ithal edilecek çeşitlerin yurtiçinde kayıt altına alınmış olma şartı aranmayabilir. Bu maksatla yapılacak ithalat ön izinleri sadece TÜGEM tarafından verilecek olup, ihracatı müteakip ihracatın gerçekleştiğine dair belgenin TÜGEM'e ibraz edilmesi gerekmektedir.

Deneme, Demonstrasyon, Islahçı Materyali ve Standart Numune Temini Amaçlı Tohumlukların İthalatı

Madde 9–(1)Yurt içinde tarımsal denemelerde ve/veya demonstrasyonlarda kullanılacak tohumluklar ile ıslahçı materyali ve standart numune ithal ön izni sadece TÜGEM tarafından verilir. Deneme, demonstrasyon, ıslahçı materyali ve standart numune temini amaçlı tohumluk ithal miktarları Ek(1)te verilmiştir. Gerektiğinde ekte de yer almayan türlere, miktarı Bakanlıkça belirlenmek üzere benzer şekilde ithal ön izni verilir.

(2)Ancak bu kabil ithal ön izinlerinde araştırıcı kuruluş yetkisi olmayan kamu ve özel sektör tohumculuk kuruluşları ithal edecekleri çeşitlere ait tohumlukların bir araştırıcı kuruluş tarafından denemelere alınacağını ve deneme sonuçlarının değerlendirileceğini belgelemek zorundadırlar Ek (2). Bu kabil tohumlukların ithalatında yurtiçinde kayıt altına alınmamış olma şartı aranır (deneme seti içinde gelen kayıtlı çeşitlere de setin bozulmaması açısından ön izin verilebilir), ancak tohumluk sertifikası aranmayabilir.

Tohumluk İthalinde İstenecek Belgeler

Madde 10–Tohumluk ithali ile ilgili olarak başvuru sırasında aşağıdaki belgeler istenir.

1. Başvuru Dilekçesi (EK–3).

2. Kontrol Belgesi 4 nüsha: Kontrol Belgesi 30 Aralık 2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Dış Ticarette Standardizasyon Tebliği (Tebliğ No:2007/5 – 2007/21) esas alınarak hazırlanmalıdır (EK–4). Kontrol Belgesi 6 (altı)

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

ay geçerli olup, bu süre uzatılamaz. Gerekli durumlarda, yetkili görevli tarafından paraflanmak kaydı ile Kontrol Belgesi üzerinde küçük düzeltmeler yapılabilir.

3. Tohumluk Sertifikası:

3.1-Deneme ve demonstrasyon amaçlı ithal edilecek tohumluklar için sertifika şartı aranmayabilir.

3.2-İthal edilecek her türlü tohumluklarda OECD Tohumluk Sertifikası veya tohumluğun üretilmiş olduğu ülkenin resmi veya yetkilendirilmiş kurum veya kuruluşlarından alınmış olan; çeşit ismi, tohumluk sınıf ve kademesini gösterir ulusal tohumluk sertifikası istenir. Tohumluk üretimi için ithal edilen üst kademe tohumluklara ait sertifikaların OECD tohumluk sertifikasında bulunması gereken asgari bilgileri içermesi gerekmektedir.

3.3- Sebze, tütün ve çim tohumlukları için söz konusu olmak üzere; OECD Tohumluk Sertifikası veya ISTA-Orange parti sertifikası veya ulusal ya da federal tohumluk laboratuarlarından temin edilmiş tohumluk analiz sertifikası. Bu sertifikalar karışım halindeki çim tohumluklarında ise her bir çeşit için ayrı ayrı ibraz edilecektir.

3.4-Patates tohumluğunda en az anaç (E, EEC2) kademede olmak üzere üretilmiş olduğu ülkenin resmi mercilerinden veya yetkilendirilmiş kurumlarından alınan ülkemizdeki sertifikasyon kuruluşlarının tohumluk sertifikasyonu için talep ettikleri bilgileri içeren, tohumluğun sınıf ve kademesini belirten tohumluk sertifikası.

3.5-Müracaatta gümrükte ibraz edilecek olan tohumluk sertifikasının aslı veya ithalatçı kuruluş tarafından onaylanmış fotokopisi istenir. İbraz edilen sertifikaların yurt içi tohumluk standartlarına uygun olması gereklidir.

4. Proforma Fatura aslı veya ithalatçı firma tarafından onaylanmış 4 nüsha sureti. Proforma fatura 6 aydan eski olmamalıdır.

5. Taahhütname–2, EK (5). İthal edilecek çeşidin transgenik olmadığına dair ithalatçı ve ihracatçı kuruluşlardan alınacaktır. İhracatçı kuruluş bu beyanını proforma faturada da belirtebilir.

6-Başvuru dilekçesi, kontrol belgeleri, proforma fatura suretleri ve diğer belgelerde,

firma yetkilisinin ismi, kaşesi, tarih ve imzası bulunmalıdır. Bütün belgeler aynı yetkili tarafından imzalanmış olmalıdır.
7-Kapasite Raporu EK (6), Ürün elde etmek amacıyla yapılacak Mantar Miseli ithalatında talep edilecek olup ilgili İl Müdürlüğü'nden temin edilecektir.

Gümrük Vergisi Ve Toplu Konut Fonu Muafiyeti
Madde 11–Vergi muafiyeti 18 Mart 1993 tarih ve 21528 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 93/4190 Sayılı kararda (EK–8) GTİP numaraları belirtilen ürünlerden Bakanlıkça uygun görülenler için uygulanır. Ayrıca, ithal edilecek tohumluklarının hangisine Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanacağı Bakanlıkça belirlenir.
(1)Deneme ve demonstrasyon amaçlılar ile tohumluk üretiminde kullanılacak olan ebeveynlere ait çeşitlerin tohumlukların ithalatında Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanır,
(2)Patates tohumluğu ithalatında yalnızca, 1 Ocak - 15 Haziran tarihleri arasındaki dönemde fiili ithalatı yapılacak olan tohumluklara Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti tanınır. Bu dönem dışında yurda sokulacak patates tohumlukları için ise Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanmaz. Ancak mini yumru olarak ithal edilecek tohumluklara yıl boyunca muafiyet uygulanır. Patates tohumluğu ithalat ön izinleri sadece TÜGEM tarafından verilir.
(3)Her türlü çim tohumlukları ithalatında Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanmaz.
(4) Sadece yem bitkilerinde olmak üzere ülkemizde kayıt altına alınmış çeşitlerin tohumluklarının ithalatında sadece çeşidi kayıt altına aldıran kuruluşa Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanır.
(5)Ticari amaçlı mantar miseli ithalatlarında Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanmaz. Mahsul Üretim amaçlı mantar miseli ithalatı ise sadece Kapasite Raporu bulunan firmalar tarafından yapılabilir ve bu tür ithalatlarda Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanır. İthal edilecek miktar ile kapasite raporundaki miktarlar uyumlu olmalıdır.

(6)İhraç amaçlı tohumluk üretimi için ithal edilen üst kademe tohumluk ithalatında, bu tohumların ait olduğu çeşitler ülkemizde kayıt altına alınmamış olsalar bile Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu muafiyeti uygulanır.
(7)Kayıt altına alınan çeşitler hariç olmak üzere ihraç amaçlı mahsul üretimi için ithal edilen tohumluk ithalatı Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu ile ithalatta alınan diğer vergilere tabidir.

İthal Ön İzin Yazısının Düzenlenmesi

Madde 12–(1)Uygun görülen ithalatlara ait Kontrol Belgeleri illerde İl Müdürü, Merkezde ise TÜGEM Genel Müdürü veya yetkilendirdiği yardımcısı tarafından imzalanır. Ayrıca Kontrol Belgesi ve Proforma Faturalarda gümrük vergisi ve toplu konut fonu muafiyetinin uygulanıp uygulanmadığının vurgulanması açısından "Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü/.......... Tarım İl Müdürlüğü'nün .... tarih ve ....sayılı yazısı ile Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonundan muaf olarak / ödenmesi kaydıyla ithalatı uygun görülmüştür", ibaresine yer verilmeli veya bu ibarelerden uygun olanı taşıyan kaşe basılmalıdır.
(2)Dört suret olarak hazırlanan ve Genel Müdür veya yetkilendireceği yardımcısı / İl Müdürü tarafından imzalanan, ithalat izin yazısının paraflı suretine, Müracaat Dilekçesi, Çeşit Sertifikası, Proforma Faturanın bir sureti, Kontrol Belgesinin bir sureti, Taahhütname ve diğer tüm gerekli belgeler ek yapılarak dosyasında muhafaza edilir.
(3)İkinci suret ithal izin yazılarına Kontrol Belgesi ve Proforma Faturanın birer sureti ek yapılarak ithal permisi için Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü veya Bitki Koruma Şube Müdürlüğü veya Zirai Karantina Müdürlüğüne,

(4)Üçüncü suret ithal izin yazılarına Sertifika fotokopisi, Kontrol Belgesi ve Proforma Faturanın birer sureti ek yapılarak Gümrük işlemleri için ilgili Gümrük Müdürlüğüne,

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

(5)Dördüncü suret ithal izin yazılarına Kontrol Belgesi ve Proforma Faturanın birer sureti ek yapılarak, ithalat talebinde bulunan firmaya gönderilir.

Yükümlülükler

Madde 14–(1)Tohumluk ithal ön izninin verilmesini müteakip, ithalatın fiilen gerçekleşmesi veya eksik gerçekleşmesi durumunda bu husus ithalatçı kuruluşça ithal ön izni başvurusunun yapıldığı (TÜGEM veya yetki verilen İl Müdürlükleri) birime bildirilir.

(2)Eksik ithalat durumunda, gerçekleşen fiili ithalat miktarının ilgili Gümrük Müdürlüğünce belgelendirilmiş olması ve bu belgenin ithalatçı firma tarafından ithal ön izni başvurusunun yapıldığı (TÜGEM veya yetki verilen İl Müdürlükleri) birime intikal ettirilmesi gerekir.

(3)İthalat işleminin gerçekleştirilememesi durumunda, daha önce firmaya verilmiş olan tüm belgeler eksiksiz olarak ithal ön izni başvurusunun yapıldığı (TÜGEM veya yetki verilen İl Müdürlükleri) birime iade edilir.

(4)Yetki verilen İl Müdürlükleri verdikleri ithalat ön izinlerine ait ekte (EK–7) örneği bulunan "Tohumluk İthalatı İstatistik Bilgi Cetvel"ini takip eden ayın ilk haftasında TÜGEM'de bulunacak şekilde tanzim edip göndereceklerdir.

(4)Aktarmagenli (transgenik) çeşitlerin ve çoğaltım materyallerinin ülkemizde üretim amaçlı ithaline izin verilmez, ithal müracaatlarında ithalatçı ve ihracatçı firmanın, çeşidin aktarmagenli olmadığına dair taahhütname vermeleri gerekir(Taahhütname–2 (EK-5)). İhracatçı kuruluş bu beyanını proforma faturada da belirtebilir.

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 15–2007/1 sayılı Tohumluk İthalat Uygulama Genelgesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, 2006/1 sayılı Tohumluk İthalat Uygulama Genelgesi ve ekleri ile, "(2006/1), (2006/3), ve (2006/4) sayılı Genelgelerle ilgili hükümleri içeren 27. 03. 2006 tarihli" Ek Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

MADDE 16–Bu Genelge Olur'u tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 17–Bu Genelge hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EKLER:

EK–1: Deneme, Demonstrasyon, Islahçı materyali ve Standart Numune Temini Amacıyla Bir Yıl İçinde İthal Edilebilecek Azami Tohumluk Miktarları Listesi (1 adet -1 sayfa).

EK–2: Araştırma Kuruluşundan Alınacak Deneme Taahhütnamesi (Taahhütname–1), (1 Adet-1 Sayfa).

EK–3: Başvuru Dilekçesi Örneği (1 Adet–1 Sayfa)

EK–4: Kontrol Belgesi (1 Adet–1 Sayfa)

EK–5:İthal Edilecek Tohumluğun Transgenik Olmadığına Dair Taahhütname (Taahhütname–2), (1 Adet–1 Sayfa).

EK–6: Mantar Üretim Tesisleri Kapasite Raporu (1 Adet 1 Sayfa).

EK–7: Tohumluk İthalatı İstatistik Bilgi Cetveli (1 Adet–1 Sayfa).

EK–8: Muafiyet Kararnamesi (93/4190) (2 Sayfa).

Not: Yukarıda bahsi geçen ek örneklerinin bazıları www.tugem.gov.tr adresinden temin edilebilir. Genelge'de bahsedilen diğer belge örnekleri "Ülkesel Tohumluk, Tedarik, Dağıtım ve Üretim Programı 2007" Kitabında yer alacaktır.

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

TAAHHÜTNAME–1

TARIMSAL ÜRETİM VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

……….Firmasının, deneme amacıyla ithal edeceği ……………….. Çeşidi, Kuruluşumuz tarafından yurtiçinde denemelere alınarak sonuçları değerlendirilecektir.

Araştırıcı Kuruluşun : Yetkilisi
Adı ve Ünvanı:
Adresi :
Telefonu:
Faksı :

Araştırma Kuruluşu
Adı Soyadı
İmzası Tarih

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

T.C.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

………………………………………………………. MÜDÜRLÜĞÜNE

…………….

Türkiye'ye ithal etmek istediğim aşağıda detayı verilmiş bulunan tohumlukların, ... …………….Giriş Gümrük Müdürlüğünden yurda girişi yapılacak olup, Bitki İthal Permisi ise .... Müdürlüğünden alınacaktır.
İthalini talep etmiş olduğumuz tohumlukların transgenik olmadığını taahhüt eder verilen bilgilerin doğruluğunu beyan ederek ithal izni verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Yetkili Adı, Soyadı, Ünvanı,
Tarih İmzası
Firma Kaşesi
Kuruluşun
Adı ve Adresi:
Tel No :
Fax No :

<u>EKLER :</u>
EK–1 Kontrol Belgesi (4 Adet)
EK–2 Proforma Fatura (4 Adet)
EK–3 Proforma Fatura Tercümesi (1 Adet)
EK–4 Taahhütname-2
EK–5 Tohumluk Sertifikası (.. Adet)
EK–6 Tohumluk Sertifika Tercümesi (.. Adet
EK–7 Her Çeşit İçin Kayıt Altına Alındığına Dair Resmi Belge (İstendiği takdirde)
EK–8 Taahhütname-1 (Gerektiğinde)

EK–5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

T.C.
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
.... Genel Müdürlüğü
KONTROL BELGESİ

G.T.İ.P.:
Madde ismi (*):

Hangi listede yer aldığı:

İthalatçı firmanın ticaret unvanı, adresi ve telefon no:
İthalatçı firmanın bağlı bulunduğu vergi dairesi ve vergi sicil numarası:
İhracatçı firmanın ticaret unvanı ve adresi:

Malın kullanılacağı yer:

Malın ithal amacı (**):

Malın miktarı:

Şarj numarası(***):

Malın menşe ülkesi:

Malın yükleneceği ülke:

Malın giriş gümrüğü

Malı kullanacak firmanın ticari unvanı, adresi, telefonu:

İthal edilecek maddenin özelliğine göre aşağıdaki ilgili başlığı yuvarlak içine alınız. (Mal B grubunda ise, ayrıca ilgili bölümün altını çiziniz.)
A- 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesi Hakkında KHK'nın Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun hükümlerine uygundur.
B- Avrupa Topluluğu, Dünya Sağlık Teşkilatı, Dünya Gıda Kodeksi spesifikasyonlarına uygundur.
C- 29.5.1973 tarih ve 1734 sayılı Yem Kanunu hükümlerine uygundur.
D- 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ve 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu hükümlerine uygundur.
E- 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu hükümlerine uygundur.
F- 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu hükümlerine uygundur.
G- 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu hükümlerine uygundur.
H- 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu hükümlerine uygundur.

(*) Proforma faturada tek isim altında birden fazla madde söz konusu olduğunda, bunların orijinal isimleri ayrı ayrı belirtilecektir.
(**) Canlı su ürünleri ithalatında belirtilecektir.
(***) Zirai veteriner ilaçları ile bu ilaçların imalinde kullanılacak aktif madde, hammadde ve yardımcı maddelerin ithalatında belirtilecektir.

Tarafımızca düzenlenen formdaki bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu ve ithalatı, Dış Ticarette Standardizasyon (2007/21) sayılı Tebliğ hükümlerine uygun olarak yapacağımızı taahhüt ederiz.

Firma kaşesi
Yetkilinin Adı ve Soyadı
İmza

İlgili Tebliğ hükümlerine göre yapılan inceleme sonucunda, sözkonusu maddenin, gümrük beyannamesinin tescili aşamasında, insan sağlığı ve güvenliği, hayvan ve bitki varlığı ve sağlığı yönünden yapılacak kontrollerde uygun bulunması halinde, ithali uygun görülmüştür.
İşbu Kontrol Belgesi, Dış Ticarette Standardizasyon (2007/21) sayılı Tebliğ hükümleri çerçevesinde, ilgili gümrük müdürlüğüne ibraz edilmek üzere düzenlenmiştir. İmza ve Mühür Tarih

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

T A A H H Ü T N A M E - 2

………………….. tarihli dilekçe ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na/………İl Müdürlüğüne müracaat ederek ithalat izni talebinde bulunduğumuz tohumluklarla ilgili olarak; sunulan bilgi ve belgelerin içeriğinin doğruluğunu ve ithal edilen materyallerin sağlık ve kalite yönünden ülke zararına yol açmayacağını ve Tohumlukların Aktarma genli (Transgenik) olmadığını garanti eder, bu konulardan doğabilecek her türlü hukuki ve cezai sorumluluklar ile, meydana gelmesi muhtemel zararların tarafımızdan karşılanacağını kuruluşum adına kabul ve taahhüt ederim.

(Tarih)
(Yetkili adı soyadı ve İmzası, Firma Kaşesi)

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

KARARNAME ADI: TOHUMLUK, FİDE, FİDAN VE TOHUM BAKTERİSİNİN(INOCULANT) GÜMRÜK VERGİSİ İLE TOPLU KONUT FONUNDAN MUAF OLARAK İTHAL EDİLMESİNE DAİR KARAR:

R.Gazete Tarih ve Sayısı : 18 Mart 1993 Tarih 21528 (Mükerrer)
Karar Sayısı : 93/4190

Madde 1- Verimi, kalitesi ve ekonomik değeri yüksek, hastalık ve zararlılara dayanıklı, iç ve dış Pazar taleplerine uygun, ihracata yönelik ürün çeşitleri üretiminin artırılabilmesi için, ihtiyaca uygun kalitede ve yeterli miktarda tohumluk taleplerinin yurt içinden karşılanamaması, halinde ekli listede gümrük tarife istatistik pozisyonları belirtilen Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca Kontrol Belgesi verilen ve aynı Bakanlıkça uygun görülecek tohumluk fide, fidan ile tohum bakterisi (İnoculant), gümrük vergisi ile Toplu Konut Fonu'ndan muaftır.

Madde 2- 23.12.1988 tarih ve 88/13638 sayılı Kararnamenin eki karardan "Tohumluk, Fide, Fidan ve Tohum Bakterisinin (İnoculant) Gümrük Vergisi ile ithalde alınan Diğer Vergi, Resim ve Harçlardan Muaf Olarak İthal Edilmesine Dair Karar" kısmı yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 3- Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4- Bu Kararı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yürütür.

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞINCA
(Tarımsal Üretim Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü)
Muafiyet Verilecek Tohumluk, Fide, Fidan Ve Tohum Bakterisi (Inoculant) İle İlgili Mallara Ait Gümrük Tarife Ve İstatistik Numaraları

G.T.İ.P.	**MADDE İSMİ**
0601.10	Çiçek soğanları, yumrular, yumrulu kökler, küçük soğanlar, sürgün başları ve rizomlar (dinlenme halinde)
0602.10	Köklendirilmiş çelik ve aşı kalem gözleri
0602.20	Meyvaları ve sert kabuklu meyvaları yenilen ağaçlar, Çalılar (aşılı veya aşısız)
0602.30	Rododendronlar ve açelyalar (aşılı veya aşısız)
0602.40	Güller (aşılı veya aşısız)
0602.91.00	Mantar miselleri
0602.99	Diğerleri
0701.10.00	Tohumluk patates
0703.10.11	Yalnız tohumluk arpacık soğanı
0703.20.12	Yalnız tohumluk kuru sarımsak
0713.10.11.19	Tohumluk olanlar
0713.20.10	Tohumluk olanlar
0713.31.10	Tohumluk olanlar
0713.32.10	Tohumluk olanlar
0713.33.10	Tohumluk olanlar
0713.39.10	Tohumluk olanlar
0713.40.11.12	Tohumluk olanlar
19	Tohumluk olanlar
1713.50.10	Tohumluk olanlar
0713.90.12	Barbunya
0713.90.19	Diğerleri
0909.30.19	Diğerleri
0909.50.19	Diğerleri
1001.10.10	Tohumluk
1001.90.10	Tohumluk olarak kullanılan kaplıca (kızıl) buğday
1001.90.21.22	Ekmeklik buğday ve mahlûtun tohumluk olanları
1002.00.00	Yalnız tohumluk çavdar

EK-5 (Devam) Tohumluk ithalatı uygulama genelgesi

1003.00.11.19	Tohumluk
1004.00.10	Tohumluk
1005.10	Tohumluk
1006.10.10	Tohumluk olanlar
1007.00.10	Tohumluk melez
10.08.90	Diğer hububat (tohumluk olanlar)
1201.00.10	Tohumluk olanlar
1202.10.10	Tohumluk olanlar
1204.00.10	Tohumluk olanlar
1205.00.10	Tohumluk olanlar
1206.00.10	Tohumluk olanlar
1207.20.10	Tohumluk olanlar
1207.40.10	Tohumluk olanlar
1207.50.10	Tohumluk olanlar
1207.60.10	Tohumluk olanlar
1207.91.10	Tohumluk olanlar
1207.99.11.12	Tohumluk olanlar
19	Tohumluk olanlar
1209.11.00	Şeker pancarı tohumu
1209.19.00	Diğerleri
1209.21.00	Yonca tohumu
1209.22	Üçgül tohumu
1209.23	Çayır otu tohumları
1209.24.00	Kentucky mavi otu tohumu (poa pratensis L.)
1209.25	Cim tohumları
1209.26.00	Çayır kelp kuyruğu otu tohumu
1209.29	Diğerleri
1209.30.00	Genellikle çiçekleri için yetiştirilen otsu bitkilerin tohumları
1209.91	Sebze tohumları
1209.99	Diğerleri
38.21.00	Mikro organizmaları geliştirilmesinde kullanılan müstahzar kültür ortamları (tohum bakterisi-inoculant)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SOYKAN, Serkan

Uyruğu : T.C.

Doğum tarihi ve yeri : 29.10.1973, Antalya

Medeni hali : Bekar

Telefon : 0 (312) 417 41 76 / 0051

Faks : 0 (312) 417 81 98

e-mail : serkans@kkgm.gov.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Biyoloji Bölümü	2004-2007
Lisans	Akdeniz Üniversitesi / Ziraat Fakültesi	1995
Lise	Antalya Lisesi	1990

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görevi
1997-2001	Ağrı-Nevşehir	Öğretmen
2002-2003	Antalya Tarım İl Müdürlüğü	Mühendis
2003-……	Tarım Bakanlığı, KKGM	Mühendis

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Seyahat, Futbol, Tiyatro, Elektronik ve Bilgisayar Teknolojileri